PAUL REPS
NYOGEN SENZAKI

ZEN

Cele mai frumoase scrieri

NIPPONICA

HUMANITAS

PAUL REPS (1895-1990) – poet şi prozator american, considerat unul dintre primii autori americani de haiku. Scrierile sale sunt aproape fără excepţie influenţate de filozofia zen: *Zen Flesh, Zen Bones; Zen Telegrams; Letters to a friend: Writings & Drawings, 1939 to 1980; Gold Fish Signatures; Square Sun, Square Moon; Sit In: What it is Like; Let Good Fortune Jump on You; Big Bath: Poems; Unwrinkling Plays; Ten Ways to Meditate; Be! New Uses for the Human Instrument; Juicing: Words and Brushwork.* A călătorit mult în Asia şi şi-a petrecut o mare parte din viaţă în India şi Japonia.

NYOGEN SENZAKI (1876-1958) – celebru călugăr zen, una dintre figurile legendare ale budismului zen în secolul XX. Viaţa lui e învăluită în mister. Potrivit arhivelor oraşului Fukaura din regiunea Aomori, Aizo, cel care avea să devină Nyogen, s-a născut la 15 octombrie 1876. De-a lungul vieţii avea să-i studieze pe clasicii chinezi într-un templu budist Jodo (Pământul Neprihănit), după care începe să se pregătească pentru a urma o carieră ca medic. Curând însă, avea să devină călugăr şi să primească numele Nyogen. A studiat practicile şi filozofia zen sub îndrumarea maestrului rinzai Soyen Shaku. În 1905, şi-a însoţit maestrul în Statele Unite ale Americii, unde a şi rămas până la sfârşitul vieţii. În San Francisco s-a întreţinut din diverse slujbe, precum recepţioner şi liftier în hoteluri, dar până la începutul anilor '20 a reuşit să ţină prelegeri despre zen şi să alcătuiască faimoasa culegere intitulată *101 Zen Stories*. În 1927 a iniţiat modelul propriu de „zendo plutitor". În anii '30 s-a mutat la Los Angeles, unde s-a familiarizat cu haiku-ul lui Soen Nakagawa, cu care a şi întreţinut o corespondenţă asiduă. După atacul de la Pearl Harbor, Senzaki a fost trimis într-un lagăr de concentrare împreună cu alţi zeci de mii de japonezi imigranţi. După război s-a dedicat în totalitate modelului său de „zendo plutitor", până la moarte, în 1958. Printre învăţăceii săi s-au numărat şi Robert Aitken, care avea să devină unul dintre cei mai mari maeştri zen occidentali, şi Samuel L. Lewis, important maestru sufist.

ZEN

禪骨
肉禪

CELE MAI FRUMOASE SCRIERI

adunate de Paul Reps și Nyogen Senzaki

Traducere din limba engleză de
DANA LIGIA ILIN

HUMANITAS
BUCUREȘTI

Redactor: Lidia Bodea
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
DTP: Denisa Becheru, Dan Dulgheru
Corector: Cristina Jelescu

Tipărit la „Pro Editură şi Tipografie"

Zen Flesh, Zen Bones. A Collection of Zen and Pre-Zen Writings
compiled by Paul Reps and Nyogen Senzaki
First published in the English language by Tuttle Publishing, an imprint of Periplus Editions (HK) Ltd.
© 1957, 1985 Charles E. Tuttle Co., Inc.

© HUMANITAS, 2009, pentru prezenta versiune românească

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
Zen: cele mai frumoase scrieri / adunate de Paul Reps, Nyogen Senzaki;
trad.: Dana Ligia Ilin. – Bucureşti: Humanitas, 2009
ISBN 978-973-50-2551-9
I. Reps, Paul (antolog.)
II.Senzaki, Nyogen (antolog.)
III. Ilin, Dana Ligia (trad.)
294.3 Zen

EDITURA HUMANITAS
Piaţa Presei Libere 1, 013701 Bucureşti, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi Carte prin poştă: tel./fax 021/311 23 30
C.P.C.E. – CP 14, Bucureşti
e-mail: cpp@humanitas.ro
www.libhumanitas.ro

Cuvânt înainte

Acest volum cuprinde patru cărți:

101 povestiri zen a fost publicată prima dată în 1939 de Rider and Company, Londra, şi David McKay Company, Philadelphia. Aceste povestiri relatează fapte reale ale învățătorilor zen chinezi şi japonezi dintr-o perioadă de peste cinci veacuri.

Poarta fără poartă a fost publicată prima dată în 1934 de John Murray, Los Angeles. Este o culegere de probleme numite *koan* pe care învățătorii zen le folosesc ca să-şi îndrume discipolii către eliberare, înregistrate întâia oară de un maestru chinez în 1228.

10 tauri a fost publicată prima dată în 1935 de DeVorss and Company, Los Angeles, şi ulterior de Ralph R. Phillips, Portland, Oregon. Este traducerea din limba chineză a unui celebru comentariu din secolul al XII-lea asupra stadiilor de conştiință care duc la iluminare şi este ilustrată în volumul de față de către unul dintre cei mai mari xilogravori japonezi contemporani.

Echilibrarea, transcrierea unor manuscrise sanscrite antice, a apărut prima dată în numărul din primăvara anului 1955 al revistei *Gentry*, New York. Prezintă o învățătură străveche, care după mai bine de patru mii de ani este încă vie în Caşmir şi în unele zone din India, şi care ar putea să fie rădăcina zen-ului.

Datorăm mulțumiri editorilor menționați mai sus pentru permisiunea de a aduna aici aceste materiale. Şi, mai presus

de toate, îi sunt recunoscător lui Nyogen Senzaki, „călugărul fără casă", exemplu-prieten-colaborator; ne-am delectat împreună transcriind primele trei cărți la fel de mult ca acel bărbat prestiutor din Caşmir, Lakshmanjoo, cu cea de-a patra.

*

Primul patriarh zen, Bodhidharma, a adus zen-ul în China din India în secolul al VI-lea. Aşa cum arată biografia lui notată în anul 1004 de învățătorul chinez Dogen, după nouă ani petrecuți în China, Bodhidharma a vrut să meargă acasă şi şi-a strâns împrejur discipolii ca să le cerceteze apercepția.

Dofuku a zis:

— După părerea mea, adevărul este dincolo de afirmație ori negație, căci acesta e felul mişcării sale.

Bodhidharma a răspuns:

— Ai pielea mea.

Călugărița Soji a zis:

— După părerea mea, e la fel cu privirea lui Ananda asupra țării lui Buddha – văzută o dată şi pe vecie.

Bodhidharma a răspuns:

— Ai carnea mea.

Doiku a zis:

— Cele patru elemente ale luminii, aerului, fluidității şi solidității sunt goale [adică globale], iar cele cinci *skandha** sunt non-lucruri. După părerea mea, non-lucrul [adică spiritul] este realitatea.

Bodhidharma a comentat:

— Ai oasele mele.

---

* În budism, cele cinci constituente („agregate") ale persoanei empirice (n.t.).

În sfârşit, Eka s-a înclinat în faţa maestrului şi a rămas tăcut.
Bodhidharma a zis:
— Ai măduva mea.

*

Vechiul zen avea atâta prospeţime, încât a ajuns să fie preţuit şi păstrat în minte. Aici sunt frânturi din pielea, carnea şi oasele lui, dar nu din măduvă – care nu se află niciodată în vorbe.

Caracterul direct al zen-ului i-a făcut pe mulţi să creadă că izvorăşte din surse anterioare epocii lui Buddha, 500 î.Cr. Cititorul poate să judece singur, căci are aici pentru prima oară într-o singură carte experienţele zen, problemele minţii, stadiile conştiinţei şi o învăţătură asemănătoare care precede zen-ul cu câteva veacuri.

Problema minţii noastre, care leagă conştientul de conştiinţa preconştientă, ne duce în profunzimea vieţii de zi cu zi. Vom îndrăzni oare să ne deschidem uşile către izvorul fiinţei noastre? La ce slujesc carnea şi oasele?

PAUL REPS

101 ANECDOTE ZEN

禪骨
禪肉

Transcrise de
Nyogen Senzaki şi Paul Reps

Aceste anecdote au fost transcrise în limba engleză după o carte numită Shaseki-shu *(*Cartea Pietrelor şi a Nisipului*), scrisă către sfârşitul secolului al XIII-lea de către maestrul japonez de zen* Muju *(„cel care nu cugetă"), şi după anecdote despre călugări zen luate din diferite cărţi publicate în Japonia pe la începutul secolului nostru.*

Pentru orientali, mai interesaţi de existenţă decât de afaceri, omul care se descoperă pe sine era cel mai demn de respect. Un astfel de om îşi propune să-şi deschidă conştiinţa întocmai aşa cum a făcut Buddha.

Acestea sunt povestiri despre astfel de descoperiri ale sinelui.

Cele de mai jos sunt o adaptare a prefeţei la prima ediţie a acestor povestiri în limba engleză.

*

Zen-ul poate fi numit arta şi designul interior ale Orientului. Îşi are rădăcinile în China, prin Bodhidharma, care a mers acolo din India în secolul al VI-lea, şi s-a propagat către Răsărit, în Japonia, prin secolul al XII-lea. A fost descris astfel: „O învăţătură aparte, fără scripturi, dincolo de cuvinte şi de litere, care arată esenţa minţii omului, vede direct în natura omului şi ajunge la iluminare."

În China, zen-ul era numit chan. *Maeştrii de* chan-*zen, în loc să fie adepţi ai lui Buddha, tindeau să-i fie prieteni şi să se plaseze în aceeaşi relaţie receptivă cu universul ca Buddha şi Isus. Zen nu este o sectă, ci o trăire.*

Obişnuinţa zen a căutării sinelui prin meditaţie, pentru a-şi înţelege natura adevărată, fără a ţine cont de formalism, punând accentul pe autodisciplină şi pe viaţa simplă, a câştigat în cele din urmă sprijinul nobilimii şi al claselor conducătoare din Japonia, precum şi respectul profund la toate nivelurile gândirii filozofice din Orient.

Dramele No sunt povestiri zen. Spiritul zen a ajuns să însemne nu numai pace şi înţelegere, ci şi dăruirea faţă de artă şi de muncă, desfăşurarea bogată a mulţumirii, deschiderea uşii pentru viziunile interioare, expresia frumuseţii înnăscute, farmecul intangibil al incompletului. Zen are multe înţelesuri şi nici unul dintre ele nu este complet definibil. Dacă sunt definite, nu ţin de zen.

S-a spus că dacă ai zen în viaţa ta eşti lipsit de teamă, de îndoieli, de poftele inutile şi de emoţiile extreme. Nu te tulbură nici atitudinile intolerante, nici faptele egoiste. Slujeşti cu modestie omenirea, împlinindu-ţi prezenţa în această lume cu blândeţe iubitoare şi observându-ţi trecerea ca o petală ce cade dintr-o floare. Senin, te bucuri de viaţă într-o tihnă minunată. Acesta este spiritul zen-ului, ale cărui veşminte sunt mii de temple din China şi Japonia, preoţi şi călugări, bogăţie şi prestigiu, şi adesea însuşi formalismul pe care el însuşi îl transcende.

Studierea zen-ului, înflorirea propriei naturi, nu e floare la ureche în nici o epocă ori civilizaţie. Mulţi învăţători, adevăraţi şi falşi, şi-au propus să-i sprijine pe alţii în această încercare. Din aventurile nenumărate şi reale pe calea zen-ului au răsărit aceste povestiri. Fie ca cititorul, la rândul său, să le transpună în viaţă în zilele noastre.

1. O ceaşcă de ceai

Nan-in, un maestru japonez din epoca Meiji (1868-1912), a avut oaspete un profesor universitar care se interesa de zen.

Nan-in a servit ceaiul. A turnat în ceaşca musafirului până ce a fost plină, şi a continuat să toarne.

Profesorul a privit cum se revarsă ceaiul, până ce nu a mai putut răbda:

— E prea plină. N-o să mai încapă nimic în ea!

— La fel cu ceaşca asta, a zis Nan-in, eşti plin de propriile păreri şi presupuneri. Cum să-ţi pot arăta zen-ul dacă nu-ţi goleşti mai întâi ceaşca?

2. Aflarea unui diamant pe un drum mocirlos

Gudo era învăţătorul împăratului din acea vreme. Şi totuşi obişnuia să călătorească de unul singur, ca un călugăr cerşetor. Odată, pe când mergea către Edo, centrul cultural şi politic al şogunatului, s-a apropiat de un sătuc numit Takenaka. Era seară şi ploua cu găleata. Gudo era ud până la piele. Sandalele

de paie îi erau ferfeniță. La o fermă de lângă sat a zărit la fereastră patru-cinci perechi de sandale şi a hotărât să-şi cumpere o pereche.

Femeia care i-a dat sandalele, văzând cât de ud este, l-a poftit să petreacă noaptea în casa ei. Gudo a primit, mulțumindu-i. A intrat şi a recitat o sutră în fața altarului familiei. Apoi a fost prezentat mamei femeii, precum şi copiilor. Observând că întreaga familie este abătută, Gudo a întrebat ce necaz au.

— Bărbatul meu e împătimit de jocuri şi de băutură, a spus nevasta. Când se întâmplă să câştige, se apucă să bea şi se poartă urât. Când pierde, împrumută bani de la oricine se nimereşte. Uneori, când se îmbată criță, nici nu mai dă pe acasă. Ce să mă fac?

— O să-l ajut, a zis Gudo. Uite nişte bani. Adu-mi un urcior cu vin bun şi ceva gustos de mâncat. Apoi poți să te duci la culcare. O să meditez în fața altarului.

Când stăpânul casei s-a întors, pe la miezul nopții, beat turtă, s-a pus pe zbierat:

— Hei, muiere, am venit. Ai ceva să-mi dai de mâncare?

— Am eu ceva pentru tine, a zis Gudo. S-a nimerit să mă prindă ploaia, iar soția ta a avut bunătatea de a mă pofti să petrec noaptea aici. În schimb am cumpărat nişte vin şi peşte, aşa că le poți lua tu.

Bărbatul a fost încântat. Cât ai clipi a dat pe gât vinul şi s-a tolănit pe podea. Gudo a şezut, meditând, alături de el.

Dimineața, când soțul s-a trezit, uitase cele petrecute noaptea.

— Cine eşti? De unde te-ai ivit? l-a întrebat pe Gudo, care era încă în meditație.

— Sunt Gudo din Kyoto şi mă duc la Edo, a răspuns maestrul zen.

Bărbatul a fost copleşit de ruşine. I-a cerut de o mie de ori iertare celui care era învățătorul împăratului.

Gudo a surâs:

— Toate din viața asta sunt trecătoare, a zis. Viața e tare scurtă. Dacă o ții tot așa, cu jocurile și băutura, n-o să-ți mai rămână vreme să împlinești nimic altceva, și o să-ți faci și familia să sufere.

Bărbatul a părut că se trezește dintr-un vis.

— Aveți dreptate, a spus. Cum oare să vă răsplătesc pentru această învățătură minunată! Îngăduiți-mi să vă conduc și să vă duc eu lucrurile o bucată de drum.

— Fie pe voia ta, a zis Gudo.

Cei doi au purces. După ce au mers vreo trei kilometri Gudo i-a spus să se întoarcă.

— Încă cinci kilometri, s-a rugat bărbatul.

Au mers mai departe.

— Acum poți să te întorci, a zis Gudo.

— După încă zece kilometri, a răspuns bărbatul.

— Acum întoarce-te, a zis Gudo după ce au străbătut cei zece kilometri.

— O să vă urmez tot restul vieții mele, a zis bărbatul.

Învățătorii zen din Japonia modernă se trag din urmașii unui maestru faimos, care a fost succesorul lui Gudo. Numele lui era Mu-nan, bărbatul care nu s-a mai întors acasă.

3. Așa să fie?

Pe maestrul zen Hakuin vecinii îl lăudau pentru viața sa fără prihană.

În apropiere locuia o fată frumoasă, ai cărei părinți aveau o prăvălie cu alimente. Dintr-odată, fără să fi avut vreo bănuială, părinții au descoperit că e însărcinată.

Asta i-a mâniat cumplit. Ea nu voia să-l dea în vileag pe făptaş, dar, după multă hărţuială, în cele din urmă l-a numit pe Hakuin.

Furioşi, părinţii s-au dus la maestru.

— Aşa să fie? a fost tot ce a zis el.

După ce pruncul s-a născut i-a fost adus lui Hakuin. Acesta îşi pierduse deja reputaţia, ceea ce nu l-a tulburat, şi s-a îngrijit de minune de copil. Rostuia de pe la vecini lapte şi tot ce îi mai era de trebuinţă micuţului.

După un an fata-mamă n-a mai putut răbda. Le-a spus părinţilor adevărul – că tatăl cel adevărat al pruncului e un tânăr care lucra în piaţa de peşte.

Mama şi tatăl fetei s-au dus pe dată la Hakuin şi i-au cerut iertare, i-au oferit scuze peste scuze şi i-au cerut înapoi copilul.

Hakuin s-a învoit. Întinzându-le pruncul, a spus doar:

— Aşa să fie?

4. Supunerea

La prelegerile maestrului Bankei veneau nu numai învăţăcei la zen, ci şi persoane de toate rangurile şi din toate sectele. El nu cita niciodată sutre şi nici nu se punea pe disertaţii scolastice. Vorbele curgeau drept din sufletul lui în inimile ascultătorilor.

Faptul că avea mulţi ascultători l-a mâniat pe un preot din secta nichiren, deoarece adepţii o părăsiseră ca să afle mai multe despre zen. Egocentristul preot nichiren s-a dus la templu, hotărât să aibă o dispută cu Bankei.

— Hei, învăţătorule zen! a strigat el. Stai o clipă. Oricine te respectă ţi se supune, dar cineva ca mine nu te respectă. Mă poţi face să mă supun ţie?

— Vino lângă mine şi o să-ţi arăt, a zis Bankei.

Ţanţoş, preotul şi-a croit drum cu coatele prin mulţime până la învăţător.

Bankei a zâmbit.

— Vino în stânga mea.

Preotul l-a ascultat.

— Nu, a zis Bankei, am putea vorbi mai bine dacă ai fi pe partea dreaptă. Du-te acolo.

Preotul s-a dus ţanţoş la dreapta.

— Vezi, a observat Bankei, mi te supui, şi cred că eşti un om tare cumsecade. Acuma şezi şi ascultă.

5. Dacă iubeşti, iubeşte pe faţă

Douăzeci de călugări şi o călugăriţă, pe nume Eshun, practicau meditaţia cu un maestru de zen.

Eshun era tare frumoasă, cu toate că avea capul ras şi un veşmânt simplu. Câţiva călugări s-au îndrăgostit în taină de ea. Unul dintre ei i-a trimis o scrisoare de dragoste, cerându-i insistent o întâlnire secretă.

Eshun nu i-a răspuns. În ziua următoare, maestrul a cuvântat în faţa grupului şi, la sfârşit, Eshun s-a ridicat în picioare. Adresându-i-se celui care îi scrisese, a zis:

— Dacă mă iubeşti cu adevărat aşa de mult, vino şi sărută-mă acum.

6. Fără bunătate iubitoare

O bătrână din China a purtat de grijă unui călugăr timp de douăzeci de ani. I-a construit o căsuță și îi oferea hrană, iar el își vedea de meditație. În cele din urmă ea s-a întrebat ce progrese a făcut călugărul în tot acest timp.

Pentru a afla, a cerut ajutorul unei fete care era bine înzestrată întru împlinirea poftelor trupești.

— Du-te și sărută-l, i-a zis fetei, și apoi întreabă-l pe nepusă masă: „Ce zici?"

Fata s-a dus la călugăr și nici una, nici două, s-a apucat să-l giugiulească, întrebându-l ce are de gând.

— Un copac bătrân crește pe o stâncă rece iarna, a răspuns călugărul, cam poetic. Nu-i pe nicăieri vreun strop de căldură.

Fata s-a întors și a povestit ce spusese el.

— Când te gândești că l-am îmbuibat pe ăsta vreme de douăzeci de ani! a exclamat bătrâna, furioasă. Nu a arătat considerație față de trebuința ta, nici o înclinație să explice starea ta. Nu era nevoie să răspundă la patimă, dar ar fi trebuit cel puțin să dea dovadă de un strop de milă.

Pe dată s-a dus la căsuța călugărului și a ars-o până la temelie.

7. Înștiințarea

În ultima sa zi de viață, Tanzan a scris șaizeci de cărți poștale și i-a cerut unui slujitor să le expedieze. Apoi și-a dat duhul.

Pe ele scria:
Mă despart de această lume.
Este ultima mea înştiinţare.

Tanzan
27 iulie 1892

8. Valuri mari

La începutul epocii Meiji trăia un faimos luptător pe nume O-nami, Valuri Mari.

O-nami era foarte puternic şi stăpânea bine arta trântei. În luptele fără spectatori l-a învins până şi pe învăţătorul său, dar în public era atât de sfios, încât discipolii săi îl doborau.

O-nami şi-a zis că trebuie să meargă la un maestru de zen să-i ceară ajutorul. Hakuju, un învăţător rătăcitor, poposise într-un templu din apropiere, aşa că O-nami s-a dus la el şi i-a povestit necazul.

— Numele îţi este Valuri Mari, l-a sfătuit învăţătorul, aşa că rămâi în noaptea asta în templu. Închipuie-ţi că eşti acele talazuri. Nu mai eşti un luptător care se teme. Eşti acele valuri uriaşe care mătură toate lucrurile din cale, înghiţindu-le în trecerea lor. Fă asta şi o să fii cel mai mare luptător din ţară.

Învăţătorul s-a dus la culcare. O-nami a şezut, meditând, încercând să se închipuie sub forma valurilor. S-a gândit la multe lucruri. Apoi, încetul cu încetul, s-a întors din ce în ce mai mult către senzaţia de valuri. Pe măsură ce noaptea înainta valurile erau din ce în ce mai mari. Au măturat florile din vazele lor. Până şi Buddha din altar a fost inundat. Înainte de ivirea zorilor templul nu mai era decât fluxul şi refluxul unei mări imense.

Dimineața învățătorul l-a aflat pe O-nami meditând, cu o umbră de surâs pe față. L-a bătut pe umăr.

— Acum nimic nu te mai poate tulbura. Eşti ca acele valuri. O să măturі totul în calea ta.

În acea zi O-nami a intrat în competiția de lupte şi a câştigat-o. După aceea nimeni din Japonia n-a mai putut să-l înfrângă.

9. Luna nu poate fi furată

Ryokan, un maestru de zen, ducea o viață cum nu se poate mai simplă într-o colibă de la poalele unui munte. Într-o seară, un hoț a intrat în colibă şi a descoperit că nu avea ce să fure din ea.

Ryokan s-a întors acasă şi a dat peste el.

— Poate că ai venit de departe să mă vezi, i-a spus el tâlharului, şi n-ar trebui să pleci cu mâna goală. Te rog să primeşti în dar veşmintele mele.

Hoțul a rămas cu gura căscată. A înhățat veşmintele şi a tulit-o.

Ryokan s-a aşezat, gol, contemplând luna.

— Bietul om, a cugetat el, aş vrea să fi putut să-i dăruiesc luna asta frumoasă.

10. Ultima poezie a lui Hoshin

Maestrul de zen Hoshin a trăit mulți ani în China. Apoi s-a întors în partea de nord-est a Japoniei, unde a dat învățătură discipolilor săi. Când a ajuns la o vârstă foarte înaintată le-a spus o poveste pe care o auzise în China. Iată povestea:

*

Într-un an, pe 25 decembrie, Tokufu, care era foarte bătrân, le-a spus discipolilor:

— N-o să mai fiu în viață anul viitor, așa că trebuie să vă purtați frumos cu mine anul acesta.

Învățăceii au crezut că glumește, dar, întrucât era un dascăl tare bun la inimă, i-au oferit pe rând câte un ospăț în fiecare dintre zilele anului ce se sfârșea.

În ajunul Anului Nou Tokufu a conchis:

— V-ați purtat frumos cu mine. O să vă părăsesc mâine, după-amiază, când va înceta ninsoarea.

Discipolii au râs, gândind că îmbătrânea și vorbea aiurea, căci noaptea era senină, fără ninsoare. Dar la miezul nopții zăpada a început să cadă, iar a doua zi nu l-au aflat pe învățător până nu s-au dus în sala de meditație. Încetase din viață acolo.

*

Hoshin, care spusese această poveste, le-a zis discipolilor:

— Nu e nevoie ca un maestru de zen să-și prezică plecarea de pe lume, însă, dacă dorește cu adevărat, poate să o facă.

— Dumneavoastră puteți? a întrebat cineva.

— Da, a răspuns Hoshin. O să vă arăt ce pot peste șapte zile.

Nici unul dintre discipoli nu l-a crezut, iar cei mai mulți dintre ei chiar uitaseră conversația când Hoshin i-a chemat la el.

— Acum șapte zile, a observat el, am spus că o să vă părăsesc. Se obișnuiește să se scrie o poezie de despărțire, dar eu nu sunt nici poet, nici caligraf. Cineva dintre voi să-mi noteze ultimele cuvinte.

Discipolii au crezut că glumește, dar unul dintre ei s-a pregătit să scrie.

— Eşti gata? a întrebat Hoshin.
— Da, învăţătorule, a răspuns acela.
Atunci Hoshin a dictat:

Vin din strălucire
Şi mă duc în strălucire.
Ce este asta?

Poezia nu avea toate cele patru versuri tradiţionale, aşa încât discipolul a zis:
— Maestre, lipseşte un vers.
Hoshin, cu răgetul unui leu învingător, a rostit „Kaa!", şi a pierit.

11. Povestea lui Shunkai

Frumoasa Shunkai, care se mai numea şi Suzu, a fost măritată împotriva voinţei sale pe când era foarte tânără. Mai târziu, după ce această căsătorie s-a sfârşit, a mers la universitate, unde a studiat filozofia.

Oricine o vedea pe Shunkai se îndrăgostea de ea. Mai mult, oriunde se ducea, ea însăşi se îndrăgostea de cineva. Iubirea s-a ţinut de ea la universitate, iar apoi, când a fost nemulţumită de filozofie şi s-a dus la un templu ca să înveţe zen, învăţăceii s-au îndrăgostit de ea. Întreaga viaţă a lui Shunkai era plină de iubire.

În cele din urmă, la Kyoto, a început cu adevărat să studieze zen-ul. Fraţii ei din templul din Kennin îi lăudau sinceritatea. Unul dintre ei s-a dovedit mai prietenos şi o ajuta să înveţe zen-ul.

Starețul de la Kennin, Mokurai, Tunetul Tăcut, era sever. El însuşi respecta cu sfințenie preceptele şi se aştepta ca şi preoții săi să facă la fel. În Japonia modernă, se pare că zelul pe care acești preoți îl pierduseră față de budism îl câştigaseră față de însurătoare. Mokurai obişnuia să ia o mătură şi să alunge femeile dacă dădea de ele în vreunul dintre templele sale, dar cu cât mai multe femei mătura el, cu atât mai multe păreau să se întoarcă.

În acest templu, nevasta mai marelui preoților a devenit geloasă pe sinceritatea şi frumusețea lui Shunkai. Când auzea învățăceii lăudându-i seriozitatea cu care studiază zen-ul, o apucau junghiuri şi mâncărimi. În cele din urmă a răspândit un zvon despre Shunkai şi tânărul care îi era prieten. Ca urmare, el a fost izgonit, iar Shunkai a trebuit şi ea să plece.

„Poate că am greşit iubind", şi-a spus Shunkai, „dar nevasta preotului n-o să rămână nici ea în templu dacă prietenul meu este tratat atât de nedrept."

În aceeaşi noapte Shunkai a luat o canistră de kerosen şi a dat foc templului vechi de cinci sute de ani, care a ars până la temelie. Dimineața ea a ajuns în mâinile polițiştilor.

Un tânăr avocat a început să se intereseze de ea şi s-a trudit să-i obțină o sentință mai uşoară.

— Nu mă ajuta, i-a spus ea. M-aş putea hotărî să fac altceva care m-ar aduce iarăşi la închisoare.

În cele din urmă, Shunkai şi-a executat sentința de şapte ani şi a fost eliberată din închisoare, unde şi gardianul de şaizeci de ani se îndrăgostise de ea.

Dar acum toată lumea o privea ca pe o „puşcăriaşă". Nimeni nu voia să o aibă în preajmă. Până şi adepții zen-ului, care se presupune că cred în iluminarea în această viață şi în acest trup, se fereau de ea. Zen-ul, după cum a descoperit Shunkai, este un lucru, iar adepții zen-ului cu totul altceva. Neamurile

ei n-au vrut să mai aibă de-a face cu ea. Era din ce în ce mai bolnavă, săracă şi slăbită.

A întâlnit un preot shinsu care i-a spus de Buddha al Iubirii, şi în acesta Shunkai a aflat un strop de alinare şi de linişte sufletească. S-a stins pe când era încă nespus de frumoasă şi de-abia împlinise treizeci de ani.

Şi-a scris povestea vieţii, într-o strădanie zadarnică de a-şi câştiga pâinea din asta, şi o parte a povestit-o unei scriitoare. Astfel a ajuns cunoscută în Japonia. Cei care au respins-o pe Shunkai, cei care au calomniat-o şi au prigonit-o îi citesc acum povestea cu ochii plini de lacrimi de remuşcare.

12. Chinezul Fericit

Oricine se preumblă prin cartierele chinezeşti din America poate să vadă statui ale unui bărbat dolofan cu un sac pe umăr. Negustorii chinezi îi zic Chinezul Fericit ori Buddha care Râde.

Acest Hotei a trăit în vremea dinastiei Tang. N-avea dorinţa să se intituleze maestru de zen ori să adune în jurul său mulţi discipoli. Nu făcea decât să umble pe străzi cu un sac mare în care punea daruri – dulciuri, fructe sau gogoşi, şi le oferea copiilor care se strângeau în jurul lor, în joacă. A creat o grădiniţă a străzilor.

De câte ori vedea un adept al zen-ului întindea mâna şi zicea:

— Dă-mi un ban.

Când cineva îi cerea să se întoarcă la un templu ori să-i înveţe pe alţii, el zicea iarăşi:

— Dă-mi un ban.

Odată, pe când se îndeletnicea cu munca-joacă, i-a ieşit în cale alt maestru de zen care l-a întrebat:

— Care este înțelesul zen-ului?

Pe dată Hotei şi-a lăsat sacul să cadă pe pământ, ca un răspuns tăcut.

— Atunci, a zis celălalt, care este întruparea zen-ului?

Cât ai clipi, Chinezul Fericit a aburcat sacul pe umăr şi şi-a văzut de drum.

13. Un Buddha

În epoca Meiji trăiau la Tokyo doi eminenți profesori foarte deosebiți. Unul dintre ei, Unsho, care preda shingon, respecta cu strictețe preceptele lui Buddha. Niciodată nu bea alcool, nici nu mânca după ora unsprezece a dimineții. Celălalt, Tanzan, profesor de filozofie la Universitatea Imperială, n-avea nici o treabă cu preceptele. Când avea chef să mănânce mânca şi, când avea chef să doarmă în timpul zilei, dormea!

Într-o zi, Unsho s-a dus în vizită la Tanzan, care tocmai bea nişte vin – şi doar se presupune că nici un strop din această băutură nu trebuie să ajungă pe limba unui budist!

— Bun venit, frate, l-a întâmpinat Tanzan. Bei un păhărel?

— Nu beau niciodată! a răspuns Unsho solemn.

— Cineva care nu bea nici măcar un strop nu-i uman, a zis Tanzan.

— Îmi zici inuman pentru că nu mă dedau băuturilor care îmbată! a exclamat Unsho, mânios. Atunci, dacă nu sunt uman, ce sunt?

— Un Buddha, a răspuns Tanzan.

14. Drumul noroios

Odată, Tanzan şi Ekido mergeau împreună pe un drum noroios, sub o ploaie deasă.

La o cotitură au dat peste o fată frumuşică foc, cu chimonou şi brâu de mătase, care nu putea să treacă drumul.

— Vino-ncoace, copilă, a zis pe dată Tanzan.

Şi, ridicând-o în braţe, a trecut cu ea peste noroi.

Ekido n-a mai deschis gura până noaptea, când au ajuns la un templu în care au poposit. Atunci nu s-a mai putut înfrâna:

— Noi, călugării, nu ne apropiem de femei, i-a spus lui Tanzan, şi cu atât mai mult de cele tinere şi frumoase. E primejdios. De ce ai făcut asta?

— Eu am lăsat-o pe fată acolo, a zis Tanzan. Tu o mai duci încă?

15. Shoun şi mama lui

Shoun a devenit învăţător de soto zen. Pe când era încă învăţăcel, tatăl lui a murit, aşa că el a trebuit să aibă grijă de mamă, care era bătrână.

De câte ori Shoun mergea în sala de meditaţie o lua cu el şi pe mama lui. Dat fiind că era însoţit de ea, atunci când vizita mânăstiri nu putea trăi laolaltă cu călugării. Aşa că înjgheba o colibă şi stătea cu ea acolo, îngrijind-o. Copia sutre, versete budiste, şi astfel făcea rost de câţiva bani pentru hrană.

Când Shoun cumpăra peşte pentru mama sa lumea îşi bătea joc de el, căci călugării n-ar trebui să mănânce peşte. Dar Shoun nu se sinchisea. Însă pe mamă o durea când lumea râdea de fiul ei. În cele din urmă, i-a spus lui Shoun:

— Cred că o să mă fac călugăriță. Și eu pot să mă lipsesc de carne.

Așa a făcut și au învățat împreună.

Shoun iubea mult muzica și cânta cu măiestrie la harfă, la care se pricepea să cânte și mama lui. În nopțile cu lună plină obișnuiau să cânte împreună.

Într-o seară, o tânără a trecut prin dreptul casei lor și a auzit muzică. Foarte emoționată, l-a poftit pe Shoun să-i facă o vizită în seara următoare și să cânte. El a primit. După câteva zile a întâlnit-o pe tânără pe stradă și i-a mulțumit pentru ospitalitate. Cei din jur au râs de el. Fusese acasă la o femeie de stradă.

Într-o zi Shoun s-a dus să țină o prelegere la un templu aflat departe. După câteva luni s-a întors acasă și și-a găsit mama moartă. Prietenii nu știuseră unde să-l caute, așa că tocmai avea loc înmormântarea.

Shoun s-a dus și a lovit coșciugul cu toiagul. „Mamă, fiul tău s-a întors", a zis. „Mă bucur că te-ai întors, fiule", a răspuns el în locul mamei. „Da, și eu mă bucur", a răspuns Shoun.

Apoi le-a spus celor din jur:

— Ceremonia funerară s-a încheiat. Puteți îngropa trupul.

La bătrânețe, Shoun a știut când i s-a apropiat sfârșitul. Într-o dimineață le-a cerut discipolilor să se adune în jurul lui, spunându-le că va pleca pe lumea cealaltă la amiază. Arzând tămâie în fața unei imagini cu mama sa și cu bătrânul lui dascăl, a scris o poezie:

Șaizeci și șase de ani am trăit cât de bine m-am priceput,
Croindu-mi drum prin lume.
Acum ploaia s-a oprit, norii se împrăștie,
Cerul albastru are o lună plină.

Discipolii s-au adunat în jurul lui, recitând o sutră, și în acest timp Shoun s-a stins.

16. Nu departe de starea de Buddha

Un student de la o universitate, aflat în vizită la Gasan, l-a întrebat:

— Aţi citit vreodată Biblia creştină?

— Nu, citeşte-mi-o, a zis Gasan.

Studentul a deschis Biblia şi a citit din Matei: „Iar de îmbrăcăminte de ce vă îngrijiţi? Luaţi seama la crinii câmpului cum cresc: nu se ostenesc, nici nu torc. Şi vă spun vouă că nici Solomon, în toată mărirea lui, nu s-a îmbrăcat ca unul dintre aceştia... Nu vă îngrijiţi de ziua de mâine, căci ziua de mâine se va îngriji de ale sale."

Gasan a spus:

— Oricine este cel care a rostit aceste cuvinte îl consider iluminat.

Studentul a citit mai departe: „Cereţi şi vi se va da; căutaţi şi veţi afla; bateţi şi vi se va deschide. Căci oricine cere ia, cel care caută află şi celui care bate i se va deschide."

Gasan a remarcat:

— E minunat. Oricine e cel care a zis asta nu e departe de starea de Buddha.

17. Zgârcit cu învăţătura

Un tânăr medic din Tokyo, pe nume Kusuda, s-a întâlnit cu un coleg de facultate care studiase zen-ul. Tânărul doctor l-a întrebat ce este zen-ul.

— Nu-ți pot spune ce este, a răspuns prietenul, dar un lucru e sigur. Dacă înțelegi zen-ul n-o să te mai temi de moarte.

— E grozav, a spus Kusuda, o să încerc. Unde pot afla un învățător?

— Du-te la maestrul Nan-in, i-a spus prietenul.

Aşadar, Kusuda s-a dus la Nan-in. Avea la el un pumnal lung de vreo treizeci de centimetri, ca să vadă dacă învățătorul se teme ori nu de moarte.

Când Nan-in l-a văzut pe Kusuda, a spus:

— Bună ziua, prietene. Ce mai faci? Nu ne-am văzut de mult!

Aceasta l-a uimit pe Kusuda, care a zis:

— Păi, nu ne-am mai văzut niciodată.

— Aşa e, a zis Nan-in, te-am confundat cu alt doctor care primeşte învățătură aici.

Cu un astfel de început, Kusuda a pierdut ocazia să-l pună la încercare pe maestru, aşa că, fără tragere de inimă, a întrebat dacă poate să primească învățătură despre zen.

Nan-in a spus:

— Zen-ul nu-i lucru anevoios. Dacă eşti doctor, tratează-ți pacienții cu bunătate. Asta e zen-ul.

Kusuda s-a dus la Nan-in de trei ori. De fiecare dată Nan-in i-a spus acelaşi lucru:

— Un doctor nu trebuie să-şi piardă vremea pe aici. Du-te acasă şi îngrijeşte-ți pacienții.

Lui Kusuda nu-i era limpede cum poate o astfel de învățătură să alunge teama de moarte. Aşa încât la cea de-a patra vizită s-a plâns:

— Prietenul meu mi-a spus că acela care învață zen-ul îşi pierde teama de moarte. De câte ori vin, tot ce-mi spuneți este să-mi îngrijesc pacienții. Atâta lucru ştiu şi eu. Dacă asta e aşa-zisul vostru zen, n-o să mai calc pe aici.

Nan-in a zâmbit şi l-a bătut uşurel pe spate.

— Am fost prea aspru cu tine. O să-ţi dau un *koan*.

Şi i-a dat lui Kusuda ca temă de lucru *mu*-ul lui Joshu, prima problemă care duce la iluminare din cartea numită *Poarta fără poartă*.

Kusuda a cugetat la această problemă a lui *mu* (Absenţa-Lucrurilor) timp de doi ani. Până la urmă i s-a părut că a ajuns la o anumită siguranţă a spiritului. Însă învăţătorul lui a spus:

— Încă n-ai ajuns acolo.

Kusuda a continuat să se concentreze încă un an şi jumătate. Mintea i-a devenit liniştită. Problemele s-au topit. Absenţa-Lucrurilor a devenit adevărul. Îşi trata bine pacienţii şi, fără măcar să o ştie, era eliberat de grijile legate de viaţă şi de moarte.

Apoi, când s-a dus la Nan-in, bătrânul lui învăţător s-a mulţumit să zâmbească.

18. O parabolă

Într-o sutră, Buddha a spus o parabolă:

Un bărbat care mergea pe o câmpie a dat peste un tigru. A luat-o la fugă, cu tigrul pe urmele lui. Ajungând la o prăpastie, s-a prins de rădăcina unei viţe sălbatice şi s-a lăsat să atârne peste margine. Tigrul de deasupra lui îl amuşina. Tremurând, bărbatul s-a uitat în jos, unde, departe de tot, alt tigru aştepta să-l înşface. Doar viţa îl mai susţinea.

Doi şoareci, unul alb şi unul negru, au început să ronţăie puţin câte puţin viţa. Bărbatul a văzut aproape de el o fragă minunată. Ţinându-se de viţă cu o mână, cu cealaltă a cules fraga. Doamne, că bună mai era!

19. Primul principiu

Cine merge la templul Obaku din Kyoto vede sculptate deasupra porții cuvintele „Cel dintâi principiu". Semnele sunt neobișnuit de mari, iar cei care se pricep la caligrafie le admiră întotdeauna, considerându-le o capodoperă. Au fost scrise de Kosen acum două sute de ani.

Maestrul le-a scris pe hârtie, după care lucrătorii au făcut sculptura mai mare din lemn. Pe când Kosen schița cuvintele lângă el era un învățăcel îndrăzneț, care pregătise câțiva litri de tuș pentru caligrafie și care întotdeauna critica lucrul maestrului său.

— Nu-i bine, i-a spus lui Kosen după prima încercare.

— Asta cum e?

— Slabă. Mai rău ca înainte, a zis învățăcelul.

Kosen a scris, cu răbdare, o foaie după alta, până ce s-au adunat optzeci și patru de „Cel dintâi principiu", dar tot n-a primit aprobarea învățăcelului.

Apoi, când tânărul a ieșit un pic din odaie, Kosen și-a zis în sinea lui: „Acum am ocazia să scap de ochiul lui ager", și a scris grăbit, cu mintea liberă de alte gânduri: „Cel dintâi principiu".

— O capodoperă, a zis învățăcelul.

20. Sfatul unei mame

Jiun, un maestru de shingon, era un faimos specialist în limba sanscrită din epoca Tokugawa. În tinerețe obișnuia să țină prelegeri în fața colegilor săi de învățătură.

Mama sa a auzit aceasta şi i-a trimis o scrisoare:

„Fiule, nu cred că ai devenit un adept al lui Buddha pentru că doreai să te transformi într-un dicţionar ambulant pentru alţii. Informaţiile şi comentariile, gloria şi onorurile nu au sfârşit. Aş dori să încetezi imediat cu prelegerile astea. Închide-te într-un templu micuţ dintr-un loc pustiu de pe munte. Foloseşte-ţi timpul pentru meditaţie şi în acest fel vei ajunge la împlinirea cea adevărată."

21. Sunetul unei mâini

Maestrul din templul Kennin era Mokurai, Tunetul Tăcut. Avea un mic discipol favorit, pe nume Toyo, de numai doisprezece ani. Toyo a văzut că discipolii mai mari ca el merg în fiecare dimineaţă şi seară în odaia maestrului ca să primească învăţătură despre sanzen sau îndrumare personală, şi se dădeau *koan*-uri care să oprească rătăcirea gândurilor.

Toyo voia şi el să facă sanzen.

— Aşteaptă un pic, a zis Mokurai. Eşti prea tânăr.

Dar copilul o ţinea una şi bună, aşa că în cele din urmă învăţătorul a acceptat.

Seara, micul Toyo s-a înfăţişat în momentul cuvenit în pragul odăii de sanzen a lui Mokurai. A lovit gongul ca să-şi anunţe prezenţa, s-a înclinat respectuos de trei ori în faţa uşii şi a intrat, aşezându-se în faţa maestrului, într-o tăcere plină de respect.

— Poţi auzi sunetul a două mâini când se lovesc una de alta, a zis Mokurai. Acum arată-mi sunetul unei singure mâini.

Toyo s-a înclinat şi s-a dus în odaia lui ca să cugete la această problemă. De la fereastră auzea muzica gheişelor. „A, asta e!" a zis.

În seara următoare, când învățătorul i-a cerut să arate sunetul unei mâini, Toyo s-a apucat să cânte muzica gheișelor.

— Nu, nu, a zis Mokurai. Nici vorbă. Ăsta nu-i sunetul unei mâini. Ești departe.

Gândindu-se că acea muzică l-ar putea deranja, Toyo s-a mutat într-un loc liniștit. S-a apucat iar să cugete. „Care poate fi sunetul unei mâini?" S-a nimerit să audă apa picurând. „Asta e", și-a zis Toyo.

Când s-a înfățișat iarăși învățătorului, Toyo a imitat picuratul apei.

— Ce-i asta? a zis Mokurai. E sunetul apei care picură, nu cel al unei mâini. Mai încearcă.

Degeaba a tot cugetat Toyo la sunetul unei mâini. A auzit oftatul vântului. Dar sunetul a fost respins.

A auzit țipătul bufniței. Și acesta a fost refuzat.

Sunetul unei mâini nu era cel al lăcustelor.

De mai mult de zece ori s-a dus Toyo la Mokurai cu diferite sunete. Toate erau greșite. Timp de aproape un an a chibzuit care ar putea fi sunetul unei mâini.

În cele din urmă Toyo a intrat în starea de meditație adevărată și a trecut de toate sunetele. „Nu mai puteam aduna altele", a explicat el mai târziu, „așa că am ajuns la sunetul fără sunet".

Toyo ajunsese la sunetul unei mâini.

22. Inima mea arde ca focul

Soyen Shaku, primul învățător zen care a venit în America, a spus: „Inima mea arde ca focul, dar ochii mei sunt reci asemenea cenușii." El a stabilit următoarele reguli, pe care le-a urmat în fiecare zi, cât a trăit.

*

Dimineața, înainte de a te îmbrăca, arde tămâie și meditează.

Du-te la culcare la oră fixă. Mănâncă la intervale regulate. Hrănește-te cumpătat și niciodată până la sațietate.

Primește un oaspete cu aceeași atitudine ca atunci când ești singur. Când ești singur păstrează aceeași atitudine pe care o ai când primești oaspeți.

Ai grijă ce spui și orice spui să și faci.

Când se arată ocazia, n-o lăsa să treacă pe lângă tine, totuși să te gândești de două ori înainte de a acționa.

Nu regreta trecutul. Privește către viitor.

Să ai atitudinea neînfricată a unui erou și inima iubitoare a unui copil.

Când mergi la culcare, să dormi ca și cum ai intrat în ultimul somn. Când te trezești, lasă imediat patul în urma ta, ca și cum ai lepăda o pereche de încălțări vechi.

23. Plecarea lui Eshun

Când Eshun, călugărița zen, trecuse de șaizeci de ani și era pe cale să părăsească această lume, le-a cerut unor călugări să îngrămădească lemne în curte.

Așezându-se bine în mijlocul rugului funerar, a pus să i se dea foc la margini.

— O, soră! a strigat unul dintre călugări, e cald acolo?

— Un astfel de lucru nu poate să-l intereseze decât pe un nătâng ca tine, a răspuns Eshun.

Flăcările s-au înălțat, și ea a murit.

24. Recitând sutre

Un țăran i-a cerut unui preot tendai să recite sutre pentru nevasta lui, care murise. După ce recitarea s-a încheiat, țăranul a întrebat:

— Credeți că nevasta mea o să aibă un câștig din asta?

— Nu numai nevasta ta, ci toate făpturile simțitoare vor câștiga din recitarea sutrelor, a răspuns preotul.

— Dacă ziceți că toate făpturile simțitoare vor câștiga, a zis țăranul, poate că nevasta mea e foarte slabă, iar ceilalți o să profite de ea, obținând câștigul pe care ar trebui să-l aibă ea. Așa că vă rog să recitați sutre doar pentru ea.

Preotul i-a explicat că aceasta era dorința lui Buddha, să ofere binecuvântări și răsplată pentru toate viețuitoarele.

— Asta e o învățătură minunată, a zis țăranul, dar vă rog frumos să faceți o excepție. Am un vecin care se poartă tare urât cu mine. Scoateți-l din rândul acelor făpturi simțitoare.

25. Încă trei zile

Suiwo, discipolul lui Hakuin, era un învățător bun. Într-o perioadă de izolare din timpul verii a venit la el un învățăcel dintr-o insulă din sudul Japoniei.

Suiwo i-a dat următoarea problemă: „Ascultă sunetul unei mâini."

Învățăcelul a rămas acolo timp de trei ani, dar n-a izbutit să treacă proba. Într-o seară s-a dus la Suiwo, înlăcrimat:

— Trebuie să mă întorc la mine plin de rușine și de stinghereală, a zis, căci nu pot rezolva problema.

— Mai aşteaptă o săptămână şi meditează fără întrerupere, l-a sfătuit Suiwo.

Dar iluminarea nu s-a arătat.

— Mai încearcă o săptămână, a zis Suiwo.

Învăţăcelul s-a supus, dar a fost în zadar.

— Încă o săptămână.

Dar nici asta n-a fost de folos. Disperat, învăţăcelul l-a rugat să-i dea drumul, însă Suiwo i-a cerut încă o meditaţie de cinci zile. Fără rezultat. Atunci a zis:

— Mai meditează trei zile, şi apoi, dacă tot nu ajungi la iluminare, ai face mai bine să te omori.

În cea de-a doua zi învăţăcelul a fost iluminat.

26. Dialogul prin care se câştigă locuinţa

Dacă stârneşte şi câştigă o dispută pe tema budismului cu cei care locuiesc acolo, orice călugăr rătăcitor poate să rămână într-un templu zen.

Într-un templu din nordul Japoniei locuiau doi fraţi călugări. Cel mai mare era învăţat, însă mezinul era nătărău şi avea un singur ochi.

Odată a venit un călugăr rătăcitor şi a cerut să locuiască acolo, provocându-i cum se cuvine la o dezbatere despre învăţătura sublimă. Fratele mai mare, care în ziua aceea era obosit de prea mult studiu, i-a spus mezinului să-i ţină locul.

— Du-te şi cere ca dialogul să fie pe tăcute, i-a atras el atenţia.

Aşadar, tânărul călugăr şi străinul s-au dus în faţa altarului.

Puţin după aceea călătorul s-a ridicat, s-a dus la fratele mai mare şi i-a spus:

— Fratele tău mai mic e un tip pe cinste. M-a învins.

— Povesteşte-mi dialogul, a zis cel mare.

— Păi, a explicat călătorul, întâi am ridicat un deget, reprezentându-l pe Buddha, cel iluminat. Iar el a ridicat două degete, însemnând Buddha şi învăţătura sa. Eu am ridicat trei degete, reprezentându-i pe Buddha, învăţătura sa şi adepţii săi, trăind viaţa cea armonioasă. Atunci şi-a scuturat pumnul către mine, arătând că toate trei provin din aceeaşi sursă. Astfel a învins, şi n-am dreptul să rămân aici.

Şi cu asta, călătorul a plecat.

— Unde-i ăla? a întrebat mezinul, dând buzna în odaia fratelui mai mare.

— Am înţeles că ai câştigat dezbaterea.

— Câştigat pe naiba! O să-i tăbăcesc pielea!

— Povesteşte-mi subiectul dezbaterii, i-a cerut fratele mai mare.

— Păi, de îndată ce m-a văzut a ridicat un deget şi m-a insultat, dând de-nţeles că n-am decât un ochi. Întrucât era străin, mi-am zis să fiu politicos, şi am ridicat două degete, felicitându-l că are doi ochi. Apoi ticălosul ăla necioplit a ridicat trei degete, cum că împreună n-avem decât trei ochi. Aşa că mi-am ieşit din fire şi am dat să-l pocnesc, dar a fugit, şi aşa s-a isprăvit!

27. Glasul fericirii

După ce Bankei a plecat pe lumea cealaltă, un orb care locuia lângă templul maestrului i-a spus unui prieten:

„Deoarece sunt orb, nu pot urmări chipul unei persoane, aşa că trebuie să-i judec caracterul după sunetul vocii. De obicei,

când aud un om felicitându-l pe altul pentru fericirea ori succesul lui, aud şi o undă ascunsă de invidie. Când se exprimă condoleanţe pentru nenorocirea cuiva aud plăcere şi satisfacţie, ca şi cum cel care exprimă condoleanţele se bucură cu adevărat că a rămas ceva de câştigat în lumea lui.

Dar, din toată experienţa mea, vocea lui Bankei era întotdeauna sinceră. Când exprima fericire, nu auzeam decât fericire, iar când exprima tristeţe, tristeţe era tot ce auzeam."

28. Deschide-ţi propria vistierie

Daiju s-a dus în China, la maestrul Baso. Baso l-a întrebat:
— Ce cauţi?
— Iluminarea, a răspuns Daiju.
— Ai tezaurul tău. De ce cauţi în afară? a întrebat Baso.
Daiju a întrebat:
— Unde este tezaurul meu?
Baso a răspuns:
— Ceea ce întrebi este tezaurul tău.
Daiju a fost iluminat! De atunci îşi îmboldea mereu prietenii: „Deschideţi-vă propriul tezaur şi folosiţi toate comorile acelea."

29. Nu e apă, nu e lună

Pe când călugăriţa Chiyono studia zen-ul sub îndrumarea lui Bukko din Engaku, vreme îndelungată n-a izbutit să culeagă roadele meditaţiei.

În cele din urmă, într-o noapte cu lună, căra apă într-o găleată veche cârpită cu fâşii de bambus. Bambusul s-a rupt şi fundul găleţii s-a desprins, iar în acea clipă Chiyono a fost eliberată!

Ca amintire, a scris o poezie:

În fel şi chip am încercat să păstrez găleata cea veche
Căci fâşia de bambus slăbea şi era pe cale să se rupă
Până ce, în sfârşit, fundul a căzut.
Nu mai e apă în găleată!
Nu mai e lună în apă!

30. Cartea de vizită

Keichu, marele învăţător de zen din epoca Meiji, avea rangul cel mai mare la Tofuku, o catedrală din Kyoto. Într-o zi, cârmuitorul oraşului Kyoto s-a dus la el pentru prima oară.

Servitorul i-a înfăţişat cartea de vizită a guvernatorului, pe care scria: Kitagachi, cârmuitorul oraşului Kyoto.

— N-am nici o treabă cu un astfel de individ, i-a spus Keichu servitorului. Spune-i să plece de aici.

Servitorul a înapoiat cartea de vizită, cerându-şi iertare.

— Este greşeala mea, a zis cârmuitorul, şi a şters cu un creion cuvintele „cârmuitorul oraşului Kyoto". Întreabă-l din nou pe învăţător.

— A, e Kitagachi? a zis acesta când a văzut cartea de vizită. Pe el vreau să-l văd.

31. Totul este cel mai bun

Pe când mergea prin piață, Banzan a auzit discuția dintre un măcelar şi muşteriul lui.

— Dă-mi cea mai bună bucată de carne pe care o ai, a zis muşteriul.

— Totul în prăvălia mea este cel mai bun, a răspuns măcelarul. Nu veți putea afla aici nici o bucată de carne care să nu fie cea mai bună.

La aceste vorbe Banzan a dobândit iluminarea.

32. Centimetru timp, metru nestemată

Un nobil i-a cerut lui Takuan, un învățător de zen, să-i sugereze cum să-şi petreacă timpul. Zilele i se păreau foarte lungi pe când îşi îndeplinea slujba şi şedea țeapăn, primind omagiile celorlalți.

Takuan a scris opt hieroglife chinezeşti şi i le-a înmânat:

Ziua cea de azi nu va mai fi vreodată.
Prețul clipei este cât o nestemată.

33. Mâna lui Mokusen

Mokusen Hiki trăia într-un templu din provincia Tamba. Unul dintre adepți s-a plâns de zgârcenia nevestei lui.

Mokusen s-a dus la nevasta adeptului şi i-a arătat pumnul.

— Ce vreți să ziceți cu asta? a întrebat femeia, surprinsă.

— Închipuie-ți că pumnul meu ar fi așa tot timpul. Cum i-ai zice? a întrebat el.

— Deformat, a răspuns femeia.

Atunci el și-a descleștat mâna și i-a arătat palma întinsă.

— Închipuie-ți că ar fi așa tot timpul. Ce zici?

— Alt soi de diformitate, a zis nevasta.

— Dacă pricepi atâta lucru, a încheiat Mokusen, ești o soție bună.

Apoi a plecat.

După această vizită, nevasta și-a ajutat soțul atât la dăruit, cât și la economisit.

34. Un zâmbet în întreaga lui viață

Mokugen n-a fost văzut niciodată zâmbind, până în ultima sa zi pe pământ. Când i-a venit vremea să plece, le-a spus credincioșilor:

— Ați învățat cu mine mai bine de zece ani. Arătați-mi adevărata voastră interpretare a zen-ului. Cel care o va exprima cel mai limpede va fi urmașul meu și va căpăta veșmântul și castronul meu.

Cu toții se uitau la chipul aspru al lui Mokugen, dar nimeni n-a răspuns.

Encho, un discipol care fusese alături de învățător multă vreme, s-a apropiat de pat. A împins cu câțiva centimetri mai în față cana cu leacuri. Acesta a fost răspunsul lui.

Chipul învățătorului s-a înăsprit și mai tare.

— Asta e tot ce-ai priceput? a întrebat.

Encho a întins mâna şi a adus cana la loc.

Un zâmbet minunat s-a ivit pe chipul lui Mokugen.

— Puşlama ce eşti, i-a zis lui Encho. Ai lucrat cu mine timp de zece ani şi încă nu mi-ai văzut trupul întreg. Ia veşmântul şi castronul. Ale tale sunt.

35. Zen-ul de fiecare clipă

Cei care studiază zen-ul stau cu maeştrii lor cel puţin zece ani până se consideră că pot învăţa pe alţii. Nan-in a fost vizitat de Tenno, care, trecând de perioada uceniciei, devenise învăţător. S-a nimerit să fie o zi ploioasă, aşa încât Tenno purta sandale de lemn şi avea umbrelă. După ce l-a salutat, Nan-in a observat:

— Presupun că ţi-ai lăsat sandalele de lemn în vestibul. Vreau să ştiu dacă umbrela este la dreapta ori la stânga sandalelor.

Tenno, fâstâcit, n-a ştiut ce să răspundă. Şi-a dat seama că nu e în stare să-şi păstreze zen-ul în fiecare clipă. A devenit discipolul lui Nan-in şi a studiat încă şase ani pentru a-şi împlini zen-ul de fiecare clipă.

36. Ploaia de flori

Subhuti era discipolul lui Buddha. Era în stare să priceapă forţa vidului, punctul de vedere că nimic nu există în afara relaţiei de subiectivitate şi obiectivitate.

Într-o zi, Subhuti şedea sub un copac, într-o stare de vid sublim. Peste el au început să cadă flori.

— Te lăudăm pentru discursul tău despre vid, i-au şoptit zeii.

— Dar n-am vorbit despre vid, a zis Subhuti.

— Tu n-ai vorbit despre vid, noi n-am auzit vid, au răspuns zeii. Acesta este adevăratul vid.

Şi florile s-au revărsat asupra lui Subhuti ca o ploaie.

37. Publicarea sutrelor

Tetsugen, un adept din Japonia al zen-ului, a hotărât să publice sutrele, care în acea vreme nu se găseau decât în limba chineză. Tipărirea avea să se facă de pe blocuri de lemn, într-o ediţie de şapte mii de exemplare, o muncă enormă.

Primul lucru pe care l-a făcut Tetsugen a fost să călătorească şi să strângă ofrande în acest scop. Câţiva simpatizanţi i-au dat o sută de galbeni, însă de cele mai multe ori căpăta doar mărunţiş. El mulţumea fiecărui dăruitor cu aceeaşi recunoştinţă. După zece ani, Tetsugen avea destui bani ca să se apuce de lucru.

S-a întâmplat ca în acea vreme râul Uji să se reverse. A urmat foametea. Tetsugen a luat banii adunaţi pentru cărţi şi i-a cheltuit ca să salveze oamenii de la moarte. Apoi s-a apucat iar să adune.

După câţiva ani a dat o molimă. Din nou Tetsugen a folosit ceea ce strânsese ca să-şi ajute semenii.

Pentru a treia oară a luat-o de la capăt şi, după douăzeci de ani, dorinţa i-a fost împlinită. Blocurile de pe care a fost tipărită prima ediţie a sutrelor pot fi văzute astăzi în mânăstirea Obaku din Kyoto.

Japonezii le spun copiilor lor că Tetsugen a făcut trei serii de sutre şi că primele două, invizibile, sunt chiar mai importante decât ultima.

38. Munca lui Gisho

Gisho a devenit călugăriță când avea zece ani şi a primit aceeaşi învățătură ca băieții. Când a împlinit şaisprezece ani a început să meargă de la un maestru de zen la altul, învățând de la toți.

A rămas trei ani la Unzan, şase ani la Gukei, dar n-a izbutit să obțină o imagine limpede. În cele din urmă s-a dus la maestrul Inzan.

Inzan nu s-a purtat cu ea altfel pentru că era femeie. Dezlănțuia asupra ei o furtună de mustrări. Îi trăgea scatoalce, ca să-i trezească natura interioară.

Gisho a rămas la Inzan treisprezece ani, şi apoi a aflat ceea ce căutase!

În cinstea ei, Inzan a scris o poezie:

Această călugăriță a învățat treisprezece ani sub îndrumarea mea.
Seara cugeta la cele mai profunde koan-*uri,*
Dimineața era învăluită în alte koan-*uri.*
Călugărița chinezoaică Tetsuma le-a întrecut pe toate până la ea,
Şi de la Mujaku încoace nimeni n-a mai fost aşa de sinceră ca aceasta Gisho!
Şi totuşi mai sunt multe porți prin care să treacă.
Ar trebui să mai primească lovituri de la pumnul meu de fier.

După ce a atins iluminarea, Gisho s-a dus în provincia Banshu, şi-a făcut propriul templu şi a învățat alte două sute

de călugărițe, până ce a plecat de pe lume într-un an, în luna lui Gustar.

39. Dormind în plină zi

Maestrul Soyen Shaku a părăsit această lume când avea şaizeci şi unu de ani. Împlinindu-şi munca de-o viață, a lăsat în urmă o mare învățătură, cu mult mai bogată decât cea a majorității maeştrilor de zen. Discipolii lui obişnuiau să doarmă în timpul zilei, pe la mijlocul verii, şi le trecea cu vederea aceasta, chiar dacă el însuşi nu irosea nici măcar un minut.

Pe când nu avea decât doisprezece ani studia deja speculațiile filozofice tendai. Într-o zi de vară, aerul era atât de înăbuşitor, încât micul Soyen şi-a întins picioarele şi a adormit, în lipsa învățătorului.

Trecuseră trei ore când, trezindu-se deodată, l-a auzit pe profesor intrând, dar era prea târziu. Iată-l acolo, tolănit peste prag.

— Îți cer iertare, îți cer iertare, a şoptit învățătorul lui, păşind cu grijă peste trupul lui Soyen, de parcă ar fi fost al vreunui musafir de vază. De atunci încolo Soyen n-a mai dormit niciodată după-amiaza.

40. În Țara Viselor

Dascălul nostru obişnuia să tragă un pui de somn după-amiaza, povestea unul dintre discipolii lui Soyen Shaku. Noi, copiii, l-am întrebat de ce face asta, şi ne-a spus: „Mă duc în

Țara Viselor să mă întâlnesc cu înțelepții din vechime, așa cum făcea Confucius." Când Confucius dormea, visa înțelepții din vechime, apoi le povestea despre ei adepților săi.

Într-o zi era tare cald, așa că unii dintre noi am ațipit. Dascălul ne-a mustrat.

— Ne-am dus în Țara Viselor să ne întâlnim cu înțelepții din vechime, așa cum făcea Confucius, i-am explicat noi.

— Și ce v-au spus înțelepții aceia? a întrebat dascălul.

Unul dintre noi i-a răspuns:

— Ne-am dus în Țara Viselor și ne-am întâlnit cu înțelepții și i-am întrebat dacă dascălul nostru merge acolo în fiecare după-amiază, dar ei au zis că nu l-au văzut niciodată.

41. Zen-ul lui Joshu

Joshu a început să studieze zen-ul când avea șaizeci de ani și a continuat până la optzeci, când a atins zen-ul.

A predat de la vârsta de optzeci de ani până la o sută douăzeci.

Odată, un învățăcel l-a întrebat:

— Dacă n-am nimic în minte, ce trebuie să fac?

Joshu i-a răspuns:

— Aruncă-l afară.

— Dar dacă n-am nimic, cum pot să-l arunc? a continuat cel ce întrebase.

— Ei bine, a zis Joshu, atunci du-l cu tine.

42. Răspunsul mortului

Când Mamiya, care a ajuns mai apoi un predicator faimos, căuta îndrumare, s-a dus la un învățător care i-a cerut să arate sunetul unei mâini.

Mamiya s-a concentrat pe întrebarea „care ar putea fi sunetul unei mâini".

— Nu munceşti destul de sârguincios, i-a spus învățătorul. Eşti prea legat de mâncare, bogăție, lucruri şi acel sunet. Ar fi mai bine să mori. Asta ar rezolva problema.

Când s-a înfățişat iar învățătorului, acesta l-a întrebat din nou ce are de arătat în privința sunetului unei mâini. Pe dată Mamiya s-a prăbuşit la pământ, ca mort.

— Eşti mort, prea bine, a zis învățătorul. Dar cum rămâne cu sunetul acela?

— Acestui lucru încă nu i-am dat de cap, a răspuns Mamiya, ridicând privirea.

— Morții nu vorbesc, a zis învățătorul. Ieşi!

43. Zen-ul în viața unui cerşetor

Tosui era un faimos învățător de zen din vremea sa. A trăit în câteva temple şi a predat în câteva provincii.

La ultimul templu la care s-a dus s-au adunat atât de mulți adepți, încât Tosui le-a spus că o să se lase cu totul de munca de învățător. I-a sfătuit să se împrăştie şi să se ducă unde îi trage inima. După aceea nici unul dintre ei nu i-a putut da de urmă.

După trei ani, unul dintre învățăcei a dat peste învățător, care trăia sub un pod din Kyoto, laolaltă cu nişte cerşetori. Pe dată l-a implorat pe Tosui să-i dea învățătură.

— Dacă poți face ce fac eu măcar vreo două zile, poate că mă învoiesc, i-a răspuns Tosui.

Așadar, fostul învățăcel s-a îmbrăcat ca un cerșetor și a petrecut o zi cu Tosui. În ziua următoare unul dintre cerșetori a murit. În puterea nopții Tosui și învățăcelul său au cărat leșul și l-au îngropat pe coasta unui munte. Apoi s-au întors la adăpostul de sub pod.

Tosui a dormit buștean restul nopții, dar învățăcelul n-a dat geană pe geană. Când s-a făcut dimineață, Tosui a zis:

— Azi nu trebuie să cerșim de-ale gurii. Prietenul nostru mort a lăsat câte ceva aici.

Dar învățăcelul n-a izbutit să înghită nici măcar o fărâmă.

— Am zis eu că n-ai putea să faci ca mine, a spus Tosui. Pleacă de aici și să nu-mi mai ieși în cale.

44. Hoțul care a devenit discipol

Într-o seară, pe când Shichiri Kojun recita sutre, a intrat în odaie un hoț cu o sabie ascuțită și i-a cerut bani, că altfel îi ia viața.

Shichiri i-a spus:

— Nu mă-ntrerupe. Găsești bani în sertarul de acolo.

Apoi și-a reluat recitarea.

Puțin după aceea s-a oprit și a spus:

— Nu-i lua pe toți. Îmi trebuie ca să plătesc mâine impozitul.

Intrusul a luat cea mai mare parte a banilor și a pornit spre ușă.

— Mulțumește când primești un dar, a adăugat Shichiri.

Bărbatul i-a mulțumit și a plecat.

După câteva zile omul a fost prins şi a mărturisit, printre altele, jefuirea lui Shichiri. Când Shichiri a fost chemat ca martor, a zis:

— Omul ăsta nu-i hoţ, cel puţin în ceea ce mă priveşte. Eu i-am dat banii şi mi-a mulţumit pentru ei.

După ce a ieşit din închisoare bărbatul s-a dus la Shichiri şi a devenit discipolul lui.

45. Bine şi rău

Când Bankei ţinea săptămânile de meditaţie în izolare veneau învăţăcei din multe părţi ale Japoniei. În timpul uneia dintre aceste adunări un învăţăcel a fost prins furând. Acest lucru a fost adus la cunoştinţa lui Bankei, cu cererea ca făptaşul să fie alungat. Bankei n-a făcut nimic.

După o vreme, învăţăcelul a fost prins făcând acelaşi lucru şi, din nou, Bankei nu s-a sinchisit. Aceasta i-a mâniat pe ceilalţi învăţăcei, care au scris o petiţie, cerând ca hoţul să fie alungat, că altfel vor pleca ei, cu toţii.

După ce a citit petiţia, Bankei le-a cerut să i se înfăţişeze.

— Sunteţi fraţi înţelepţi, a zis el. Ştiţi ce e bine şi ce nu e bine. Puteţi merge altundeva să studiaţi, dacă doriţi, însă bietul frate aici de faţă nici măcar nu poate deosebi binele de rău. Cine să-l înveţe, dacă n-o fac eu? O să-l ţin aici chiar dacă toţi ceilalţi plecaţi.

Un şuvoi de lacrimi a spălat faţa fratelui care furase. Orice dorinţă de a fura pierise.

46. Cum ajung la iluminare iarba și copacii

În perioada Kamakura, Shinkan a studiat tendai timp de șase ani, după care a studiat zen-ul șapte ani; apoi a mers în China și a contemplat zen-ul timp de încă treisprezece ani.

Când s-a întors în Japonia, mulți au dorit să stea de vorbă cu el și i-au pus întrebări încâlcite. Dar atunci când primea vizitatori, ceea ce oricum nu se întâmpla prea des, Shinkan rareori le răspundea la întrebări.

Într-o zi, un discipol de cincizeci de ani care studia iluminarea i-a spus lui Shinkan:

— Studiez învățătura tendai de când eram doar un copil, dar ceva din ea n-am izbutit să înțeleg. Tendai susține că până și iarba și copacii vor fi iluminați. Mie asta îmi pare tare ciudat.

— Ce rost are să discutăm cum ajung la iluminare iarba și copacii? a întrebat Shinkan. Problema e cum poți ajunge acolo tu însuți. Ți-a trecut vreodată prin cap?

— Nu m-am gândit niciodată la asta, s-a minunat bătrânul.

— Atunci du-te acasă și cugetă, a încheiat Shinkan.

47. Artistul hrăpăreț

Gessen era un călugăr artist. Întotdeauna, înainte să se apuce să deseneze ori să picteze, stăruia să fie plătit dinainte, iar prețurile lui erau mari. Era cunoscut ca „Artistul Hrăpăreț".

Odată, o gheișă i-a comandat o pictură.

— Cât de mult poți plăti? a întrebat Gessen.

— Oricât ceri, a răspuns fata, dar vreau să faci lucrarea în fața mea.

Așadar, într-o anumită zi, Gessen a fost chemat de gheișă. Ea dădea o petrecere în cinstea patronului.

Gessen a făcut un tablou minunat. Când l-a isprăvit a cerut cea mai mare sumă din acea vreme.

Și-a primit banii. Apoi gheișa s-a întors către patron, zicând:

— Pe artistul ăsta nu-l interesează decât banii. Tablourile lui sunt minunate, dar mintea îi e murdară; banii au făcut-o să devină mocirloasă. Ieșind dintr-o astfel de minte, lucrările lui nu merită să fie expuse. Sunt bune taman pentru unul dintre jupoanele mele.

Scoțându-și fusta, i-a cerut lui Gessen să mai facă o pictură pe partea din spate a juponului ei.

— Cât îmi plătești? a întrebat Gessen.

— Ei, oricât, a răspuns fata.

Gessen a cerut un preț exorbitant, a făcut pictura în stilul cerut și a plecat.

S-a aflat mai târziu că Gessen avea aceste motive ca să dorească bani:

O foamete cumplită bântuia adesea provincia lui. Bogații nu voiau să-i ajute pe săraci, așa că Gessen avea un depozit tainic, neștiut de lume, pe care îl ținea plin cu grâne, pregătit pentru astfel de situații.

Din satul său până la Templu drumul era foarte prost, și mulți călători pătimeau urmându-l. El dorea să construiască un drum mai bun.

Învățătorul său murise fără să i se îndeplinească dorința de a construi un templu și, de dragul lui, Gessen dorea să înalțe acest templu.

După ce şi-a îndeplinit cele trei dorințe, Gessen şi-a azvârlit pensulele şi celelalte materiale de artist şi, retrăgându-se în munți, n-a mai pictat niciodată.

48. Simțul proporțiilor

Sen no Rikyu, un maestru de ceai, dorea să atârne pe un stâlp un coş cu flori. I-a cerut unui tâmplar să-l ajute, spunându-i să-l pună un pic mai sus sau mai jos, mai la stânga sau mai la dreapta, până ce a găsit punctul exact.

— Acesta-i locul, a zis în cele din urmă Sen no Rikyu.

Tâmplarul, ca să-l pună la încercare pe maestru, a însemnat locul şi apoi s-a prefăcut că a uitat unde este. „Aici era locul?", „Sau poate că aici?" tot întreba tâmplarul, arătând către diferite locuri de pe stâlp.

Dar atât de fin era simțul proporțiilor maestrului de ceai, încât de-abia atunci când tâmplarul a ajuns din nou exact în acelaşi punct a fost aprobat locul.

49. Buddha cu nasul negru

O călugăriță care căuta iluminarea a făcut o statuie a lui Buddha şi a acoperit-o cu foiță de aur.

Ducea cu ea peste tot acest Buddha aurit.

Anii au trecut şi călugărița, cărând în continuare cu ea statuia lui Buddha, şi-a aflat sălaş într-un mic templu dintr-un ținut în care erau mulți Buddha, fiecare cu propriul altar.

Călugărița voia să ardă tămâie în fața lui Buddha cel aurit. Dar nu-i plăcea gândul ca mirozna să se ducă și la ceilalți, așa că a născocit o pâlnie prin care fumul să urce doar către statuia sa. Astfel, nasul lui Buddha cel aurit s-a înnegrit, urâțindu-l îngrozitor.

50. Înțelegerea limpede a lui Ryonen

Călugărița budistă cunoscută sub numele de Ryonen s-a născut în 1797. Era nepoata faimosului războinic japonez Shingen. Harul ei poetic și frumusețea răpitoare erau atât de mari, încât la șaptesprezece ani se afla în slujba împărătesei, printre doamnele de la curte. Încă de la această vârstă fragedă faima îi dădea târcoale.

Împărăteasa mult iubită a murit pe neașteptate, iar visurile frumoase ale lui Ryonen s-au spulberat. Și-a dat seama pe deplin că viața în această lume e trecătoare. Atunci și-a dorit să studieze zen-ul.

Dar neamurile ei s-au împotrivit și, practic, au silit-o să se mărite. Ryonen s-a supus, însă mai întâi le-a smuls promisiunea că va putea să se călugărească după ce naște trei copii. Înainte de a împlini douăzeci și cinci de ani Ryonen îndeplinise această condiție. Atunci soțul și neamurile n-au mai putut să o facă să renunțe la dorința ei. Și-a ras capul, a luat numele Ryonen, care înseamnă „a înțelege limpede", și și-a început pelerinajul.

S-a dus la Edo și i-a cerut lui Tetsugyu să-i fie discipolă. De cum a văzut-o, maestrul a respins-o, căci prea era frumoasă.

Atunci Ryonen s-a dus la alt maestru, Hakuo. Hakuo a refuzat-o din aceeaşi pricină, zicând că frumuseţea ei avea să aducă numai necazuri.

Ryonen a făcut rost de un fier fierbinte şi şi l-a pus pe faţă. În câteva clipe frumuseţea i-a pierit pe vecie.

Atunci Hakuo a primit-o ca discipolă.

În amintirea acestui moment, Ryonen a scris o poezie pe dosul unei oglinjoare:

În slujba împărătesei am ars tămâie ca să-mi înmiresmez
veşmintele minunate,
Acum, ca cerşetoare fără adăpost, îmi ard faţa ca să intru într-un
templu zen.

Când Ryonen era pe cale să plece din această lume a scris altă poezie:

De şaizeci şi şase de ori au văzut aceşti ochi schimbarea peisajului
în toamnă.
Am spus destule despre lumina lunii,
Nu mai întrebaţi.
Ascultaţi doar glasul pinilor şi cedrilor când nu-i răscoleşte
nici o adiere.

51. Miso acru

Călugărul bucătar Dairyo, de la mânăstirea lui Bankei, a hotărât să se îngrijească anume de sănătatea bătrânului său învăţător, şi i-a dat doar *miso* proaspăt, o pastă din boabe de soia amestecate cu grâu şi drojdie, care adesea fermentează.

Bankei, observând că primeşte *miso* mai bun decât învăţăceii săi, a întrebat:

— Cine-i azi la bucătărie?

Dairyo a fost trimis la el. Bankei a aflat că, date fiind vârsta şi poziţia sa, trebuie să mănânce doar *miso* proaspăt. Ca urmare, i-a zis bucătarului:

— Atunci tu crezi că eu n-ar trebui să mănânc deloc.

După care a intrat în odaia sa şi a încuiat uşa.

Dairyo, şezând de partea cealaltă a uşii, i-a cerut iertare învăţătorului. Bankei n-a răspuns. Timp de şapte zile a şezut Dairyo în faţa odăii şi Bankei înăuntru.

În cele din urmă, disperat, un discipol i-a strigat lui Bankei:

— Poate că vă merge bine, bătrâne învăţător, dar discipolul acesta tânăr trebuie să mănânce. Nu poate sta pe vecie fără mâncare!

Auzind asta, Bankei a deschis uşa. Zâmbea. I-a spus lui Dairyo:

— Ţin neapărat să mănânc acelaşi lucru ca ultimul dintre discipolii mei. Nu vreau să uiţi acest lucru când o să ajungi tu învăţătorul.

52. Lumina poate să ţi se stingă

Un bărbat care studiase tendai, o şcoală filozofică budistă, s-a dus ca învăţăcel la sălaşul zen al lui Gasan. Când a plecat, după câţiva ani, Gasan l-a avertizat: „Studierea speculativă a adevărului este folositoare ca modalitate de a aduna material pentru propovăduire. Dar nu uita că, dacă nu meditezi constant, lumina adevărului poate să ţi se stingă."

53. Cel care dă trebuie să fie recunoscător

Pe când era căpetenia templului Engaku din Kamakura, Seisetsu a cerut odăi mai mari, întrucât cele în care îşi ţinea lecţiile erau ticsite de lume. Umezu Seibei, un negustător din Edo, s-a hotărât să doneze cinci sute de galbeni, numiţi *ryo*, pentru construirea unei şcoli mai încăpătoare, şi i-a adus învăţătorului aceşti bani.

Seisetsu a zis:

— Prea bine. O să-i iau.

Umezu i-a dat lui Seisetsu punga cu galbeni, dar era nemulţumit de atitudinea învăţătorului. Un om putea trăi un an întreg cu trei *ryo*, iar negustorul nici măcar nu primise mulţumiri pentru cei cinci sute.

— În punga aceea sunt cinci sute de *ryo*, a zis Umezu.

— Mi-ai mai spus asta, a răspuns Seisetsu.

— Chiar dacă sunt un negustător avut, cinci sute de *ryo* sunt o grămadă de bani, a zis Umezu.

— Vrei să-ţi mulţumesc pentru ei? a întrebat Seisetsu.

— Ar trebui, a răspuns Umezu.

— De ce să o fac? a întrebat Seisetsu. Cel care dă trebuie să fie recunoscător.

54. Ultima dorință și testamentul

Ikkyu, un faimos învățător de zen din epoca Ashikaga, era fiul împăratului. Pe când era încă mic mama lui a părăsit palatul și s-a dus să studieze zen-ul într-un templu. Astfel, Prințul Ikkyu a devenit și el învățăcel. Când mama lui a murit i-a lăsat o scrisoare. Zicea așa:

Către Ikkyu,

Mi-am isprăvit lucrarea în această viață și mă întorc acum în Eternitate. Îți doresc să ajungi un învățăcel bun și să-ți împlinești natura de Buddha. Vei ști dacă sunt în iad, dacă sunt veșnic cu tine sau nu.

Dacă ajungi un om care înțelege că Buddha și urmașul său, Bodhidharma, sunt slujitorii tăi, poate că vei renunța la studiu și vei munci pentru omenire. Buddha a propovăduit timp de patruzeci și nouă de ani, și în tot acest timp n-a găsit de cuviință să rostească nici o singură vorbă. Ar trebui să știi de ce. Dar dacă nu știi, și totuși dorești aceasta, ferește-te de gândirea cea stearpă.

Mama ta,
Nenăscută, nemoartă.
1 septembrie

P.S. Rostul cel mai important al învățăturii lui Buddha a fost iluminarea altora. Dacă depinzi de vreuna dintre metodele lui nu ești altceva decât o insectă ignorantă. Există 80 000 de cărți despre budism, și, dacă ar fi să le citești pe toate și tot să nu-ți înțelegi propria natură, nu vei pricepe nici această scrisoare. Acesta este testamentul meu.

55. Maestrul de ceai și asasinul

Taiko, un războinic care a trăit în Japonia înaintea epocii Tokugawa, studia *cha-no-yu*, ceremonia ceaiului, cu Sen no Rikyu, care preda acea expresie estetică a seninătății și mulțumirii.

După părerea războinicului Kato, aflat în slujba lui Taiko, entuziasmul superiorului său față de ceremonia ceaiului însemna neglijarea treburilor statului, așa că s-a hotărât să-l ucidă pe Sen no Rikyu. Sub pretextul unei vizite de curtoazie, s-a dus la maestru, și a fost invitat să bea ceai.

Maestrul, care era foarte iscusit în domeniul său, a priceput pe dată intenția războinicului, așa că l-a poftit pe Kato să-și lase sabia afară din odaia în care se desfășura ceremonia ceaiului, explicându-i că *cha-no-yu* reprezintă pacea însăși.

Kato nici n-a vrut să audă.

— Eu sunt războinic, a zis. Întotdeauna am sabia cu mine. *Cha-no-yu* ori ba, eu îmi păstrez sabia.

— Fie. Adu în odaie sabia și bea ceai, a îngăduit Sen no Rikyu.

Apa din ceainicul de deasupra focului de cărbuni clocotea. Deodată Sen no Rikyu a răsturnat ceainicul. S-a ridicat un abur șuierător, umplând odaia cu fum și cenușă. Războinicul, surprins, a fugit afară.

Maestrul de ceai și-a cerut iertare.

— A fost greșeala mea. Vino îndărăt și bea un pic de ceai. Am aici sabia ta mânjită cu cenușă, o să ți-o curăț și ți-o înapoiez.

Din această pățanie războinicul a priceput că nu prea îl țin curelele să-l omoare pe maestrul de ceai și s-a lăsat păgubaș.

56. Calea adevărată

Puțin înainte ca Ninakawa să se săvârșească din viață, a venit la el maestrul de zen Ikkyu.

— Vrei să-ți arăt calea? l-a întrebat Ikkyu.

Ninakawa a răspuns:

— Am venit aici singur şi plec singur. Cu ce mi-ai putea fi de ajutor?

Ikkyu a zis:

— Dacă crezi că ai venit şi pleci cu adevărat, asta e doar iluzia ta. Lasă-mă să-ți arăt calea pe care nu este venire şi plecare.

Cu aceste vorbe, Ikkyu a dezvăluit calea atât de limpede, încât Ninakawa a zâmbit şi s-a stins.

57. Poarta Raiului

Un războinic pe nume Nobushige s-a dus la Hakuin şi l-a întrebat:

— Există cu adevărat Raiul şi Iadul?

— Cine eşti? l-a întrebat Hakuin.

— Sunt samurai, a răspuns el.

— Tu, războinic?! a exclamat Hakuin. Ce soi de cârmuitor te-ar ține ca păzitor? La chip eşti aidoma unui cerşetor.

Nobushige s-a mâniat aşa de tare, că a dat să-şi scoată sabia din teacă, dar Hakuin a continuat:

— A, deci ai o sabie! Arma ta probabil că e prea proastă ca să-mi taie capul.

Când Nobushige şi-a scos sabia, Hakuin a zis:

— Aici se deschide poarta Iadului!

La aceste cuvinte, samuraiul, dându-şi seama de stăpânirea maestrului, şi-a pus sabia în teacă şi s-a înclinat.

— Aici se deschide poarta Raiului, a zis Hakuin.

58. Arestarea lui Buddha de piatră

Un negustător care căra în spinare cincizeci de suluri de pânză de bumbac s-a oprit să se adăpostească de căldură sub un umbrar unde era o statuie mare din piatră a lui Buddha. A adormit, iar când s-a deşteptat a văzut că marfa îi dispăruse. S-a dus pe dată la poliţie.

Un judecător pe nume O-oka a pornit cercetările.

— Acel Buddha de piatră a furat lucrurile, a tras concluzia judecătorul. Se presupune că el se îngrijeşte de bunăstarea oamenilor, dar nu şi-a îndeplinit datoria sfântă. Arestaţi-l.

Poliţiştii l-au arestat pe Buddha de piatră şi l-au dus la judecătorie. O mulţime zgomotoasă se ţinea după statuie, curioasă să afle ce soi de sentinţă avea să pronunţe judecătorul.

Când O-oka a intrat în sală a mustrat publicul zgomotos.

— Cu ce drept vă înfăţişaţi Curţii râzând şi şăguind aşa? Arătaţi dispreţ faţă de Curte şi trebuie să fiţi pedepsiţi cu amendă şi închisoare.

Oamenii s-au grăbit să-şi ceară iertare.

— Va trebui să vă dau o amendă, a zis judecătorul, dar vă iert de ea dacă în răstimp de trei zile fiecare dintre voi înfăţişează Curţii un sul de pânză de bumbac. Cei ce nu fac asta vor fi arestaţi.

Negustorul a recunoscut pe dată unul dintre sulurile de pânză aduse de oameni şi astfel hoţul a fost dibuit cu uşurinţă.

Negustătorul şi-a recăpătat marfa, iar sulurile de pânză de bumbac au fost înapoiate oamenilor.

59. Soldaţi ai omenirii

Odată, o divizie a oştirii japoneze făcea manevre şi nişte ofiţeri au găsit de cuviinţă să-şi aşeze cartierul general în templul lui Gasan.

Gasan i-a spus bucătarului:

— Ofiţerii să aibă doar hrana simplă pe care o mâncăm noi.

Lucrul acesta i-a înfuriat pe militari, căci erau deprinşi să fie ţinuţi la mare cinste. Unul dintre ei s-a dus la Gasan şi i-a spus:

— Cine îţi închipui că suntem noi? Suntem soldaţi, ne sacrificăm viaţa pentru ţara noastră. De ce nu ne tratezi aşa cum se cuvine?

Gasan a răspuns aspru:

— Cine îţi închipui că suntem noi? Suntem soldaţi ai omenirii şi ţelul nostru este să salvăm toate făpturile înzestrate cu simţire.

60. Tunelul

Zenkai, fiul unui samurai, s-a dus la Edo şi acolo a intrat în slujba unui înalt dregător. S-a îndrăgostit de nevasta dregătorului şi legătura lor a fost descoperită. Ca să se apere, l-a ucis pe dregător, apoi a fugit cu nevasta acestuia.

Mai târziu amândoi au ajuns hoți. Însă femeia era așa de lacomă, încât Zenkai s-a scârbit de ea. În cele din urmă a părăsit-o și s-a dus departe, în provincia Buzen, pe unde a hălăduit, cerșind.

Pentru a ispăși relele săvârșite în trecut, Zenkai s-a gândit ca în restul vieții sale să facă o faptă bună. Deoarece știa că există un drum de munte plin de primejdii, pe care mulți oameni și-au pierdut viața ori au fost schilodiți, a hotărât să facă un tunel prin acel munte.

Zenkai cerșea ziua mâncare și noaptea săpa tunelul. După treizeci de ani tunelul avea lungimea de 695 de metri, înălțimea de 6 metri și lățimea de 9 metri.

Cu doi ani înainte ca lucrarea să fie isprăvită, fiul dregătorului pe care îl ucisese, un spadasin iscusit, i-a dat de urmă lui Zenkai și s-a dus să-l ucidă, ca să împlinească răzbunarea.

— O să-ți dau de bunăvoie viața mea, i-a spus Zenkai. Lasă-mă numai să termin treaba asta. În ziua în care o să fie gata mă poți ucide.

Așa că fiul a așteptat acea zi. Au trecut câteva luni și Zenkai săpa mai departe. Fiul dregătorului s-a săturat să stea cu brațele încrucișate, așa că a început să-l ajute la săpat. După ce l-a ajutat mai bine de un an a ajuns să admire voința puternică și caracterul lui Zenkai.

În cele din urmă, tunelul a fost gata și oamenii îl puteau folosi, călătorind în siguranță.

— Acum taie-mi capul, a zis Zenkai. Mi-am isprăvit treaba.

— Cum aș putea să tai capul învățătorului meu? a răspuns tânărul, cu ochii înlăcrimați.

61. Gudo și împăratul

Împăratul Goyozei studia zen-ul sub îndrumarea lui Gudo. Într-o zi a întrebat:

— În zen această minte însăși este Buddha. E adevărat?

Gudo a răspuns:

— Dacă zic da, o să crezi că pricepi fără să pricepi. Dacă zic nu, aș contrazice un fapt pe care mulți îl pricep foarte bine.

În altă zi împăratul l-a întrebat pe Gudo:

— Unde merge omul iluminat atunci când moare?

Gudo a răspuns:

— Nu știu.

— De ce nu știi? a întrebat împăratul.

— Pentru că încă n-am murit, a zis Gudo.

Împăratul a șovăit să întrebe mai multe despre aceste lucruri pe care mintea sa nu le putea pricepe. Atunci Gudo a bătut cu palma în podea, ca și cum ar fi vrut să-l trezească, și împăratul a fost iluminat!

După această iluminare împăratul a respectat mai mult ca oricând zen-ul și pe bătrânul Gudo, și chiar i-a îngăduit acestuia ca iarna să-și țină pe cap pălăria în palat. Când Gudo a trecut de optzeci de ani adormea în mijlocul lecției, iar împăratul se ducea tiptil în altă încăpere, așa încât preaiubitul său învățător să se poată bucura de odihna de care avea trebuință trupul lui bătrân.

62. În mâinile destinului

Un mare războinic japonez, pe nume Nobunaga, a hotărât să atace duşmanul, cu toate că oamenii lui erau doar a zecea parte din oştirea potrivnică. El ştia că vor învinge, însă oştenii lui şovăiau.

Pe drum s-a oprit la un templu shintoist şi le-a spus oamenilor săi:

— După ce ies din altar o să dau cu banul. Dacă iese capul, o să învingem; dacă iese pajura, o să fim învinşi. Destinul ne ține în mâinile lui.

Nobunaga a intrat în templu şi a făcut o rugăciune tăcută. Apoi a ieşit şi a dat cu banul. A ieşit capul. Oştenii lui erau aşa de dornici de luptă, încât au câştigat cu uşurință bătălia.

— Nimeni nu poate schimba mâna destinului, i-a spus aghiotantul lui după luptă.

— Nu, zău, a zis Nobunaga, arătându-i un ban fals, care avea cap pe amândouă fețele.

63. Uciderea

Gasan le-a spus într-o zi discipolilor săi: „Cei care grăiesc împotriva uciderii şi doresc să cruțe viața tuturor făpturilor conştiente au dreptate. Este bine să ocrotim chiar şi animalele şi gâzele. Dar cum rămâne cu aceia care omoară timpul, cum rămâne cu aceia care distrug bogăția şi cu cei care distrug avutul țării? Nu se cuvine să-i trecem cu vederea. Mai mult, cum rămâne cu cel care predică fără iluminare? El ucide budismul."

64. Kasan asudă

Kasan a fost rugat să oficieze la funeraliile unui nobil din provincie.

Nu mai avusese de-a face cu dregători şi cu nobili şi era emoţionat. Când a început ceremonia, Kasan s-a pomenit că e lac de sudoare.

După aceea, când s-a întors, Kasan şi-a adunat învăţăceii. A recunoscut că nu este în măsură să fie învăţător, căci încă nu se poartă în lumea celor faimoşi aşa cum se poartă în templul izolat. Apoi Kasan a renunţat la ceea ce făcea şi a devenit învăţăcelul altui maestru. După opt ani s-a întors la foştii săi învăţăcei, iluminat.

65. Supunerea unei stafii

O soţie tânără s-a îmbolnăvit şi i s-a apropiat ultima clipă. „Te iubesc nespus", i-a spus soţului, „nu vreau să te părăsesc. Să nu îţi iei altă femeie. Dacă o faci, o să mă întorc în chip de stafie şi o să te hărţuiesc la nesfârşit."

Curând femeia a murit. În primele trei luni soţul i-a respectat ultima dorinţă, dar apoi a întâlnit o femeie şi s-a îndrăgostit de ea. Cei doi s-au logodit.

Îndată după logodnă, o stafie i s-a arătat în fiecare noapte bărbatului, învinuindu-l că nu şi-a ţinut cuvântul. Stafia mai era şi isteaţă. Îi spunea exact ce se petrecea între el şi noua lui iubită. Ori de câte ori îi făcea logodnicei un dar, stafia îl descria amănunţit. Îi repeta chiar şi discuţiile, şi asta îl tulbura atât de tare, încât îşi pierduse somnul. Cineva i-a zis să ceară

sfatul unui maestru de zen care locuia în apropierea satului. În cele din urmă, disperat, bietul om s-a dus să-i ceară ajutorul.

— Răposata ta nevastă a ajuns stafie şi îţi ştie toate rosturile, a zis maestrul. Ştie tot ce faci ori spui, tot ce îi dăruieşti iubitei. Trebuie că e o stafie tare înţeleaptă. Într-adevăr, ar trebui să admiri o astfel de stafie. Data viitoare când se arată tocmeşte-te cu ea. Spune-i că ştie atât de multe, încât nu poţi ascunde nimic de ea, şi că dacă îţi răspunde la o întrebare promiţi să rupi logodna şi să rămâi singur.

— Ce întrebare trebuie să-i pun? a zis bărbatul.

Maestrul a răspuns:

— Ia un pumn de boabe de soia şi întreab-o câte boabe ţii în mână. Dacă nu-ţi poate spune, vei şti că ea e doar rodul imaginaţiei tale, şi n-o să te mai tulbure.

În noaptea următoare, când stafia s-a arătat, bărbatul a măgulit-o şi i-a spus că ea ştie totul.

— Aşa-i, a zis stafia, şi ştiu că ai fost azi la acel maestru de zen.

— Păi, de vreme ce ştii atâtea, a zis bărbatul, spune-mi câte boabe de soia am în mâna asta!

Dar nu mai era nici urmă de stafie ca să răspundă la întrebare.

66. Odraslele Maiestăţii Sale

Yamaoka Tesshu era învăţătorul împăratului. Mai era şi maestru de scrimă şi studia cu mare seriozitate zen-ul.

Casa lui era sălaşul a tot soiul de rătăcitori. Nu avea decât un rând de straie, căci din cauza acelora era veşnic sărac.

Împăratul, văzând cât de flendurite sunt straiele lui Yamaoka, i-a dat bani să-şi cumpere altele. Când i s-a înfăţişat din nou, Yamaoka purta aceleaşi veşminte ponosite.

— Ce s-a întâmplat cu hainele cele noi, Yamaoka? a întrebat împăratul.

— Am îmbrăcat odraslele Maiestăţii Voastre, l-a lămurit Yamaoka.

67. Ce faci?! Ce spui?!

În vremurile moderne se spun multe prostii despre maeştri şi discipoli şi despre moştenirea învăţăturii unui maestru de către învăţăceii favoriţi, ceea ce îi îndreptăţeşte să transmită adevărul discipolilor lor. Desigur, zen-ul trebuie să fie împărtăşit în acest fel, de la suflet al suflet, şi în trecut chiar aşa se petreceau lucrurile. Domneau tăcerea şi smerenia, nu profesia şi afirmarea. Cel care primea o astfel de învăţătură păstra secretul chiar şi după douăzeci de ani. De-abia când altcineva descoperea prin propria nevoie că era la îndemână un maestru adevărat se afla că învăţătura fusese împărtăşită, şi chiar şi atunci ocazia apărea în mod firesc, iar învăţătura îşi croia drum prin ea însăşi. În nici un caz învăţătorul nu spunea: „Sunt urmaşul lui cutare." O astfel de pretenţie ar fi dovedit taman opusul.

Maestrul de zen Mu-nan nu avea decât un succesor. Acesta se numea Shoju. După ce Shoju a sfârşit studierea zen-ului, Mu-nan l-a chemat în odaia sa.

— Îmbătrânesc, a zis, şi, din câte ştiu eu, Shoju, tu eşti singurul care va duce mai departe această învăţătură. Iată o carte,

A trecut de la maestru la maestru de şapte generaţii încoace. Şi eu am adăugat multe puncte, după priceperea mea. Cartea este foarte preţioasă şi ţi-o dau ca semn al succesiunii.

— Dacă această carte e un lucru aşa de preţios, mai bine păstreaz-o, a răspuns Shoju. Am primit de la tine zen-ul fără înscrisuri şi sunt mulţumit de el aşa cum este.

— Ştiu asta, a zis Mu-nan. Şi totuşi, această lucrare a fost trecută de la un maestru la altul cale de şapte generaţii, aşa că o poţi păstra ca simbol al primirii învăţăturii. Iat-o.

S-a nimerit ca cei doi să discute în faţa unei sobe. De cum a avut cartea în mână, Shoju a azvârlit-o pe cărbunii încinşi. Nu tânjea după lucruri.

Mu-nan, care nu se mai înfuriase vreodată, a răcnit:

— Ce faci?!

Shoju a strigat şi el:

— Ce spui?!

68. Zen într-o singură notă

Kakua s-a înfăţişat împăratului, apoi a dispărut şi nimeni nu ştie ce s-a întâmplat cu el. Era primul japonez care studiase zen-ul în China, dar, întrucât n-a dezvăluit nimic din el, în afară de o notă, nu este amintit ca acela care a adus zen-ul în ţara lui.

Kakua a fost în China şi a primit învăţătura adevărată. N-a călătorit când era acolo. Trăia într-o parte izolată a unui munte, în veşnică meditaţie. Când oamenii îl dibuiau şi îi cereau să propovăduiască, el rostea câteva vorbe, apoi se muta în altă parte a muntelui, unde să poată fi găsit mai greu.

Împăratul a auzit de Kakua atunci când acesta s-a întors în Japonia, şi i-a cerut să propovăduiască zen-ul, ca să se lămurească el însuşi şi supuşii săi.

Kakua a stat în picioare în faţa împăratului, în tăcere. Apoi a scos din faldurile veşmântului un fluier şi a suflat în el o notă scurtă. S-a înclinat politicos şi a dispărut.

69. Înghiţirea greşelii

Într-o bună zi s-au întâmplat nişte lucruri care au făcut să întârzie pregătirea cinei unui maestru de soto zen, Fugai, şi a discipolilor săi. Bucătarul s-a dus iute în grădină cu cuţitul cel încovoiat şi a tăiat vârfurile legumelor, le-a mărunţit laolaltă şi a făcut ciorbă, fără să-şi dea seama că în graba lui amestecase printre legume şi o bucată de şarpe.

Discipolii lui Fugai şi-au zis în sinea lor că nu mai avuseseră vreodată parte de o ciorbă aşa de gustoasă. Dar când maestrul însuşi a găsit în castronul său capul şarpelui, l-a chemat pe bucătar.

— Ce-i asta? a întrebat, ridicând capul şarpelui.

— O, mulţumesc, maestre, a răspuns bucătarul, luând bucata şi înghiţind-o la iuţeală.

70. Cel mai preţios lucru din lume

Sozan, un maestru de zen chinez, a fost întrebat de un învăţăcel:

— Care este cel mai preţios lucru din lume?

Maestrul a răspuns:

— Capul unei pisici moarte.

— De ce este capul unei pisici moarte cel mai prețios lucru din lume? a vrut să afle învățăcelul.

Sozan a răspuns:

— Pentru că nimeni nu îi poate spune prețul.

71. Învățarea tăcerii

Înainte ca zen-ul să ajungă în Japonia, învățăceii școlii tendai obișnuiau să studieze meditația.

Patru dintre ei, prieteni la cataramă, au făcut legământ să păstreze tăcerea timp de șapte zile.

În prima zi au tăcut cu toții. Meditația începuse bine, dar când s-a lăsat întunericul și opaițele și-au slăbit lumina, unul dintre învățăcei nu s-a putut înfrâna să-i poruncească unui slujitor:

— Potrivește lămpile alea.

Al doilea învățăcel a fost surprins să-l audă pe primul că vorbește.

— Nu trebuie să scoatem nici o vorbă, a zis el.

— Sunteți doi neghiobi. De ce ați vorbit? a întrebat al treilea.

— Eu sunt singurul care n-a vorbit, a sărit cel de-al patrulea.

72. Nobilul tălâmb

Doi învățători de zen, Daigu și Gudo, au fost poftiți în vizită la un nobil. Gudo i-a spus nobilului:

— Aveți o fire înțeleaptă și o capacitate înnăscută de a învăța zen-ul.

— Prostii, a zis Daigu, de ce-l perii pe tălâmbul ăsta? O fi el nobil, dar habar n-are de zen.

Aşadar, în loc să construiască un templu pentru Gudo, nobilul l-a construit pentru Daigu şi a studiat zen-ul sub îndrumarea lui.

73. Zece succesori

Învăţăceii fac legământ să înveţe zen-ul chiar dacă sunt ucişi de învăţătorul lor. De obicei se taie la un deget şi pecetluiesc cu sânge hotărârea. Cu timpul, legământul a devenit o simplă formalitate, şi din acest motiv învăţăcelul care a murit de mâna lui Ekido a fost înfăţişat ca martir.

Ekido devenise un învăţător aspru. Învăţăceii se temeau de el. Unul dintre ei, care era de serviciu la baterea gongului ca să anunţe orele zilei, a încurcat bătăile când privirea i-a fost atrasă de o fată frumoasă care trecea pe poarta templului.

În acel moment Ekido, care se afla chiar în spatele lui, l-a lovit cu un băţ, şi s-a întâmplat ca şocul să-l ucidă.

Tutorele învăţăcelului, aflând de accident, s-a dus de-a dreptul la Ekido. Ştiind că nu avea de ce să dea vina pe maestru, l-a lăudat pentru învăţătura sa aspră. Ekido s-a purtat întocmai ca şi cum învăţăcelul ar fi fost încă în viaţă.

După ce s-a întâmplat aceasta, de sub îndrumarea lui au ieşit mai mult de zece succesori iluminaţi, un număr neobişnuit de mare.

74. O adevărată schimbare

Ryokan şi-a dedicat viaţa studierii zen-ului. Într-o zi a auzit că nepotul său, în ciuda mustrărilor primite de la rude, îşi cheltuia banii cu o curtezană. Întrucât nepotul luase locul lui Ryokan şi administra averea familiei, iar proprietăţile riscau să se topească, rudele i-au cerut lui Ryokan să găsească o soluţie.

Ryokan a trebuit să bată drum lung ca să-şi viziteze nepotul, pe care nu-l văzuse de mulţi ani. Nepotul părea bucuros să-şi revadă unchiul şi l-a poftit să înnopteze la el.

Toată noaptea Ryokan a şezut, meditând. Dimineaţa, la plecare, i-a spus tânărului:

— Probabil că am îmbătrânit, tare îmi mai tremură mâna. Vrei, te rog, să mă ajuţi să-mi leg sfoara sandalelor de paie?

Nepotul l-a ajutat bucuros.

— Mulţumesc, a încheiat Ryokan, vezi tu, un om devine pe zi ce trece mai bătrân şi mai neputincios. Ai mare grijă de tine.

Apoi Ryokan a plecat, fără să sufle un cuvânt despre curtezană ori despre plângerile rudelor. Dar din dimineaţa aceea încolo nepotul a contenit risipa.

75. Toanele

Un învăţăcel la zen s-a dus la Bankei şi s-a plâns:

— Maestre, am nişte toane pe care nu le pot stăpâni. Cum să mă lecuiesc de ele?

— Ai ceva tare ciudat, a răspuns Bankei. Arată-mi şi mie.

— Acum nu vi le pot arăta, a fost răspunsul.

— Când mi le poţi arăta? a vrut să ştie Bankei.

— Apar pe neaşteptate, a zis învăţăcelul.

— Atunci, a conchis Bankei, nu ţin de natura ta adevărată. Dacă ar ţine, mi le-ai putea arăta în orice clipă. Când te-ai născut nu le aveai, iar părinţii nu ţi le-au dat. Cugetă la asta.

76. Mintea de piatră

Hogen, un învăţător de zen chinez, trăia singur într-un templu micuţ din provincie. Într-o zi au venit patru călugări călători şi i-au cerut îngăduinţa să facă un foc în curte, ca să se încălzească.

Pe când făceau focul, Hogen i-a auzit discutând aprins despre subiectivitate şi obiectivitate. S-a dus la ei şi a spus:

— Iată un bolovan. Credeţi că este înăuntrul sau în afara minţii voastre?

Unul dintre călugări a răspuns:

— Din punctul de vedere budist toate sunt o obiectivare a minţii, aşa încât aş zice că bolovanul acela este înăuntrul minţii mele.

— Capul trebuie să-ţi fie tare greu, a remarcat Hogen, de vreme ce cari ditamai bolovanul în mintea ta.

77. Nici o legătură cu praful

Zengetsu, un maestru chinez din dinastia Tang, a scris următoarele sfaturi către învăţăceii săi:

Traiul în lume, însă fără să-şi făurească legături cu praful lumii, este calea celui care studiază cu adevărat zen-ul.

Când eşti martor la fapta cea bună a cuiva, îndeamnă-te să faci deopotrivă cu el. Când auzi de greşeala cuiva, sfătuieşte-te să nu o săvârşeşti şi tu.

Chiar şi când eşti singur într-o odaie întunecată poartă-te ca şi cum ai fi în faţa unui oaspete de vază. Arată-ţi simţămintele, dar nu mai mult decât îţi este cu adevărat firea.

Sărăcia este comoara ta. Să nu o dai niciodată în schimbul unei vieţi înlesnite.

Cineva poate să pară nătâng, şi totuşi să nu fie aşa. Poate că nu face decât să-şi păzească grijuliu înţelepciunea.

Virtuţile sunt rodul disciplinei interioare, nu pică din cer la fel cu ploaia ori zăpada.

Modestia este temelia tuturor virtuţilor. Lasă-ţi vecinii să te descopere înainte de a te prezenta lor tu însuţi.

O persoană nobilă nu se sileşte să iasă în evidenţă. Vorbele sale sunt ca nestematele fără asemuire, rareori arătate şi de mare preţ.

Pentru cel care învaţă cu inima deschisă fiece zi este norocoasă. Vremea trece, dar el nu rămâne niciodată în urmă. Nici gloria, nici ruşinea nu-l pot tulbura.

Supraveghează-te pe tine, niciodată pe altcineva. Nu discuta despre cele drepte şi cele greşite.

Unele lucruri, cu toate că sunt drepte, au fost considerate greşite timp de generaţii întregi. Întrucât valoarea dreptăţii poate fi recunoscută peste veacuri, nu-i de trebuinţă să tânjeşti după recunoaşterea imediată.

Trebuie să ai un scop în viaţă şi să laşi rezultatele pe seama marii legi a universului. Petrece fiece zi în contemplare paşnică.

78. Adevărata prosperitate

Un bogătaş i-a cerut lui Sengai să scrie pentru prosperitatea permanentă a familiei sale ceva care să poată fi trecut ca o comoară de la o generaţie la alta.

Sengai a luat o coală mare de hârtie şi a scris: „Tatăl moare, fiul moare, nepotul moare."

Bogătaşul s-a mâniat.

— Ţi-am cerut să scrii ceva pentru fericirea familiei mele! De ce faci o astfel de glumă?

— Nu-i vorba de nici o glumă, l-a lămurit Sengai. Dacă înaintea ta ar muri fiul tău, acest lucru te-ar mâhni nespus. Dacă ar fi ca nepotul să moară înaintea fiului, amândoi aţi avea inima zdrobită. Dacă familia ta, generaţie după generaţie, pleacă de pe lume în ordinea pe care am pomenit-o, va fi curgerea firească a vieţii. Eu numesc aceasta adevărata prosperitate.

79. Vasul pentru ars esenţe parfumate

O femeie din Nagasaki, pe nume Kame, era printre puţinii meşteri de vase pentru ars esenţe parfumate din Japonia. Un astfel de vas este o operă de artă care se foloseşte doar într-o odaie pentru ceremonia ceaiului sau în faţa altarului familial.

Kame, al cărei tată fusese şi el un astfel de artist, îndrăgea băutura. De asemenea, fuma şi aproape tot timpul avea de-a face cu bărbaţi. Când câştiga nişte bani dădea o petrecere la

care chema pictori, poeți, tâmplari, muncitori, bărbați de tot soiul. Împreună cu ei crea modelele.

Kame lucra tare încet, dar când isprăvea lucrarea, aceasta era întotdeauna o capodoperă. Vasele ei erau ținute la mare preț în case în care femeile nu beau, nu fumau şi nu aveau legături întâmplătoare cu bărbați.

Odată, primarul din Nagasaki i-a cerut lui Kame să creeze pentru el un vas pentru esențe. Ea a tărăgănat lucrul până ce a trecut aproape o jumătate de an. Atunci a venit la ea primarul, care primise o dregătorie mai înaltă într-un oraş de departe, şi a zorit-o să înceapă lucrul la vas.

În cele din urmă inspirația i-a venit, şi Kame a făcut vasul. După ce l-a isprăvit, l-a aşezat pe o masă. S-a uitat la el îndelung şi cu mare atenție. A fumat şi a băut în fața lui, ca şi cum el i-ar fi ținut tovărăşie. L-a cercetat cât a fost ziua de lungă.

În cele din urmă, luând un ciocan, Kame l-a făcut bucăți. Şi-a dat seama că nu era creația perfectă pe care o cerea spiritul ei.

80. Adevărata minune

Pe când Bankei propovăduia la templul Ryumon, un preot shinshu, care credea în mântuirea prin repetarea numelui lui Buddha al Iubirii, îl pizmuia din pricina mulțimii care mergea să-l asculte şi a vrut să-l înfrunte.

Bankei tocmai vorbea când a apărut preotul, însă acesta a făcut atâta larmă, încât Bankei şi-a curmat vorba şi a vrut să ştie ce se petrece.

— Întemeietorul sectei noastre, s-a umflat în pene preotul, are puteri atât de miraculoase, că odată a stat pe un mal

al râului cu o pensulă în mână, slujitorul lui aflat pe malul celălalt a ținut în mâini o hârtie, și învățătorul a scris pe ea prin aer numele sfânt Amida. Tu ești în stare de așa lucru minunat?

Bankei a răspuns cu nepăsare:

— O fi în stare vulpoiul tău să facă o astfel șmecherie, dar nu așa stau lucrurile în zen. Minunea mea este că atunci când mi-e foame mănânc, iară când mi-e sete beau.

81. Culcă-te și gata

Gasan ședea lângă patul lui Tekisui, cu trei zile înainte ca învățătorul să plece de pe lume. Tekisui îl alesese deja ca succesor.

De curând arsese un templu și Gasan avea mult de lucru la reconstruirea clădirii. Tekisui l-a întrebat:

— Ce-o să faci după ce e construit la loc templul?

— După ce îți trece boala vrem să vorbești acolo, a zis Gasan.

— Și dacă nu trăiesc până atunci?

— O să aducem pe altcineva, a răspuns Gasan.

— Și dacă n-o să găsești pe nimeni? a continuat Tekisui.

Gasan s-a răstit:

— Nu mai pune așa întrebări prosteși. Culcă-te și gata.

82. Nimic nu există

Yamaoka Tesshu, pe când era tânăr învățăcel la zen, a trecut de la un maestru la altul. A ajuns și la Dokuon din Shokoku.

Râvnind să arate nivelul la care ajunsese, a zis:

— La urma urmei, mintea, Buddha şi fiinţele simţitoare nu există. Adevărata natură a fenomenelor este vidul. Nu există înţelegere, amăgire, înţelept, mediocru. Nu există dăruire şi nu este nimic de primit.

Dokuon, care fuma liniştit, n-a zis nimic. Apoi, pe neaşteptate, l-a pocnit pe Yamaoka cu pipa de bambus. Tânărul s-a mâniat cumplit.

— Dacă nu există nimic, a întrebat Dokuon, de unde a venit mânia asta?

83. Dacă nu-i muncă, nu-i nici mâncare

Hyakujo, maestrul chinez de zen, lucra cot la cot cu învăţăceii săi chiar şi la optzeci de ani – îngrijea grădina, mătura şi curăţa pomii de uscături.

Învăţăceilor le părea rău să-l vadă pe bătrânul lor dascăl trudind aşa, dar ştiau că el n-o să le urmeze sfatul să se odihnească, aşa că i-au pitit uneltele.

În ziua aceea maestrul n-a mâncat. N-a mâncat nici a doua zi şi nici în următoarea. „Poate că e mânios că i-am pitit uneltele", şi-au zis învăţăceii. „Ar fi mai bine să le punem la loc."

În ziua în care au făcut asta învăţătorul a muncit şi a mâncat ca înainte. Seara i-a povăţuit:

— Dacă nu-i muncă, nu-i nici mâncare.

84. Prieteni adevărați

Acum tare multă vreme erau în China doi prieteni; unul cânta la harfă cu mare pricepere, iar celălalt asculta cu mare pricepere.

Când cel dintâi cânta la harfă sau cu glasul despre un munte, celălalt zicea:

— Văd muntele în fața noastră.

Când cel dintâi cânta despre apă, cel care asculta exclama:

— Iată pârâul cel zglobiu!

Dar cel care asculta s-a îmbolnăvit şi a murit. Cel dintâi a tăiat corzile harfei şi n-a mai cântat niciodată. De atunci tăierea corzilor unei harfe este semnul unei prietenii strânse.

85. Vremea să moară

Maestrul zen Ikkyu fusese un copil tare isteț. Învățătorul lui avea o ceaşcă de mare preț, o piesă antică rară. Ikkyu a spart din greşeală ceaşca aceasta şi s-a tulburat nespus. Auzind paşii învățătorului, a ascuns la spate cioburile. Când s-a ivit maestrul, Ikkyu a întrebat:

— De ce trebuie să moară oamenii?

— E un lucru firesc, i-a explicat bărbatul mai în vârstă. Toate trebuie să moară şi nu viețuiesc decât o vreme.

Ikkyu, scoțând la iveală ceaşca spartă, a adăugat:

— Ceştii tale îi venise vremea să moară.

86. Buddha viu și meșterul de căzi

Maeştrii de zen oferă îndrumare individuală într-o încăpere izolată. Nimănui nu îi este îngăduit să intre când sunt împreună dascălul şi învățăcelul.

Lui Mokurai, maestrul de zen din templul Kennin din Kyoto, îi plăcea la fel de mult să stea la taclale cu neguțătorii şi cu vânzătorii de ziare pe cât îi plăceau discuțiile cu învățăceii săi. Un oarecare meşter de căzi era aproape analfabet. Îi punea lui Mokurai întrebări aiurite, bea ceai şi apoi se ducea în treaba lui.

Într-o zi, pe când meşterul de căzi era acolo, Mokurai voia să ofere îndrumare individuală unui discipol, aşa încât i-a cerut meşterului să aştepte în altă odaie.

— Bag seamă că eşti un Buddha viu, a protestat omul. Nici Buddha cei de piatră din templu nu alungă niciodată mulțimea care se adună în fața lor. Şi atunci de ce-i musai să plec?

Mokurai a trebuit să iasă el din odaie ca să-şi întâlnească discipolul.

87. Trei soiuri de discipoli

În ultima parte a epocii Tokugawa trăia un maestru de zen pe nume Gettan. Spunea adesea: „Există trei soiuri de discipoli: cei care împărtăşesc zen-ul altora, cei care se îngrijesc de temple şi de altare şi mai sunt sacii de orez şi umerașele de haine."

Gasan vorbea şi el la fel. Pe când studia sub îndrumarea lui Tekisui, învățătorul era foarte sever. Uneori chiar îl bătea. Alți discipoli nu puteau răbda acest soi de învățătură şi plecau,

dar Gasan a rămas, zicând: „Un discipol prost foloseşte influenţa dascălului. Un discipol drept admiră bunătatea dascălului. Un discipol bun se întăreşte sub mâna de fier a dascălului."

88. Cum să scrii o poezie chinezească

Un faimos poet japonez a fost întrebat cum se compune o poezie chinezească.

„Poezia chinezească obişnuită are patru versuri", a spus el. „Primul vers conţine faza iniţială; cel de-al doilea conţine continuarea acelei faze; al treilea se abate de la subiect şi începe o fază nouă; cel de-al patrulea uneşte primele trei versuri. Un cântec popular japonez ilustrează aceasta:

În Kyoto trăiesc două fete ale unui negustor de mătăsuri.
Cea mare are douăzeci de ani, cea mică optsprezece.
Un oştean poate ucide cu sabia,
Dar fetele astea răpun bărbaţii cu ochii lor."

89. Dialog zen

Dascălii de zen îşi învaţă tinerii discipoli să se exprime. Două temple zen aveau fiecare câte un copil favorit. Unul dintre ei, care se ducea în fiecare dimineaţă să facă rost de legume, s-a întâlnit pe drum cu celălalt.

— Unde te duci? a întrebat primul.

— Mă duc unde mă poartă picioarele, a răspuns celălalt.

Răspunsul l-a mirat foarte pe primul copil, care s-a dus la învățător să-i ceară ajutorul.

— Mâine-dimineață, i-a zis învățătorul, când te întâlnești cu băiețelul, pune-i aceeași întrebare. O să-ți dea același răspuns, și atunci tu îl întrebi: „Să zicem că n-ai picioare, atunci unde te duci?" Asta o să-i vină de hac.

În dimineața următoare copiii s-au întâlnit iarăși.

— Unde te duci? a întrebat primul.

— Mă duc încotro bate vântul, a răspuns celălalt.

Asta iar l-a lăsat cu gura căscată pe flăcăiaș, care s-a dus la învățător să-i spună pățania.

— Întreabă-l unde se duce dacă nu e vânt, i-a sugerat învățătorul.

În ziua următoare copiii s-au întâlnit a treia oară.

— Unde te duci? a întrebat primul.

— Mă duc la piață să cumpăr legume, a răspuns celălalt.

90. Ultima scatoalcă

Tangen învăța sub îndrumarea lui Sengai încă din copilărie. La douăzeci de ani a vrut să-și lase învățătorul și să meargă pe la alții, ca să facă o comparație, dar Sengai nu i-a îngăduit. Ori de câte ori Tangen pomenea de asta Sengai îi trăgea o scatoalcă peste cap.

În cele din urmă Tangen a rugat un frate mai mare să-l facă cumva pe Sengai să se învoiască. Fratele a izbutit și i-a spus lui Tangen:

— S-a făcut. Am izbutit să obțin plecarea ta pe dată în pelerinaj.

Tangen s-a dus la Sengai să-i mulțumească pentru că s-a învoit. Maestrul i-a răspuns trăgându-i altă scatoalcă.

Când Tangen i-a povestit fratelui mai mare, acesta a spus:

— Ce se întâmplă? Nu se cuvine ca Sengai să se învoiască şi apoi să se răzgândească. O să i-o spun.

Şi s-a dus pe dată la învățător.

— Nu mi-am luat vorba înapoi, a zis Sengai. Am vrut doar să-i mai trag una peste cap, pentru că atunci când o să se întoarcă o să fie iluminat şi n-o să-l mai pot altoi.

91. Gândul la sabia lui Banzo

Matajuro Yagyu era fiul unui spadasin faimos. Tatăl lui, gândind că fiul lui se arată prea mediocru ca să se poată aştepta la atingerea măiestriei, l-a renegat.

Aşa că Matajuro s-a dus pe Muntele Futara şi acolo l-a găsit pe celebrul spadasin Banzo. Însă Banzo a confirmat judecata tatălui.

— Vrei să înveți mânuirea sabiei sub îndrumarea mea? l-a întrebat Banzo. Nu poți îndeplini cerințele.

— Dar dacă muncesc din răsputeri, câți ani îmi trebuie ca să ajung maestru?

— Restul vieții tale, i-a răspuns Banzo.

— Nu pot aştepta atât de mult, a spus Matajuro. Sunt gata să înfrunt orice greutăți dacă te învoieşti să mă înveți. Dacă devin slujitorul tău devotat, cât de mult ar putea dura?

— Păi, vreo zece ani, s-a mai îmblânzit Banzo.

— Tata îmbătrâneşte şi curând o să trebuiască să am grijă de el, a continuat Matajuro. Dacă muncesc mult mai mult, câtă vreme mi-ar trebui?

— Păi, vreo treizeci de ani, a zis Banzo.

— Dar de ce? a zis Matajuro. Mai întâi zici zece, iar acum zici treizeci de ani. O să mă străduiesc din răsputeri ca să stăpânesc arta aceasta în cel mai scurt timp!

— Ei bine, a zis Banzo, în acest caz va trebui să rămâi cu mine şaptezeci de ani. Un om aşa de grăbit să obţină rezultate cum eşti tu rareori învaţă iute.

— Prea bine, a spus tânărul, pricepând în cele din urmă că fusese mustrat pentru nerăbdare, mă învoiesc.

Lui Matajuro i s-a spus să nu pomenească vreodată de lupta cu sabia şi să nu pună mâna pe vreo sabie. Gătea pentru maestru, spăla vasele, îi făcea patul, curăţa curtea, îngrijea grădina, toate fără vreo vorbă despre lupta cu sabia.

Au trecut trei ani. Matajuro slugărea mai departe. Gândindu-se la viitor, era mâhnit. Nici măcar nu începuse să înveţe arta căreia îşi dedicase viaţa.

Însă într-o bună zi Banzo s-a furişat pe la spatele lui şi i-a dat o lovitură cumplită cu o sabie de lemn.

În ziua următoare, pe când Matajuro fierbea orezul, Banzo a sărit din nou la el pe neaşteptate.

După aceea, zi şi noapte Matajuro trebuia să se apere de loviturile venite din senin. Nu trecea nici o clipă, în fiecare zi, în care să nu fie nevoit să se gândească la sabia lui Banzo.

A învăţat atât de repede, încât a adus zâmbetul pe chipul maestrului. Matajuro a ajuns cel mai mare spadasin din ţară.

92. Zen-ul vătraiului

Hakuin le tot povestea învățăceilor săi despre o băbuță care avea o ceainărie, lăudându-i felul în care înțelegea zen-ul. Învățăceii nu credeau ce le spune și se duceau la ceainărie ca să vadă cu ochii lor.

De cum îi vedea, femeia știa dacă au venit pentru ceai ori ca să vadă cât de bine înțelege ea zen-ul. În primul caz îi servea cu amabilitate. În cel de-al doilea, îi chema pe învățăcei în spatele paravanului ei. În clipa în care veneau îi pocnea cu un vătrai.

Nouă din zece nu izbuteau să se ferească de loviturile ei.

93. Zen-ul povestitorului

Encho era un povestitor faimos. Poveștile lui de dragoste topeau inimile ascultătorilor, iar când povestea despre război, era ca și cum ascultătorii înșiși ar fi fost pe câmpul de bătălie.

Într-o zi Encho l-a întâlnit pe Yamaoka Tesshu, un laic care ajunsese aproape de măiestrie în zen.

— Am auzit, a zis Yamaoka, că ești cel mai bun povestitor din țară și că faci lumea să plângă ori să râdă, după cum ți-e voia. Spune-mi povestea mea preferată, cea cu Băiatul din Piersică. În pruncie dormeam lângă mama, și îmi spunea adesea legenda. În toiul poveștii adormeam. Spune-mi-o întocmai așa cum o spunea mama.

Encho n-a cutezat să o facă. A cerut timp ca să se pregătească. După câteva luni s-a dus la Yamaoka și a zis:

— Vă rog să-mi dați ocazia să vă spun povestea.

— În altă zi, a zis Yamaoka.

Encho a fost tare dezamăgit. S-a pregătit mai departe şi a încercat iarăşi. Yamaoka l-a respins de multe ori. Când Encho începea să grăiască, Yamaoka îl oprea, zicând:

— Încă nu te poţi asemui cu mama.

Lui Encho i-au trebuit cinci ani ca să fie în stare să-i povestească lui Yamaoka legenda aşa cum o auzise de la mama lui.

În acest fel i-a transmis Yamaoka lui Encho zen-ul.

94. Escapada de la miezul nopţii

Numeroşi învăţăcei studiau meditaţia sub îndrumarea maestrului de zen Sengai. Unul dintre ei obişnuia să se scoale noaptea, să se cţere pe zidul templului şi să meargă în oraş în căutare de plăceri.

Într-o noapte, Sengai, care făcea o inspecţie în odăile de dormit, a descoperit lipsa învăţăcelului şi a descoperit şi taburetul înalt pe care îl folosea acesta ca să se suie pe zid. Sengai a dat deoparte taburetul şi s-a aşezat în locul lui.

Când hoinarul s-a întors, cum n-avea habar că Sengai stă în locul taburetului, şi-a pus picioarele pe creştetul maestrului şi a sărit jos, în curte. Descoperind ce făcuse, a rămas fără grai.

Sengai a spus:

— E tare frig dimineaţa devreme. Ai grijă să nu răceşti.

Învăţăcelul n-a mai ieşit niciodată noaptea.

95. Scrisoare unui muribund

Bassui a scris următoarea scrisoare unuia dintre discipolii săi care era pe patul de moarte:

„Esența minții tale nu este născută, așa că nu va muri niciodată. Nu e o existență, care e vremelnică. Nu e un vid, care e simplu vid. N-are nici culoare, nici formă. Nu se bucură de plăceri și nu cunoaște suferința.

Știu că ești foarte bolnav. Ca un bun învățăcel la zen, înfrunți fără șovăială boala. Poate că nu știi exact cine suferă, dar întreabă-te următoarele: Care este esența minții? Nu te gândi decât la asta. Nu vei avea trebuință de altceva. Nu râvni nimic. Sfârșitul tău, care e nesfârșit, e ca un fulg de nea ce se topește în aerul curat."

96. O picătură de apă

Un maestru zen pe nume Gisan i-a cerut unui învățăcel să-i aducă o găleată cu apă ca să-și răcorească baia.

Învățăcelul a adus apa și, după ce a răcorit baia, a aruncat pe jos puținul rămas în găleată.

— Dobitocule! l-a ocărât maestrul. De ce n-ai dat restul apei plantelor? Ce anume îți dă dreptul să iroseşti fie și o picătură de apă în acest templu?

În acea clipă tânărul învățăcel a dobândit zen-ul. Și-a schimbat numele în Tekisui, care înseamnă „picătură de apă".

97. Oferirea învățăturii supreme

Demult de tot, în Japonia, oamenii foloseau lampioane din hârtie şi bambus în care ardeau lumânări. Într-o seară, unui orb care fusese în vizită la un prieten i s-a oferit la plecare un lampion.

— N-am trebuință de lampion, a zis el. Pentru mine e totuna dacă-i întuneric ori lumină.

— Ştiu că tu n-ai trebuință de lampion ca să-ți găsești calea, a răspuns prietenul, dar dacă nu-l ai cineva poate să dea peste tine. Aşa că trebuie să-l iei.

Orbul a pornit la drum cu lampionul, şi nu ajunsese prea departe când cineva s-a izbit în goană de el.

— Uită-te pe unde mergi! i-a spus el necunoscutului. Nu vezi lampionul ăsta?

— Lumânarea s-a stins, fârtate, a răspuns necunoscutul.

98. Lipsa legăturilor

Kitano Gempo, starețul templului Eihei, avea nouăzeci şi doi de ani când a murit, în 1933. Toată viața s-a străduit să nu se lege de nimic. Pe când era cerşetor rătăcitor, la douăzeci de ani, a întâlnit într-o zi un călător care fuma pipă. Pe când coborau împreună o potecă de pe munte, au poposit sub un copac ca să se odihnească. Călătorul i-a oferit lui Kitano pipa, să tragă un fum, iar el a primit, căci îi era foame.

— Ce plăcut e fumatul, a zis el.

Celălalt i-a oferit o pipă şi tutun şi s-au despărțit.

Kitano şi-a zis: „Astfel de lucruri plăcute pot tulbura meditația. Am să mă opresc acum, până nu mă prind prea tare." Şi a aruncat cele trebuincioase fumatului.

La douăzeci şi trei de ani a studiat *Yijing*, cea mai profundă doctrină a universului. Era iarnă şi avea nevoie de nişte haine groase. I-a scris învăţătorului său, care locuia la depărtare de peste o sută de kilometri, spunându-i ce îi este de trebuinţă, şi i-a încredinţat scrisoarea unui călător. A trecut aproape toată iarna, şi nici vorbă de răspuns ori de haine. Atunci Kitano a recurs la previziunile din *Yijing*, care cuprinde şi arta divinaţiei, ca să afle dacă scrisoarea lui s-a rătăcit ori ba. A descoperit că aşa s-a întâmplat. După aceea a primit o scrisoare de la învăţătorul său, în care nu erau pomenite hainele.

„Dacă izbutesc aşa de bine să lămuresc lucrurile cu *Yijing*, aş putea neglija meditaţia", şi-a zis Kitano. Aşa că a renunţat la această învăţătură minunată şi nu i-a mai folosit niciodată puterile.

La douăzeci şi opt de ani a studiat caligrafia şi poezia chineze. A ajuns atât de iscusit în aceste arte, încât învăţătorul lui l-a lăudat. Kitano a chibzuit: „Dacă nu mă opresc acum, o să fiu poet, nu învăţător de zen." Aşa că n-a mai scris nici o poezie.

99. Oţetul lui Tosui

Tosui a fost maestrul de zen care a întors spatele formalismului templelor şi a trăit sub un pod, laolaltă cu cerşetorii. Când ajunsese tare bătrân, un prieten l-a ajutat să-şi câştige pâinea cea de toate zilele fără să cerşească. I-a arătat cum să adune orez şi să facă din el oţet, iar Tosui a făcut asta până la sfârşitul vieţii.

Pe când Tosui făcea oţet, unul dintre cerşetori i-a dăruit o imagine a lui Buddha. Tosui a atârnat-o pe peretele colibei şi

a pus sub ea o însemnare. Însemnarea este următoarea: „Domnule Amida Buddha: Odăița asta e tare strâmtă. Îți pot îngădui să rămâi în ea vremelnic. Dar să nu gândeşti că te rog să mă ajuți să mă nasc din nou în Raiul tău."

100. Templul tăcut

Shoichi era un învățător de zen care strălucea de iluminare şi avea un singur ochi. Le dădea discipolilor învățătură în templul Tofuku.

Zi şi noapte în templu era tăcere. Nu se auzea nici un sunet.

Chiar şi recitarea sutrelor fusese eliminată de către dascăl. Învățăceii nu aveau nimic altceva de făcut decât să mediteze.

Când maestrul s-a săvârşit din viață, un vecin bătrân a auzit dangătul clopotelor şi recitarea sutrelor. Aşa a ştiut că Shoichi nu mai este.

101. Zen-ul lui Buddha

Buddha a spus: „Pentru mine, rangul regilor şi cârmuitorilor nu e mai mult decât firele de praf.

În ochii mei, mormanele de aur şi de nestemate sunt la fel cu cărămizile şi pietrişul. Privesc cele mai frumoase veşminte de mătase ca pe nişte cârpe zdrențuite. Văd nenumăratele lumi ale universului ca pe semincioare de fructe, şi cel mai mare lac din India ca pe o picătură de ulei de pe piciorul meu. Pentru mine învățăturile lumii sunt trucuri de magicieni.

Deosebesc cea mai înaltă concepție a emancipării ca pe un brocart auriu dintr-un vis şi privesc calea sfântă a celor iluminați ca pe florile care se ivesc în ochii cuiva. Văd meditația ca pe un stâlp al unui munte, Nirvana ca pe un coşmar din timpul zilei. În ochii mei împărțirea în drept şi nedrept este dansul şerpuit al unui dragon, iar apariția şi stingerea credințelor nu-s decât urmele lăsate de cele patru anotimpuri."

POARTA FĂRĂ POARTĂ

de Ekai, zis Mu-mon

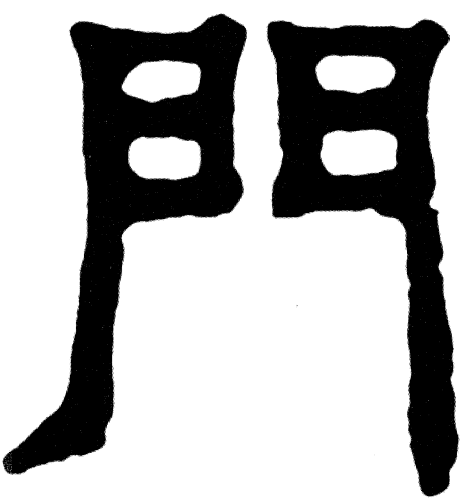

Transcrise de Nyogen Senzaki şi Paul Reps

De vă dați cumva în vânt după zaharicale şi trai pe vătrai, nu deschideți această carte. În ea este vorba despre oameni cu îndârjire concentrați pe reîntrupare, pe satori, *iluminare.*

Vi se poate întâmpla şi dumneavoastră. Într-o frântură de clipă ceva se deschide. Sunteți cu totul altul. Vedeți aceeaşi lume neaceeaşi cu alți ochi.

Această forță de reînnoire a universului vine prin binecuvântare, nu prin logică. Ceea ce faceți ori ceea ce sunteți pare să nu aibă mare importanță. Nu este vorba de vreun înțeles. Este vorba despre dumneavoastră.

Chinezii din vechime au născocit probleme, numite koan, *pentru a pune stavilă beției de cuvinte şi rătăcirii gândurilor învățăceilor lor. Când puneau discipolul să mediteze la un* koan, *era alt mod de a spune: Nu-ți irosi viața doar simțind; canalizează-ți gândirea şi sentimentele către un singur scop – şi apoi lasă lucrurile să se întâmple.*

Să se fi pierdut oare această artă de a aprinde luminile cuiva? N-ar trebui să fie aşa dacă ne punem în ea mintea – şi tot ce mai avem. Dacă aceia care conduc omenirea ar fi mai conştienți, atunci când din întâmplare înşfacă o fărâmă de putere i-ar exploata mai puțin pe ceilalți.

Învățătorii din vechime îi felicitau pe învățăcei prin critici, chiar prin lovituri. Când lăudau, de obicei însemna ridiculizare. Acesta era obiceiul. Erau foarte grijulii cu învățăceii lor, dar o arătau prin prezență, nu prin vorbe. Erau oameni puternici, greu de acceptat. Puneau întrebări al căror singur răspuns era întreaga ființă a celui întrebat.

Care este răspunsul corect al unui koan? *Există multe răspunsuri şi, de asemenea, nu este nici unul. Există chiar o carte în Japonia, greu de aflat, care dă răspunsul corect la fiecare dintre aceste deschizătoare de minte. Ce mai glumă!*

Căci koan-*ul însuşi este răspunsul şi, atunci când se ajunge la un răspuns corect, zen-ul e mort.*

Cele de mai jos sunt adaptate din prefaţa la prima ediţie în limba engleză a acestei cărţi.

*

Învăţătura lui Buddha s-a răspândit în India cu cinci sute de ani înainte de Isus şi cu o mie de ani înainte de Mahomed. Budismul s-a alăturat curentului de mari credinţe ale lumii cu mult înaintea creştinismului şi islamismului.

Scrierile budiste au fost traduse în limba chineză de traducători indieni şi chinezi, dinastie după dinastie, încă din primul secol al erei creştine. Însă esenţa budismului a fost dusă din India în China în anul 520 de către Bodhidharma, cunoscut ca primul patriarh al zen-ului. Înţelepciunea iluminării generate din Buddha de către Bodhidharma care şedea în meditaţie a fost moştenită de succesorul lui şi transmisă în acelaşi fel timp de multe generaţii. În acest fel a pătruns, s-a dezvoltat şi s-a răspândit zen-ul în China şi, în cele din urmă, în Japonia.

Cuvântul japonez „zen" – în limba chineză ch'an, *în sanscrită* dhyana *– înseamnă „meditaţie". Scopul zen-ului este ca, prin meditaţie, să realizeze ceea ce a realizat Buddha, descătuşarea propriei minţi. El oferă o metodă de căutare a sinelui, de obicei sub îndrumarea personală a unui maestru.*

Zen are multe texte clasice, printre care se numără această lucrare. Mu-mon-kan *– în traducere literară „bariera fără poartă" – a fost consemnată de maestrul chinez Ekai, zis şi Mu-mon, care a trăit*

între anii 1183 şi 1260. Lucrarea este alcătuită din povestiri despre relaţiile dintre învăţătorii de demult din China şi discipolii lor, ilustrând metodele folosite pentru a sublima tendinţele de dualism, extravertire, generalizare şi intelectualizare ale învăţăceilor, pentru ca aceştia să-şi poată împlini adevărata natură. Problemele sau obstacolele interne pe care maestrul le punea în faţa discipolilor au fost numite koan, *şi fiecare dintre următoarele povestioare este în sine un* koan.

Povestirile folosesc din belşug argoul pentru a actualiza cea mai înaltă învăţătură, privirea în interiorul sinelui. Unele episoade de aparentă violenţă pot fi interpretate mai corect drept vigoare şi sinceritate. Nici una dintre povestiri nu are pretenţia că este logică. Ele au de-a face cu stările de spirit, nu cu cuvintele. Dacă nu este limpede acest lucru, nu vor fi înţelese intenţiile acestei lucrări clasice. Singurul scop era să ajute învăţăcelul să spargă cochilia spiritului său mărginit şi să ajungă la a doua naştere eternă, satori, *iluminarea.*

Fiecare problemă este o barieră. Cei care au spiritul zen trec de ea. Cei care trăiesc în zen înţeleg pe rând koan-*urile, fiecare în felul său, ca şi cum ar vedea nevăzutul şi ar trăi în spaţiul imposibil de mărginit.*

În introducerea la lucrare, Mu-mon a scris următoarele cuvinte.

*

„Zen nu are porţi. Scopul cuvintelor lui Buddha este să-i ilumineze pe ceilalţi. Prin urmare, zen trebuie să fie fără porţi.

Dar cum poate cineva să treacă prin această poartă fără poartă? Unii zic că orice intră pe o poartă nu este o comoară familială, că orice este produs cu ajutorul altcuiva o să se topească şi o să piară.

Până şi astfel de vorbe sunt ca şi cum ai înălţa valuri pe o mare fără vânt ori ai face o operaţie unui trup sănătos. Cel ce se agaţă de ceea ce au spus alţii şi încearcă să înţeleagă zen-ul prin explicaţii e ca un tălâmb care îşi închipuie că poate să bată

luna cu o prăjină ori să se scarpine în talpă pe din afara încălțării. Nu e cu putință.

În anul 1228 eram dascălul unor călugări din templul Ryusho, în estul Chinei, și, la cererea lor, le-am spus koan-*uri vechi, străduindu-mă să le inspir spiritul zen. Intenția mea era să folosesc* koan-*urile așa cum un om culege de jos o bucată de cărămidă cu care bate la o poartă, și după ce poarta a fost deschisă cărămida nu mai este de folos și e azvârlită. Dar, lucru neprevăzut, însemnările mele au fost culese, și erau patruzeci și opt de* koan-*uri, împreună cu comentariile mele în proză și în versuri despre fiecare dintre ele, cu toate că așezarea nu era în ordinea povestirii. Am numit cartea* Poarta fără poartă, *dorindu-mi ca lectura să fie îndrumare pentru învățăcei.*

Dacă un cititor este destul de curajos și își vede neabătut de meditație, nici o amăgire nu-l poate tulbura. Va deveni iluminat, întocmai cum s-a întâmplat cu patriarhii din India și China, poate chiar mai mult. Însă dacă șovăie fie și o clipă, e ca un om care se uită pe o fereastră mică să vadă un călăreț și cât clipește călărețul a trecut deja.

Calea cea mare n-are porți,
Mii de drumuri trec prin ea.
Cel ce trece prin această poartă fără poartă
Umblă liber între cer și pământ."

1. Câinele lui Joshu

Un călugăr l-a întrebat pe Joshu, un maestru chinez de zen:

— Un câine are sau nu natură de Buddha?

Joshu a răspuns:

— *Mu*. [„*Mu*" este un simbol negativ în limba chineză, care înseamnă „nici un lucru" ori „nu".]

Comentariul lui Mu-mon: Pentru a realiza zen-ul trebuie să treci de bariera patriarhilor. Iluminarea vine întotdeauna după ce este blocată calea gândirii. Dacă nu treci de bariera patriarhilor ori dacă drumul gândirii nu-ți este blocat, orice ai gândi, orice ai face e ca o stafie care te zăpăceşte. Poate că întrebi: Ce este o barieră a unui patriarh? Este acest cuvânt anume, *mu*.

Aceasta este bariera zen-ului. Dacă treci de ea o să te trezeşti față în față cu Joshu. Apoi poți lucra mână în mână cu întregul şir de patriarhi. Oare nu este acesta un lucru tare plăcut?

Dacă vrei să treci de această barieră trebuie să trudeşti cu fiece oscior din trupul tău, cu fiece por al pielii, plin de această întrebare: „Ce este *mu*?", şi să o porți zi şi noapte. Să nu crezi că este simbolul negativ obişnuit care înseamnă „nimic". Nu este nimicul, opusul existenței. Dacă vrei cu adevărat să treci de această barieră, te simți ca şi cum ai da pe gât o bilă de fier topit pe care nu poți nici să o scuipi, nici să o înghiți.

Apoi dispare mărunta cunoaştere dinainte. Ca un fruct care se coace în anotimpul său, subiectivitatea şi obiectivitatea ta devin în chip firesc una. E ceea ce se întâmplă unui mut care a visat ceva. Ştie despre ce este vorba, dar nu o poate spune.

Când intră în această stare cochilia eului lui e sfărâmată, iar el poate să zguduie cerul şi să clatine pământul. E ca un mare războinic cu o sabie ascuţită. Pe un Buddha care îi stă în cale îl doboară; pe patriarhul care ridică în faţa lui un obstacol îl răpune; şi în acest fel se eliberează de naştere şi de moarte. Poate pătrunde în orice lume ca şi cum ar fi propriul teren de joacă. O să-ţi spun cum să faci asta cu următorul *koan*:

Nu trebuie decât să-ţi concentrezi energia în acest *mu* şi să nu îngădui nici o întrerupere. Când intri în acest *mu* şi nu există întreruperi, împlinirea ta va fi ca o lumânare ce arde şi luminează întregul univers.

Are câinele oare natură de Buddha?
Iată întrebarea întrebărilor.
De zici da ori zici ba,
Îţi pierzi propria natură de Buddha.

2. Vulpea lui Hyakujo

Odinioară, pe când Hyakujo ţinea nişte prelegeri de zen, venea să-l asculte şi un bătrân, nevăzut de călugări. La sfârşitul fiecărei discuţii, când plecau călugării, pleca şi el. Dar într-o zi a zăbovit după ce au plecat ceilalţi, iar Hyakujo l-a întrebat:

— Cine eşti?

Bătrânul i-a răspuns:

— Nu sunt făptură omenească, dar eram om atunci când Kashapa Buddha propovăduia în această lume. Am fost maestru de zen şi locuiam pe acest munte. Unul dintre învăţăcei m-a întrebat dacă omul iluminat este ori nu supus legii cauzalităţii. I-am răspuns: „Omul iluminat nu este supus legii cauzalităţii." Pentru acest răspuns, care dovedea agăţarea de absolut, am devenit vulpe pentru cinci sute de reîncarnări, şi încă sunt vulpe. Poţi oare să mă salvezi din starea asta cu cuvintele tale zen, să mă ajuţi să ies din trupul unei vulpi? Şi acum îngăduie-mi să te întreb: Omul iluminat este ori nu supus legii cauzalităţii?

Hyakujo a spus:

— Omul iluminat este totuna cu legea cauzalităţii.

La vorbele lui Hyakujo bătrânul a fost iluminat.

— Sunt descătuşat, a zis, făcându-i o plecăciune adâncă. Nu mai sunt vulpe, dar trebuie să-mi las trupul în sălaşul meu din spatele acestui munte. Te rog să-mi faci funeraliile ca pentru un călugăr.

Apoi s-a făcut nevăzut.

A doua zi Hyakujo le-a poruncit tuturor călugărilor, prin căpetenia lor, să se pregătească de înmormântarea unui călugăr. „N-a fost nici un suferind în bolniţă", s-au minunat ei. „Ce vrea să zică învăţătorul nostru?"

După cină Hyakujo i-a condus pe călugări afară din mânăstire şi au ocolit muntele. A scos cu bastonul dintr-o grotă leşul unei vulpi şi a săvârşit ceremonia incinerării.

În seara aceea Hyakujo le-a vorbit călugărilor şi le-a spus povestea cu legea cauzalităţii.

Obaku, auzind povestea, l-a întrebat pe Hyakujo:

— Prin urmare, acum multă vreme cineva a devenit vulpe pentru cinci sute de reîncarnări din pricină că a dat un răspuns

zen greşit. Acuma întreb: Dacă unui maestru din vremurile noastre i se pun multe întrebări şi răspunde întotdeauna corect, ce se întâmplă cu el?

Hyakujo a spus:

— Vino lângă mine şi o să-ţi zic.

Obaku s-a apropiat de Hyakujo şi l-a plesnit peste faţă, căci ştia că acesta era răspunsul pe care voia să i-l dea învăţătorul.

Hyakujo a bătut din palme şi a râs văzând această dovadă de pătrundere.

— Gândeam că persanii au barbă roşie, a zis, şi acum cunosc un persan care are barbă roşie.

Comentariul lui Mu-mon: „Omul iluminat nu este supus [...]". Cum poate acest răspuns să-l prefacă pe un călugăr în vulpe?

„Omul iluminat este totuna cu legea cauzalităţii." Cum poate acest răspuns să descătuşeze vulpea?

Pentru a înţelege limpede aceasta trebuie să ai doar un ochi.

Cârmuit ori necârmuit?
Acelaşi zar are două feţe.
Necârmuit ori cârmuit,
Amândouă sunt o greşeală cumplită.

3. Degetul lui Gutei

Ori de câte ori i se punea o întrebare despre zen, Gutei ridica degetul. Un băiat care slujea acolo a început să-l imite. Când cineva îl întreba despre ce a predicat stăpânul lui, băiatul ridica degetul.

Năzdrăvănia băiatului a ajuns la urechile lui Gutei. Acesta l-a înhăţat şi i-a tăiat degetul. Băiatul a ţipat şi a luat-o la fugă.

Gutei l-a strigat, oprindu-l din drum. Când băiatul a întors capul, Gutei şi-a ridicat degetul. În acea clipă băiatul a fost iluminat.

Când Gutei era pe cale să plece de pe lume i-a adunat pe călugări în jurul său.

— Am obţinut zen-ul degetului, a zis, de la învăţătorul meu, Tenryu, şi în întreaga mea viaţă n-am izbutit să-l folosesc până la ultimul strop.

Apoi s-a stins.

Comentariul lui Mu-mon: Iluminarea la care au ajuns Gutei şi băiatul n-are nimic de-a face cu un deget. Dacă cineva se agaţă de un deget, Tenryu o să fie aşa de dezamăgit, că o să-i spulbere laolaltă pe Gutei, pe băiat şi pe cel care agaţă.

Gutei ieftineşte învăţătura lui Tenryu
Descătuşând băiatul cu un cuţit.
Faţă de zeul chinez care a dat în lături muntele cu o mână,
Bătrânul Gutei e un biet imitator.

4. Un străin fără barbă

Wakuan s-a plâns când a văzut o imagine a lui Bodhidharma bărbos:

— De ce n-are barbă individul acela?

Comentariul lui Mu-mon: Dacă vrei să studiezi zen-ul, trebuie să-l studiezi cu inima. Când ajungi la înţelegere, trebuie să fie înţelegere adevărată. Tu însuţi trebuie să ai chipul marelui Bodhidharma ca să-l poţi vedea. O astfel de privire scurtă e de-ajuns. Dar dacă zici că l-ai întâlnit, nu l-ai văzut deloc.

Nu trebuie să vorbeşti de un vis
În faţa nătăfleţului.
De ce n-are barbă Bodhidharma?
Ce întrebare prostească!

5. Kyogen se caţără în copac

Kyogen a zis: „Zen-ul este ca un om care se ţine cu dinţii de un copac, atârnând deasupra unei prăpăstii. Mâinile nu-i apucă vreo creangă, picioarele nu i se sprijină pe vreun ram, şi cineva de sub copac îl întreabă: «De ce a venit Bodhidharma în China din India?»

Dacă omul din copac nu răspunde, pierde; iar dacă răspunde, cade şi îşi pierde viaţa. Ce ar trebui să facă?"

Comentariul lui Mu-mon: La o astfel de strâmtoare, cea mai iscusită vorbire nu-i de nici un folos. Dacă ai învăţat pe de rost toate sutrele, nu le poţi folosi. Dacă poţi da răspunsul cel bun, chiar dacă drumul din spatele tău a fost cel al morţii, deschizi un nou drum al vieţii. Dar dacă nu poţi răspunde, atunci ar trebui să mai trăieşti câteva veacuri şi să-l întrebi pe viitorul Buddha, Maitreya.

Kyogen e nebun de-a binelea
Să împrăştie acea otravă ucigătoare a eului
Care ferecă gurile învăţăceilor
Şi face lacrimile să le şiroiască din ochii morţi.

6. Buddha răsucește o floare

Pe când Buddha era pe muntele Grdhrakuta a răsucit între degete o floare şi a ridicat-o în fața ascultătorilor săi. Toată lumea tăcea. Doar Maha-Kashapa a zâmbit la această dezvăluire, cu toate că a încercat să-şi stăpânească trăsăturile.

Buddha a spus: „Am ochiul învățăturii celei adevărate, inima Nirvanei, înfățişarea adevărată a ne-formei şi inefabilul pas avântat al Dharmei. Nu este exprimată în vorbe, ci transmisă anume dincolo de învățătură. Această învățătură i-am dat-o lui Maha-Kashapa."

Comentariul lui Mu-mon: Gautama cel cu fața aurită gândea că poate trage pe sfoară pe oricine. El i-a coborât pe cei ce ştiau să asculte şi a vândut carne de câine sub numele de carne de oaie. Şi el însuşi socotea că e un lucru minunat. Ce-ar fi fost dacă toți ascultătorii ar fi izbucnit în râs? Cum ar fi putut el să transmită învățătura? Şi, iarăşi, dacă Maha-Kashapa n-ar fi zâmbit, cum ar fi putut el să transmită învățătura? Dacă zice că acea înțelegere poate fi transmisă, e ca şmecherul de la oraş care îl trage pe sfoară pe nătăfletul de la țară, iar dacă zice că nu poate fi transmisă, de ce îl aprobă pe Maha-Kashapa?

Răsucind o floare
Şi-a dat arama pe față.
Nimeni în cer ori pe pământ nu poate întrece
Chipul zbârcit al lui Maha-Kashapa.

7. Joshu spală castronul

Un călugăr i-a spus lui Joshu:
— Tocmai am venit la mănăstire. Te rog să mă înveți.
Joshu a întrebat:
— Ți-ai mâncat terciul de orez?
Călugărul a răspuns:
— L-am mâncat.
Joshu a zis:
— Atunci ai face bine să-ți speli castronul.
În acel moment călugărul a fost iluminat.

Comentariul lui Mu-mon: Joshu este cel care deschide gura şi îşi dezvăluie inima. Mă îndoiesc că acest călugăr a văzut cu adevărat inima lui Joshu. Nădăjduiesc că n-a luat clopotul drept urcior.

E prea limpede, aşa că-i greu de văzut.
Un tont căuta odată foc ducând un lampion aprins.
Dacă ar fi ştiut ce anume e focul,
Şi-ar fi putut găti orezul mult mai devreme.

8. Roata lui Keichu

Getsuan le-a spus învățăceilor săi: „Keichu, cel dintâi rotar din China, a făcut două roți cu câte cincizeci de spițe fiecare. Acuma, să zicem că scoateți butucul care uneşte spițele. Ce se întâmplă cu roata? Şi dacă Keichu ar fi făcut asta, ar mai fi putut fi numit maestru rotar?"

Comentariul lui Mu-mon: Dacă poate răspunde cineva pe loc la această întrebare, ochii săi vor fi ca o cometă, iar mintea sa, ca un fulger.

Când se roteşte roata fără butuc,
O poţi opri, de eşti maestru sau nu.
Se roteşte deasupra cerului şi dedesubtul pământului,
La miazăzi, miazănoapte, răsărit şi apus.

9. Un Buddha dinaintea istoriei

Un călugăr l-a întrebat pe Seijo:

— Am înţeles că un Buddha care a trăit înaintea istoriei scrise a şezut meditând timp de zece cicluri de existenţă şi n-a putut înţelege adevărul suprem, aşa că nu s-a putut descătuşa deplin. De ce?

Seijo a răspuns:

— Întrebarea ta se explică singură.

Călugărul a întrebat:

— Dat fiind că Buddha medita, de ce n-a putut ajunge la starea de Buddha?

Seijo a zis:

— Nu era un Buddha.

Comentariul lui Mu-mon: O să-i accept această împlinire, dar n-o să-i admit înţelegerea. Când un neştiutor ajunge la împlinire, e un sfânt. Când un sfânt începe să priceapă, e un neştiutor.

E mai bine să-ţi împlineşti spiritul decât trupul.
Când spiritul e împlinit nu mai trebuie să-ţi faci griji pentru trup.
Când spiritul şi trupul devin una
Omul e liber. Atunci nu-şi doreşte vreo laudă.

10. Seizei singur și sărac

Un călugăr pe nume Seizei l-a întrebat pe Sozan:
— Seizei e singur şi sărac. O să-i dai ajutor?
Sozan a zis:
— Seizei?
Seizei a răspuns:
— Da.
Sozan a zis:
— Ai zen-ul, cel mai bun vin din China, şi ai isprăvit deja trei pocale, şi totuşi zici că nici măcar nu ți-ai udat buzele.

Comentariul lui Mu-mon: Seizei a sărit peste cal. De ce? Pentru că Sozan avea ochi de văzut şi ştia cu cine are de-a face. Şi totuşi, vreau să întreb: În ce moment a băut Seizei vin?

Cel mai sărac om din China,
Cel mai viteaz om din China.
De-abia îşi duce zilele,
Şi tot vrea să se măsoare cu cel mai bogat.

11. Joshu cercetează un călugăr aflat în meditație

Joshu s-a dus într-un loc în care se retrăsese un călugăr ca să mediteze şi l-a întrebat:
— Ceea ce este este ce anume?
Călugărul a ridicat pumnul.
Joshu a răspuns:

— Corăbiile nu pot rămâne acolo unde apa e prea puțin adâncă.

Și a plecat.

Peste câteva zile Joshu s-a dus din nou la călugăr.

Călugărul a răspuns în același fel.

Joshu a zis:

— Bine dat, bine luat, bine ucis, bine salvat.

Și s-a înclinat în fața călugărului.

Comentariul lui Mu-mon: Pumnul ridicat a fost același de ambele dăți. Cum se face că Joshu nu l-a acceptat pe primul și l-a aprobat pe al doilea? Unde-i greșeala?

Oricine o fi cel ce răspunde la această întrebare știe că limba lui Joshu n-are oase, așa că o poate folosi după cum are chef. Și totuși poate că Joshu greșește. Sau, prin intermediul acelui călugăr, se poate să-și fi descoperit greșeala.

Dacă crede cineva că intuiția unuia e mai bună ca a celui-lalt, n-are ochi.

Lumina ochilor e ca o cometă,
Și lucrarea zen-ului e ca fulgerul.
Sabia care ucide omul
E sabia care salvează omul.

12. Zuigan își strigă stăpânul

Zuigan se striga singur în fiecare zi:

— Stăpâne!

Apoi își răspundea singur:

— Da, domnule.

Şi apoi adăuga:
— Trezeşte-te!
Şi iarăşi răspundea:
— Da, domnule.
— Şi după aceea, continua el, nu te lăsa înşelat de alţii.
— Da, domnule. Da, domnule, răspundea.

Comentariul lui Mu-mon: Bătrânul Zuigan vinde ceva ce tot el cumpără. Porneşte un spectacol de păpuşi. Foloseşte o mască pentru a striga „Stăpâne" şi altă mască pentru a-i răspunde stăpânului. Altă mască zice „Trezeşte-te" şi alta „Nu te lăsa păcălit de alţii". Dacă cineva se agaţă de oricare dintre măştile lui, se înşală, însă dacă îl imită pe Zuigan o să se facă asemenea vulpii.

Unii învăţăcei de zen nu pricep că omul adevărat e într-o mască.
Căci recunosc sufletul-eu.
Sufletul-eu e sămânţa naşterii şi a morţii,
Iar nesăbuiţii zic că e omul adevărat.

13. Tokusan cu castronul în mâini

Tokusan s-a dus din sala de meditaţie în sala de mese ţinându-şi în mâini castronul. Era rândul lui Seppo să gătească. Când l-a văzut pe Tokusan a zis:
— Încă n-a bătut toba pentru cină. Unde te duci cu castronul?
Aşa că Tokusan s-a înapoiat în odaia sa.
Seppo i-a povestit despre aceasta lui Ganto. Ganto a zis:
— Bătrânul Tokusan nu pricepe adevărul suprem.
Tokusan a auzit aceasta şi l-a chemat la el pe Ganto.

— Am auzit, a spus, că nu eşti de acord cu zen-ul meu.

Ganto a recunoscut indirect aceasta. Tokusan n-a zis nimic.

A doua zi Tokusan le-a vorbit călugărilor cu totul altfel. Ganto a râs şi a bătut din palme, zicând:

— Văd că bătrânul nostru pricepe cu adevărat adevărul suprem. Nimeni din China nu-i poate sta mai presus.

Comentariul lui Mu-mon: Dacă e vorba despre adevărul suprem, Ganto şi Tokusan nici măcar în vis nu l-au visat. La urma urmei, sunt nătărăi.

Oricine pricepe adevărul dintâi
Ar trebui să priceapă adevărul suprem.
Ultimul şi primul
Nu sunt oare acelaşi?

14. Nansen taie pisica în două

Nansen i-a văzut pe călugării din sălile de la răsărit şi de la apus certându-se pentru o pisică. A înşfăcat pisica şi le-a spus călugărilor:

— Dacă vreunul dintre voi spune o vorbă potrivită puteţi salva pisica.

N-a răspuns nimeni. Atunci Nansen, fără şovăială, a tăiat pisica în două.

În seara aceea Joshu s-a întors şi Nansen i-a povestit întâmplarea. Joshu şi-a descălţat sandalele, şi le-a pus pe cap şi a ieşit din odaie.

Nansen a zis:

— Dacă ai fi fost aici, ai fi putut salva pisica.

Comentariul lui Mu-mon: De ce şi-a pus Joshu sandalele pe cap? Dacă poate cineva să răspundă la această întrebare va înțelege deplin cum a pus Nansen în aplicare porunca. Dacă nu, ar trebui să-şi păzească bine capul.

Dacă Joshu ar fi fost acolo,
Ar fi aplicat porunca în celălalt sens.
Joshu înşfacă sabia
Şi Nansen se roagă să-i cruțe viața.

15. Cele trei lovituri ale lui Tozan

Tozan s-a dus la Ummon. Ummon l-a întrebat de unde vine.

Tozan a spus:

— Din satul Sato.

Ummon a întrebat:

— În ce templu ai rămas vara?

Tozan a răspuns:

— În templul Hoji, la miazăzi de lac.

— Când ai plecat de acolo? a zis Ummon, întrebându-se cât o s-o mai țină aşa Tozan, cu astfel de răspunsuri nesărate.

— Pe douăzeci şi cinci august, a răspuns Tozan.

Ummon a zis:

— Ar trebui să-ți dau trei lovituri cu un băț, dar azi te iert.

A doua zi Tozan s-a înclinat în fața lui Ummon şi a întrebat:

— Ieri m-ați iertat de trei lovituri. Nu ştiu cu ce credeți că am greşit.

Ummon, mustrându-l pe Tozan pentru răspunsurile lipsite de spirit, a zis:

— Nu eşti bun de nimic. Nu faci decât să hoinăreşti de la o mânăstire la alta.

Înainte ca Ummon să-şi fi sfârşit vorba, Tozan a fost iluminat.

Comentariul lui Mu-mon: Ummon l-a hrănit pe Tozan cu merinde zen bună. Dacă Tozan o poate digera, Ummon s-ar putea să-şi mai adauge familiei un membru.

Seara Tozan înota printr-o mare de bine şi rău, dar în zori Ummon i-a strivit coaja de nucă. La urma urmei, nu era prea isteț.

Acuma vă întreb eu pe voi: a meritat Tozan cele trei lovituri? Dacă ziceți da, nu numai Tozan, ci fiecare dintre voi le merită. Dacă ziceți nu, Ummon minte. Dacă răspundeți la această întrebare limpede, puteți mânca aceeaşi merinde ca Tozan.

Leoaica îşi muştruluieşte aprig puii;
Puii sar şi ea îi azvârle la pământ.
Când Ummon l-a văzut pe Tozan, prima lui săgeată a fost uşoară;
A doua săgeată a pătruns adânc.

16. Clopote şi veşminte

Ummon a întrebat: „Lumea e aşa de mare, de ce răspundeți unui clopot şi vă îmbrăcați în veşminte de ceremonie?"

Comentariul lui Mu-mon: Când studiezi zen-ul nu-i de trebuință să urmezi vreun sunet ori culoare ori formă. Cu toate că unii au ajuns la înțelegere auzind o voce ori văzând o culoare sau o formă, aceasta este o cale foarte banală. Nu este zen adevărat. Cel care studiază cu adevărat zen-ul stăpâneşte

sunetul, culoarea şi forma şi întrupează adevărul în viaţa lui de fiece zi.

Sunetul vine la ureche, urechea merge la sunet. Când înăbuşi sunetul şi simţul, ce pricepi? Când asculţi cu urechile nu vei putea niciodată să înţelegi. Ca să înţelegi profund trebuie să vezi sunetul.

Când înţelegi, faci parte din familie;
Când nu înţelegi eşti un străin.
Cei ce nu înţeleg fac parte din familie,
Şi când înţeleg sunt străini.

17. Cele trei strigări ale învăţătorului împăratului

Chu, zis Kokushi, învăţătorul împăratului, şi-a strigat însoţitorul:

— Oshin!

Oshin a răspuns:

— Da.

Chu a repetat, ca să-şi pună la încercare învăţăcelul:

— Oshin!

Oshin a repetat:

— Da.

Chu l-a strigat:

— Oshin!

Oshin a răspuns:

— Da.

Chu a zis:

— Ar trebui să-ți cer iertare pentru toate aceste strigări, dar de fapt tu ar trebui să-mi ceri iertare.

Comentariul lui Mu-mon: Când bătrânul Chu l-a strigat pe Oshin de trei ori limba lui putrezea, dar când Oshin a răspuns de trei ori cuvintele lui erau strălucitoare. Chu era din ce în ce mai slăbănogit şi însingurat, şi metoda lui de învățare era ca şi cum ai ține capul unei vaci ca să-i dai să mănânce trifoi.

Nici Oshin nu şi-a dat osteneala să-şi arate zen-ul. Stomacul lui mulțumit n-avea chef de ospăț. Când țara e înfloritoare, toată lumea e trândavă; când casa e bogată, copiii sunt răsfățați.

Acuma vă întreb eu pe voi, care dintre ei ar trebui să-şi ceară iertare?

Când pripoanele din închisoare sunt din fier şi nu-i loc pentru cap,
cel închis pătimeşte de două ori mai tare.
Când nu-i loc pentru zen în capetele generației noastre,
ea e la mare ananghie.
Dacă încerci să ții în picioare poarta şi uşa unei case
care se prăbuşeşte,
Şi tu o să fii la ananghie.

18. Cele trei ocale ale lui Tozan

Un călugăr l-a întrebat pe Tozan, care cântărea nişte in:

— Ce este Buddha?

Tozan a zis:

— Inul ăsta cântăreşte trei ocale.

Comentariul lui Mu-mon: Zen-ul bătrânului Tozan e ca o scoică. În clipa în care se deschide cochilia vezi tot ce-i înăuntru. Totuşi, vă întreb eu pe voi: Îl vedeţi pe adevăratul Tozan?

Trei ocale de in în faţa nasului tău,
Destul de aproape, iar mintea e şi mai aproape.
Oricine grăieşte despre afirmaţie şi negaţie
Trăieşte în ţinutul lui corect şi greşit.

19. Viaţa de fiece zi e calea

Joshu l-a întrebat pe Nansen:
— Care e calea?
Nansen a zis:
— Viaţa de fiece zi e calea.
Joshu a întrebat:
— Poate fi învăţată?
Nansen a zis:
— Dacă încerci să înveţi o să fii departe de ea.
Joshu a întrebat:
— Dacă nu învăţ, cum pot şti că este calea?
Nansen a zis:
— Calea nu ţine de lumea percepţiei şi nici de lumea non-percepţiei. Cunoaşterea e o amăgire şi non-cunoaşterea e lipsită de sens. Dacă vrei să ajungi la calea adevărată, mai presus de orice îndoială, ajungi la aceeaşi libertate ca cerul. N-o numeşti nici bună, nici non-bună.
La aceste vorbe Joshu a fost iluminat.

Comentariul lui Mu-mon: Nansen ar fi putut topi pe dată îndoielile îngheţate ale lui Joshu atunci când Joshu a pus

întrebările. Însă mă îndoiesc că Joshu a ajuns în punctul în care a ajuns Nansen. Mai avea nevoie de treizeci de ani de studiu.

Primăvara, sute de flori; toamna, luna plină;
Vara, o adiere răcoroasă; iarna te va însoți zăpada.
Dacă lucrurile nefolositoare nu atârnă în mintea ta,
Orice anotimp e un anotimp bun pentru tine.

20. Omul iluminat

Shogen a întrebat: „De ce omul iluminat nu stă în picioare și nu se explică?"

Și tot el a zis: „Nu-i nevoie ca vorbirea să vină de pe limbă."

Comentariul lui Mu-mon: Shogen a vorbit destul de limpede, dar câți o să priceapă? Dacă e cineva care pricepe, ia să vină la mine și să pună la încercare bățul meu cel mare. Păi, uitați-vă încoace, ca să încerci aurul curat trebuie să-l vezi prin foc.

Dacă picioarele iluminării s-ar mișca, oceanul cel mare
ar da pe dinafară;
Dacă acel cap s-ar înclina, ar privi în jos peste ceruri.
Un astfel de trup n-are unde să se odihnească...
Să continue altul poezia asta.

21. Bălegar uscat

Un călugăr l-a întrebat pe Ummon:
— Ce este Buddha?
Ummon i-a răspuns:
— Bălegar uscat.

Comentariul lui Mu-mon: Mi se pare că Ummon e aşa de sărac că nu poate deosebi gustul unei mâncări de al alteia, ori o fi prea ocupat să scrie scrisori care pot fi citite. Păi, a încercat să-şi ţină şcoala cu bălegar uscat. Iar învăţătura sa era taman la fel de nefolositoare.

Fulgerul izbucneşte,
Plouă cu scântei.
Într-o clipire a ochilor
N-ai izbutit să vezi.

22. Însemnul propovăduirii lui Kashapa

Ananda l-a întrebat pe Kashapa:

— Buddha ţi-a dat veşmântul ţesut cu aur al urmaşului. Ce altceva ţi-a dat?

Kashapa a zis:

— Ananda.

Ananda a răspuns:

— Da, frate.

Kashapa a grăit:

— Acum poţi să dai jos însemnul propovăduirii mele şi să-l ridici pe al tău.

Comentariul lui Mu-mon: Dacă cineva pricepe asta va vedea că încă se adună vechea frăţie, dar dacă nu pricepe, chiar dacă a studiat adevărul din veacuri înainte de întrupările lui Buddha, nu va ajunge la iluminare.

Întrebarea e searbădă, dar răspunsul e adânc.
Câți din cei care îl aud își vor deschide ochii?
Fratele mai mare strigă și fratele mai mic răspunde,
Primăvara nu ține de anotimpul obișnuit.

23. Nu gândești binele, nu gândești ne-binele

Când a ajuns la descătușare, cel de-al șaselea patriarh a primit de la cel de-al cincilea patriarh castronul și veșmântul date de Buddha succesorilor săi, generație după generație.

Un călugăr pe nume E-myo, mânat de invidie, l-a urmărit pe patriarh ca să-i ia comoara. Cel de-al șaselea patriarh a pus castronul și veșmântul pe un bolovan de pe drum și i-a spus lui E-myo:

— Aceste lucruri nu fac decât să simbolizeze credința. N-are rost lupta pentru ele. Dacă dorești să le iei, ia-le acum.

Când E-myo s-a dus să ia castronul și veșmântul, acestea erau grele ca munții. Nu le-a putut clinti. Tremurând de rușine, a zis:

— Am venit pentru că doresc învățătura, nu comorile lumești. Te rog să mă înveți.

Cel de-al șaselea patriarh a zis:

— Când nu gândești binele și nu gândești ne-binele, care este sinele tău adevărat?

La aceste vorbe E-myo a fost iluminat. Transpirația i-a acoperit întregul trup. A plâns și s-a înclinat, zicând:

— Mi-ai dat vorbele și înțelesurile de taină. Mai este vreo parte mai adâncă a învățăturii?

Cel de-al şaselea patriarh a răspuns:

— Ceea ce ţi-am spus nu-i nici o taină. Când îţi înţelegi sinele cel adevărat, taina este a ta.

E-myo a zis:

— Am fost mulţi ani sub îndrumarea celui de-al cincilea patriarh, dar n-am izbutit până acum să-mi înţeleg sinele cel adevărat. Prin învăţătura ta am descoperit izvorul. Un om bea apă şi ştie singur dacă e rece ori caldă. Pot să te numesc învăţătorul meu?

Cel de-al şaselea patriarh a spus:

— Am studiat împreună sub îndrumarea celui de-al cincilea patriarh. Numeşte-l pe el învăţătorul tău, păstrează doar cu grijă ceea ce ai căpătat.

Comentariul lui Mu-mon: E sigur că cel de-al şaselea patriarh a fost blând într-o astfel de situaţie grea. A fost ca şi cum ar fi curăţat fructul de coajă şi de sâmburi şi apoi, deschizând gura învăţăcelului, i l-ar fi dat să-l mănânce.

Nu-l poţi descrie, nu-l poţi înfăţişa,
Nu-l poţi admira, nu-l poţi simţi.
Este sinele tău cel adevărat, n-are unde să se pitească.
Dacă lumea e nimicită, el nu va fi nimicit.

24. Fără vorbe, fără tăcere

Un călugăr l-a întrebat pe Fuketsu:

— Fără vorbe, fără tăcere, cum poţi exprima adevărul?

Fuketsu a remarcat:

— Îmi amintesc mereu de primăvara din sudul Chinei. Păsările cântă printre nenumărate soiuri de flori înmiresmate.

Comentariul lui Mu-mon: Fuketsu avea zen fulgerător. De câte ori avea prilejul, fulgera cu el. Însă de data asta n-a izbutit să o facă, s-a mulțumit să împrumute ceva dintr-o veche poezie chinezească. Dar să lăsăm deoparte zen-ul lui Fuketsu. Dacă vreți să exprimați adevărul, scoateți la iveală vorbele voastre, scoateți la iveală tăcerea voastră și spuneți-mi despre zen-ul vostru.

Fără să-și dezvăluie propria pătrundere,
A oferit vorbele altcuiva, pe care nu el se cădea să le dea.
De-ar fi flecărit fără contenire,
Până și ascultătorii săi ar fi fost stingheriți.

25. Predica de pe cel de-al treilea scaun

Odată Kyozan a visat că a ajuns pe Tărâmul Neprihănit al lui Maitreya. S-a recunoscut pe sine așezat în cel de-al treilea scaun din sălașul lui Maitreya. Cineva a vestit:

— Astăzi va predica acela care șade pe cel de-al treilea scaun.

Kyozan s-a ridicat și, lovind cu ciocanul, a zis:

— Adevărul învățăturii lui Mahayana este transcendent, mai presus de vorbe și gânduri. Pricepeți?

Comentariul lui Mu-mon: Vreau să vă întreb, călugărilor: A predicat el ori ba?

Când deschide gura e pierdut. Când își ferecă gura e pierdut. Dacă n-o deschide, dacă n-o ferecă, e la 175 000 de kilometri de adevăr.

În lumina zilei,
Şi totuşi într-un vis, vorbeşte despre un vis.
Monstru printre monştri,
Năzuia să înşele întreaga mulţime.

26. Doi călugări ridică storul

Hogen de la mânăstirea Seiryo tocmai se pregătea să cuvânteze înainte de cină, când a băgat de seamă că storul de bambus, coborât pentru meditaţie, nu fusese ridicat. A arătat cu mâna către el. Dintre cei adunaţi ca să-l asculte s-au ridicat doi călugări şi l-au răsucit în sus.

Hogen, observând mişcarea, a zis: „Starea primului călugăr este bună, dar nu şi a celui de-al doilea."

Comentariul lui Mu-mon: Vreau să vă-ntreb: care dintre cei doi călugări a câştigat şi care a pierdut? Dacă vreunul dintre voi are un ochi, va vedea greşeala învăţătorului. Însă n-am să discut despre câştig şi pierdere.

Când storul e ridicat se deschide cerul larg,
Însă cerul nu-i învăţat cu zen-ul.
E mai bine să uiţi de cerul larg
Şi să te fereşti de orice vânt.

27. Nu-i spirit, nu-i Buddha, nu-i vreun lucru

Un călugăr l-a întrebat pe Nansen:

— Se află vreo învățătură pe care n-a mai propovăduit-o nici un maestru?

Nansen a zis:

— Da, se află.

— Care este? a întrebat călugărul.

Nansen a răspuns:

— Nu-i spirit, nu-i Buddha, nu-i vreun lucru.

Comentariul lui Mu-mon: Bătrânul Nansen şi-a dezvăluit cuvintele-comori. Trebuie să fi fost tare mâhnit după aceea.

Nansen a fost prea bun şi şi-a pierdut comoara.
Într-adevăr, vorbele n-au putere.
Chiar dacă muntele în mare s-ar preface,
Vorbele nu pot deschide mintea altcuiva.

28. Stinge lumânarea

Tokusan studia zen-ul sub îndrumarea lui Ryutan. Într-o seară s-a dus la Ryutan şi i-a pus o mulțime de întrebări. Învățătorul a zis:

— Se face târziu. Ce-ar fi să te duci acasă?

Aşadar, Tokusan s-a înclinat şi a dat deoparte paravanul ca să iasă, spunând:

— E tare întuneric.

Ryutan i-a oferit o lumânare aprinsă ca să-şi lumineze drumul. În clipa în care Tokusan a luat-o în mână, Ryutan a suflat în ea, stingând-o. În acea clipă mintea lui Tokusan s-a deschis.

— Ce ai izbutit? a întrebat Ryutan.

— De acum încolo, a zis Tokusan, n-o să mă mai îndoiesc de vorbele învățătorului.

A doua zi Ryutan le-a spus călugărilor:

— Văd printre voi un călugăr. Dinții lui sunt precum copacul cu săbii, gura lui e precum vasul cu sânge. Dacă îl loviți zdravăn cu o bâtă nici măcar n-o să se uite la voi. Într-o zi o să urce pe cel mai înalt pisc şi o să ducă acolo învățătura mea.

În acea zi, în fața sălii de cursuri, Tokusan şi-a ars comentariile la sutre. A zis:

— Oricât de încâlcite ar fi învățăturile, pe lângă această iluminare sunt ca un fir de păr față de cerul larg. Oricât de adâncă ar fi complicata cunoaştere a lumii, în comparație cu această iluminare este ca o picătură de apă față de oceanul cel uriaş.

Comentariul lui Mu-mon: Când Tokusan era în țara lui nu era mulțumit de zen, cu toate că auzise de el. Îşi zicea: „Călugării ăia de la miazăzi zic că pot să-i învețe pe alții Dharma în afara sutrelor. Se înşală cu toții. Trebuie să-i învăț." Aşa că s-a dus în miazăzi. S-a nimerit să se oprească lângă mânăstirea lui Ryutan ca să îmbuce ceva. O bătrână de acolo l-a întrebat:

— Ce povară aşa de mare duci cu tine?

Tokusan a răspuns:

— Este comentariul la Sutra de Diamant, la care am trudit mulți ani.

Bătrâna a zis:

— Am citit sutra aceea, care zice: „Spiritul trecut nu poate fi ținut în loc, spiritul prezent nu poate fi ținut în loc, spiritul

viitor nu poate fi ținut în loc." Dorești niște ceai și gustări. Pe care dintre spirite îți propui să-l folosești pentru acestea?

Tokusan a fost năucit. În cele din urmă a întrebat-o pe femeie:

— Cunoști un învățător bun pe aici?

Femeia l-a pomenit pe Ryutan, care era la mai puțin de zece kilometri de acolo. Așa că s-a dus la Ryutan cu toată umilința, cu totul altfel decât pornise în călătorie. La rândul său, Ryutan a fost atât de amabil, încât a uitat de propria demnitate. A fost ca și cum s-ar fi turnat apă noroioasă peste un om beat, ca să-l trezească. La urma urmei, a fost o comedie netrebuincioasă.

O sută de auziri nu pot fi mai presus de o vedere,
Dar după ce vezi învățătorul, privirea aruncată nu poate depăși o sută de auziri.

Își ținea nasul tare sus
Dar era orb, la urma urmei.

29. Nu vântul, nu steagul

Doi călugări vorbeau despre un steag. Unul a zis:

— Steagul se mișcă.

Celălalt a zis:

— Vântul se mișcă.

S-a nimerit taman atunci să treacă pe acolo cel de-al șaselea patriarh, care le-a spus:

— Nu vântul, nu steagul; mintea se mișcă.

Comentariul lui Mu-mon: Cel de-al șaselea patriarh a zis: „Vântul nu se mișcă, steagul nu se mișcă. Mintea se mișcă." Ce voia să zică? Dacă înțelegeți profund aceasta, veți vedea

că acei călugări încercau să cumpere fier şi au căpătat aur. Cel de-al şaselea patriarh n-a putut răbda să-i vadă pe tălâmbii ăia doi, aşa că le-a oferit acel chilipir.

Vântul, steagul, mintea se mişcă,
Tot aia e.
Când se deschide gura
Toate sunt greşite.

30. Această minte este Buddha

Daibai l-a întrebat pe Baso:
— Ce este Buddha?
Baso a zis:
— Această minte este Buddha.

Comentariul lui Mu-mon: Dacă înţelege cineva deplin aceasta, poartă veşmintele lui Buddha, mănâncă hrana lui Buddha, grăieşte vorbele lui Buddha, se poartă ca Buddha, este Buddha.

Însă această povestioară a făcut mulţi învăţăcei să se scârbească de convenţii. Cel care pricepe cu adevărat o să-şi clătească gura trei zile în şir după ce zice cuvântul „Buddha", aşa cum o să-şi astupe urechile şi o s-o ia la goană când aude „Această minte e Buddha."

Sub cerul albastru, în strălucirea soarelui,
N-ai nevoie să cauţi primprejur.
Când întrebi ce este Buddha
E ca şi cum ai ascunde prada în buzunar, zicând că eşti nevinovat.

31. Joshu cercetează

Un călugăr călător a întrebat o bătrână care este drumul spre Taizan, un templu faimos despre care se credea că îi dă înțelepciune celui ce se roagă în el. Bătrâna a zis:

— Mergi drept înainte.

Când călugărul a făcut câțiva pași, femeia și-a zis sieși:

— Și ăsta-i unul dintre credincioșii de rând.

Cineva i-a povestit acestea lui Joshu, care a zis:

— Stai un pic, să cercetez.

A doua zi s-a dus și a pus aceeași întrebare, iar bătrâna a dat același răspuns.

Joshu a comentat:

— Am cercetat-o pe bătrâna aceea.

Comentariul lui Mu-mon: Bătrâna pricepea cum se plănuiește războiul, dar n-a știut cum s-au furișat iscoadele prin spatele cortului ei. Bătrânul Joshu a jucat rolul iscoadei și a răsturnat situația ei, însă n-a fost un general iscusit. Amândoi au făcut și greșeli. Acuma, vă întreb eu pe voi: Care a fost tâlcul cercetării bătrânei de către Joshu?

Când întrebarea-i de rând
Și răspunsu-i de rând.
Când întrebarea-i nisip în castronul cu orez fiert,
*Răspunsu-i un băț în noroiul moale.**

---

* În original, *a stick in the soft mud. Stick-in-the-mud* – „sclerozat", „lasă-mă să te las" (n.t.).

32. Un filozof îl întreabă pe Buddha

Un filozof l-a întrebat pe Buddha:

— Fără vorbe, fără absența vorbei, îmi poți spune adevărul?

Buddha a rămas tăcut.

Filozoful s-a înclinat şi i-a mulțumit lui Buddha, zicând:

— Prin bunătatea ta iubitoare mi-am alungat amăgirile şi am intrat pe calea cea adevărată.

După ce filozoful a plecat, Ananda l-a întrebat pe Buddha ce a izbândit.

Buddha a răspuns:

— Calul bun fuge până şi de umbra biciului.

Comentariul lui Mu-mon: Ananda era discipolul lui Buddha. Totuşi, părerea lui nu s-a ridicat mai presus de a celorlalți. Vreau să vă întreb pe voi, călugărilor: Cât de mare este osebirea între discipoli şi cei din afară?

Să umbli pe muchia ascuțită a unei săbii,
Să alergi pe gheață subțire,
N-ai nevoie de paşi după care să te iei.
Păşeşte peste coline cu mâinile goale.

33. Această minte nu-i Buddha

Un călugăr l-a întrebat pe Baso:

— Ce este Buddha?

Baso a zis:

— Această minte nu-i Buddha.

Comentariul lui Mu-mon: Dacă e cineva care înțelege asta, și-a desăvârșit învățarea zen-ului.

De întâlnești în cale un maestru spadasin, îi dai sabia ta.
De întâlnești un poet, îi poți oferi poezia ta.
Când întâlnești alți oameni, spune doar o parte din ceea ce vrei,
Nu dezvălui nicicând întregul dintr-odată.

34. Învățarea nu-i calea

Nansen a zis: „Spiritul nu-i Buddha. Învățarea nu-i calea."

Comentariul lui Mu-mon: Nansen îmbătrânise și a uitat să se rușineze. A vorbit cu gura urât mirositoare și a dezvăluit scandalul din casa lui. Totuși, sunt câțiva care îi prețuiesc bunătatea.

Când cerul e limpede soarele se arată.
Când pământul e scorojit vine ploaia.
El și-a deschis deplin inima și a grăit,
Dar n-avea rost să vorbească porcilor și peștilor.

35. Două suflete

„Seijo, fata din China", a remarcat Goso, „avea două suflete, unul era întotdeauna bolnav, acasă, iar celălalt era în oraș, o femeie măritată care avea doi copii. Care era sufletul cel adevărat?"

Comentariul lui Mu-mon: Dacă e cineva care înțelege aceasta, știe că e cu putință să ieși dintr-o coajă și să intri în alta, ca

şi cum ai poposi într-o casă, pe drum. Dar dacă nu înţelege, când îi vine vremea şi cele patru elemente i se despart, o să fie întocmai ca un crab scufundat în apă clocotită, zbătându-se cu multe mâini şi multe picioare. La aşa ananghie poate că va zice: „Mu-mon nu mi-a zis unde să mă duc!", dar atunci o să fie prea târziu.

Luna deasupra norilor e aceeaşi lună,
Munţii şi râurile de dedesubt sunt altfel.
Orice e mulţumit cu unitatea şi varietatea sa.
Asta-i unu, asta-i doi.

36. Când întâlneşti pe drum un maestru de zen

Goso a zis: „Când întâlneşti pe drum un maestru de zen nu poţi vorbi cu el, nu-l poţi întâmpina cu tăcere. Ce-o să faci?"

Comentariul lui Mu-mon: În aşa împrejurare, dacă îi poţi da un răspuns profund, împlinirea ta va fi minunată; dar dacă nu poţi, ar trebui să priveşti în jur fără să vezi nimic.

Când întâlneşti pe drum un maestru de zen,
Nu-l întâmpina nici cu vorbe, nici cu tăcere.
Trage-i una-n falcă,
Şi o să ţi se spună „Cel ce pricepe zen-ul".

37. Un bivol iese din țarc

Goso a zis: „Când un bivol iese din țarc pe buza genunii, coarnele și capul și copitele lui trec, dar de ce nu poate să treacă și coada?"

Comentariul lui Mu-mon: Dacă e cineva care poate să deschidă un ochi în acest moment și să spună o vorbă zen, e îndreptățit să răsplătească cele patru împliniri și, mai mult decât atât, poate mântui toate făpturile simțitoare care sunt mai prejos de el. Dar dacă nu poate spune o astfel de vorbă de zen adevărat, ar trebui să se întoarcă la coada lui.

Dacă bivolul fuge, o să cadă în râpă;
Dacă se întoarce, o să fie măcelărit.
Coada aia mică
E un lucru tare ciudat.

38. Un stejar în grădină

Un călugăr l-a întrebat pe Joshu de ce a mers Bodhidharma în China.

Joshu a răspuns:

— Un stejar în grădină.

Comentariul lui Mu-mon: Dacă e cineva care vede limpede răspunsul lui Joshu, nu se află vreun Buddha Shakyamuni înaintea lui și nu se află vreun viitor Buddha după el.

Vorbele nu pot descrie totul.
Solia inimii nu poate fi încredințată prin vorbe.
Cel care primește vorbele în sensul lor propriu se va pierde.
Dacă încearcă să explice prin vorbe, n-o să ajungă la iluminare
în viața aceasta.

39. Ocolișul lui Ummon

Un învățăcel la zen i-a spus lui Ummon:
— Strălucirea lui Buddha luminează întregul univers.
Înainte ca el să sfârșească propoziția Ummon l-a întrebat:
— Reciți poezia altcuiva, nu-i așa?
— Da, a răspuns învățăcelul.
— Ai luat-o pe calea ocolită, a zis Ummon.
După aceea un alt dascăl, Shishin, și-a întrebat discipolii:
— În ce moment s-a abătut învățăcelul de la drumul cel bun?

Comentariul lui Mu-mon: Dacă e cineva care percepe marea iscusință a lui Ummon, va ști în ce moment s-a abătut învățăcelul de la drumul cel bun, și va fi un învățător al oamenilor și al zeităților. Dacă nu, nu se poate percepe nici pe sine.

Când un pește dă peste cârlig,
Dacă e prea lacom, o să fie prins.
Când gura i se cască
Viața i s-a prăpădit deja.

40. Răsturnarea vasului cu apă

Hyakujo dorea să trimită un călugăr să deschidă o nouă mânăstire. Le-a spus învățăceilor săi că o să fie însărcinat cu asta oricine răspunde în cel mai iscusit chip la o întrebare. Așezând pe jos un vas cu apă, a întrebat:

— Cine poate spune ce este fără să-i zică pe nume?

Mai marele călugărilor a zis:

— Nimeni nu-l poate numi încălțăminte de lemn.

Isan, călugărul-bucătar, a răsturnat vasul cu piciorul și a plecat.

Hyakujo a surâs și a zis:

— Mai marele călugărilor a pierdut.

Și Isan a devenit starețul noii mânăstiri.

Comentariul lui Mu-mon: Isan a fost destul de curajos, dar n-a izbutit să scape șireteniei lui Hyakujo. La urma urmei, a renunțat la o slujbă ușoară și și-a luat una grea. Păi, vedeți doar că și-a lepădat boneta comodă și s-a pus singur în fiare.

Și-a lăsat uneltele de gătit,
L-a învins pe palavragiu,
Cu toate că învățătorul i-a pus în cale o barieră,
Picioarele lui o să răstoarne totul, chiar și pe Buddha.

41. Bodhidharma aduce pacea minții

Bodhidharma șade cu fața la zid. Viitorul lui succesor stă în picioare în zăpadă și îi arată lui Bodhidharma brațul tăiat. Strigă:

— Mintea mea nu e în pace. Maestre, adu pacea în mintea mea.

Bodhidharma zice:

— Dacă îmi înfățișezi acea minte, o să-ți aduc pacea în ea.

Succesorul zice:

— Când îmi caut mintea n-o pot prinde.

Bodhidharma zice:

— Atunci în mintea ta este deja pace.

Comentariul lui Mu-mon: Indianul acela bătrân cu dinții sparți, Bodhidharma, a umblat pe mare mii de kilometri, din India până în China, ca şi cum ar fi avut ceva minunat. El e ca ridicarea valurilor fără vânt. După ce a stat ani în şir în China n-a avut decât un discipol, şi acela şi-a pierdut brațul şi a fost schilodit. Vai nouă, de atunci încoace a tot avut discipoli fără minte.

De ce a mers Bodhidharma în China?
De ani întregi călugării tot vorbesc de asta.
Toate ponoasele care au urmat
Se trag de la acel învățător şi discipol.

42. Fata iese din meditație

În vremea lui Buddha Shakyamuni, Manjusri s-a dus la întrunirea celor ce erau Buddha. Când a ajuns acolo, adunarea se sfârşise, şi fiecare Buddha se întorsese în propria țară. Mai era doar o fată, încremenită în meditație profundă.

Manjusri l-a întrebat pe Buddha Shakyamuni cum a fost în măsură fata să atingă acea stare la care nici măcar el nu putea ajunge.

— Trezeşte-o din meditaţie şi întreab-o tu însuţi, a zis Buddha.

Manjusri i-a dat de trei ori ocol fetei, pocnind din degete. Ea a rămas în meditaţie. Atunci, prin puterea sa miraculoasă, a dus-o într-un cer înalt şi a făcut tot ce-a putut ca să o trezească, dar totul a fost zadarnic.

Buddha Shakyamuni a zis:

— Nici măcar o sută de mii de Manjusri n-ar putea să o tulbure, însă dedesubtul acestui loc, dincolo de o mie două sute de milioane de ţinuturi, se află un Bodhisattva, Mo-myo, sămânţa amăgirii. Dacă vine aici, ea se va trezi.

Nici nu şi-a isprăvit Buddha vorba că Bodhisattva a ţâşnit din pământ şi i-a făcut închinăciune. Buddha i-a spus să o trezească pe fată. Bodhisattva s-a dus în faţa ei şi a pocnit din degete, şi pe dată fata a ieşit din meditaţia cea profundă.

Comentariul lui Mu-mon: Bătrânul Shakyamuni a făcut o înscenare ieftină. Vreau să vă întreb pe voi, călugărilor: Dacă Manjusri, pe care se zice că l-au avut învăţător şapte Buddha, n-a izbutit să scoată fata din meditaţie, cum a putut să o facă un Bodhisattva, care nu era decât un începător?

Dacă înţelegeţi profund aceasta, voi înşivă puteţi intra în marea meditaţie pe când trăiţi în lumea amăgirii.

Unul n-a putut-o trezi, celălalt a putut.
Nici unul dintre ei nu-i actor bun.
Unul poartă masca de zeu, celălalt o mască de diavol.
Chiar de-ar da greş amândoi, piesa tot ar fi comedie.

43. Bastonul cel scurt al lui Shuzan

Shuzan a ridicat bastonul său scurt şi a zis: „Dacă-i ziceţi baston scurt vă împotriviţi realităţii lui.

Dacă nu-i ziceţi baston scurt ignoraţi acest fapt. Aşadar, cum vreţi să-i ziceţi?"

Comentariul lui Mu-mon: Dacă-i ziceţi baston scurt vă împotriviţi realităţii lui. Dacă nu-i ziceţi baston scurt ignoraţi acest fapt. Nu poate fi exprimat prin vorbe şi nu poate fi exprimat fără vorbe. Acuma ziceţi iute ce este.

Ridicând bastonul cel scurt,
A dat o poruncă de viaţă ori moarte.
Pozitiv şi negativ întreţesute,
Nici chiar Buddha şi patriarhii nu se pot feri de acest atac.

44. Bastonul lui Basho

Basho i-a spus discipolului său: „Când ai un baston, o să ţi-l dau. Dacă n-ai baston, o să ţi-l iau."

Comentariul lui Mu-mon: Când nu-i punte peste pârâiaş, bastonul mă ajută. Când mă întorc acasă într-o noapte fără lună, bastonul mă însoţeşte. Dar dacă-l numiţi baston, o să ajungeţi în iad cu iuţeala săgeţii.

Cu bastonul acesta în mână
Pot măsura locurile adânci şi puţin adânci ale lumii.
Bastonul sprijină cerurile şi întăreşte pământul.
Oriunde merge se răspândeşte învăţătura cea adevărată.

45. Cine este el?

Hoen a spus: „Buddha cei trecuți și viitori îi sunt slujitorii. Cine este el?"

Comentariul lui Mu-mon: Dacă vedeți limpede cine este, e ca și cum v-ați întâlni tatăl pe o stradă cu furnicar de lume. Nu-i nevoie să întrebați pe nimeni dacă l-ați recunoscut cu adevărat.

Nu lupta cu arcul și săgeata altuia.
Nu călări calul altuia.
Nu discuta greșelile altuia.
Nu te amesteca în treaba altcuiva.

46. Să mergi mai departe din vârful prăjinii

Sekiso a întrebat: „Cum poți merge mai departe din vârful unei prăjini de treizeci de metri?" Alt învățător de zen a spus: „Cel care șade în vârful unei prăjini de treizeci de metri a ajuns la o anumită înălțime, dar tot nu mânuiește liber zen-ul. Ar trebui ca de acolo să meargă mai departe și să se arate cu întregul trup în zece părți ale lumii."

Comentariul lui Mu-mon: Un om poate continua să pășească sau se poate răsuci în voie în vârful prăjinii. În ambele cazuri se cuvine să fie respectat. Și totuși vă întreb eu pe voi, călugărilor: Cum veți merge mai departe din vârful prăjinii? Păzea!

Cel căruia îi lipseşte al treilea ochi al intuiţiei
Se va agăţa de lungimea de treizeci de metri.
Un astfel de om va sări de acolo şi se va prăpădi,
Ca un orb care îndrumă greşit alt orb.

47. Cele trei porţi ale lui Tosotsu

Tosotsu a ridicat trei bariere şi i-a făcut pe călugări să treacă de ele. Prima barieră este studierea zen-ului. Scopul studierii zen-ului este să-ţi vezi propria natură adevărată. Acuma, unde este natura voastră adevărată?

A doua, când cineva îşi înţelege natura cea adevărată se eliberează de naştere şi moarte. Acuma, când îţi stingi lumina din ochi şi devii un cadavru, cum te poţi elibera?

A treia, dacă te eliberezi de naştere şi de moarte, ar trebui să ştii unde eşti. Acum trupul tău se desparte în cele patru elemente. Unde eşti?

Comentariul lui Mu-mon: Oricine poate să treacă de aceste bariere va fi maestru oriunde s-ar afla. Va preface în zen orice s-ar întâmpla în jurul lui.

Altfel va trăi cu merinde proastă, şi nici măcar atâta cât să se satură.

Înţelegerea dintr-o clipă vede timpul nesfârşit.
Timpul nesfârşit e cât o clipă.
Când înţelegi momentul nesfârşit
Devii persoana care îl vede.

48. Un drum al lui Kembo

Un învățăcel la zen l-a întrebat pe Kembo:

— Toți Buddha din cele zece părți ale universului ajung pe singurul drum către Nirvana. Unde începe acel drum?

Kembo, ridicându-și bastonul și desenând cu el în aer cifra unu, a zis:

— Aici.

Învățăcelul s-a dus la Ummon și i-a pus aceeași întrebare. Ummon, care se nimerise să aibă în mână un evantai, a zis:

— Acest evantai va ajunge în cel de-al treizeci și treilea cer și va lovi peste nas zeitatea care domnește acolo. E precum Crapul-Dragon din Marea Răsăriteană, care răstoarnă cu coada norul de ploaie.

Comentariul lui Mu-mon: Un învățător intră în marea cea adâncă și zgreapțănă pământul și înalță praful. Celălalt se duce pe vârful muntelui și înalță valuri care aproape că ating cerul. Unul ține, celălalt dăruiește. Fiecare dintre ei sprijină învățătura profundă cu o singură mână. Kembo și Ummon sunt ca doi călăreți dintre care nici unul nu izbutește să-l întreacă pe celălalt. E tare greu să afli omul perfect. Pe cinstite, nici unul dintre ei nu știe unde începe drumul.

Înainte de a face primul pas, țelul e atins.
Înainte de a mișca limba, cuvântarea e isprăvită.
E nevoie de mai mult decât intuiție strălucită
Ca să afli izvorul drumului adevărat.

49. Adăugirea lui Amban

Amban, un laic care studia zen-ul, a spus: „Mu-mon tocmai a publicat patruzeci şi opt de *koan*-uri şi a numit cartea *Poarta fără poartă*. Critică în ea vorbele şi faptele vechilor patriarhi. Cred că e foarte răutăcios. E ca un bătrân vânzător de gogoşi care încearcă să înşface un trecător ca să-i vâre pe gât gogoşile. Clientul nu poate nici să înghită, nici să scuipe gogoşile, şi asta îl chinuieşte. Mu-mon a sâcâit destul toată lumea, aşa că o să mai adaug unul, ca un chilipir. Mă întreb dacă el însuşi o să fie în stare să înghită chilipirul ăsta. Dacă e în stare şi îl digeră bine, o să fie în ordine, de nu, o să trebuiască să-l punem la loc în tigaie, împreună cu cele patruzeci şi opt ale sale, şi să le coacem iar. Mu-mon, mănâncă tu primul, înainte să o facă altcineva:

După cum scrie într-o sutră, Buddha a zis cândva: «Stai, stai. Nu glăsui. Adevărul suprem nu poate fi nici măcar gândit.»"

Comentariul lui Amban: De unde a venit acea aşa-zisă învăţătură? Cum se face că nu poţi nici măcar să te gândeşti la ea? Să zicem că e cineva care vorbeşte despre ea, ce se întâmplă atunci cu ea? Buddha însuşi era mare palavragiu, şi în această sutră zice pe dos. Iată de ce se ivesc după aia în China oameni ca Mu-mon şi fac gogoşi nefolositoare, sâcâind lumea. Ce o să facem, până la urmă? Vă arăt eu ce.

Atunci Amban şi-a alipit palmele ca pentru rugăciune şi a zis: „Opreşte-te, opreşte-te. Nu glăsui. Adevărul suprem este nici măcar să nu gândeşti. Şi acum o să fac un mic rotocol pe sutra cu degetul meu şi o să adaug că cinci mii de alte sutre şi poarta fără poartă a lui Vimalakirti sunt toate aici!"

Dacă cineva îți zice că focul e lumină,
Nu-l băga în seamă.
Când se întâlnesc doi hoți n-au nevoie de prezentări:
Se recunosc unul pe altul fără șovăială.

Iluminarea spre care ţinteşte zen-ul, pentru care există zen-ul, vine de la sine. La fel cu starea de conştienţă, într-un moment există şi în următorul nu. Însă omul fizic umblă prin elementul timp aşa cum umblă prin noroi, târşâindu-şi picioarele şi adevărata sa natură.

Aşadar, chiar şi zen-ul trebuie să facă compromisuri şi să accepte înaintarea treptată a conştiinţei, care apropie de clipa eternă a iluminării.

Iată despre ce este vorba în această carte. În secolul al XII-lea maestrul chinez Kakuan a pictat cei zece tauri, pe baza unor tauri anteriori din daoism, şi a scris comentariile în proză şi în versuri traduse aici. Versiunea lui era zen pur, mergând mai adânc decât versiunile precedente, care se sfârşeau cu nimicul din cea de-a opta imagine. De atunci încoace a fost o sursă permanentă de inspiraţie pentru învăţăcei şi, de-a lungul veacurilor, au fost făcute multe ilustraţii ale taurilor lui Kakuan.

Ilustraţiile reproduse aici sunt versiuni moderne ale celebrului xilogravor din Kyoto, Tomikichiro Tokuriki, descendentul unui lung şir de artişti şi proprietarul ceainăriei Daruma-do (Daruma este numele japonez al lui Bodhidharma, primul patriarh zen). Tablourile sale despre tauri au aceeaşi simplitate încântătoare şi semnificaţie atemporală pe care trebuie să le fi avut picturile originale ale lui Kakuan.

Cele de mai jos sunt o adaptare a prefeţei scrise de Nyogen Senzaki şi Paul Reps la prima ediţie a traducerii lor.

*

Taurul este principiul etern al vieții, adevărul în acțiune. Cei zece tauri reprezintă succesiunea paşilor către înțelegerea propriei naturi adevărate.

Această succesiune este la fel de puternică astăzi pe cât era atunci când Kakuan (1100-1200) a dezvoltat-o din lucrările anterioare şi a pictat taurii. Noi, în America, după opt secole, facem o muncă asemănătoare pentru a păstra vigoarea taurului. [Acolo, la Kyoto, Tokuriki a făcut acelaşi lucru.]

Înțelegerea principiului creator transcende orice moment ori loc. Lucrarea 10 tauri *este mai mult decât poezie, mai mult decât tablouri. Este dezvăluirea desfăşurării treptate a spiritului care se arată în orice biblie a experienței umane. Fie ca cititorul, la fel cu patriarhul chinez, să descopere urmele de paşi ale sinelui posibil şi, purtând bastonul scopului său şi plosca de vin a dorinței sale adevărate, să meargă adesea prin piață şi acolo să-i ilumineze pe alții.*

1. Căutarea taurului

Pe pășunea acestei lumi, necurmat dau în lături ierburile 'nalte,
căutând taurul.
Urmând râuri fără nume, pierdut pe cărările întrepătrunse
ale munților depărtați.
Cu puterile stoarse și vigoarea stinsă, nu pot afla taurul.
Nu aud decât lăcustele țârâind prin pădure, noaptea.

Comentariu: Taurul n-a fost pierdut vreodată. La ce bun căutarea? Doar din pricina despărțirii de natura mea adevărată nu-l pot afla. În vălmășagul simțurilor pierd până și urma lui. Departe de casă, văd multe răscruci, dar care e drumul cel bun n-am habar. Lăcomia și teama, binele și răul mă prind în încâlceala lor.

一 尋牛

2. Descoperirea urmelor de paşi

De-a lungul malului, sub copaci, dau de urmele paşilor!
Până şi sub iarba înmiresmată văd urmele lui.
În creierii munţilor depărtaţi, aflate sunt.
Aceste urme nu pot fi ascunse mai mult decât îţi poţi ascunde nasul când priveşti către ceruri.

Comentariu: Înţelegând învăţătura, văd urmele paşilor taurului. Apoi aflu că, aşa cum dintr-un singur metal sunt făcute multe unelte, tot aşa există nenumărate entităţi croite din ţesătura sinelui. Dacă nu fac deosebiri, cum pot desprinde adevărul de neadevăr? Cu toate că încă n-am pătruns pe poartă, am desluşit drumul.

二見跡

3. Dibuirea taurului

Aud cântecul privighetorii.
Soarele e cald, vântul e blând, sălciile înverzesc țărmul,
Aici nu se poate piti vreun taur!
Ce artist poate desena capul cel uriaş, coarnele cele mărețe?

Comentariu: Când auzi vocea, poți simți de unde vine. De îndată ce se contopesc cele şase simțuri, ai pătruns pe poartă. Oriunde intri, vezi capul taurului! Această unitate este precum sarea în apă, precum culoarea în baia de vopsit. Cel mai mărunt lucru nu este desprins de sine.

三 見牛

4. Prinderea taurului

Îl prind printr-o luptă cumplită.
Voința și puterea lui sunt nesfârșite.
Se năpustește către podișul înalt, mult deasupra vălurilor norilor,
Ori stă neclintit într-o văgăună de nepătruns.

Comentariu: A hălăduit multă vreme prin pădure, dar azi l-am prins! Încântarea stârnită de priveliște îl face să o ia într-o parte ori în alta. Tânjind după iarbă mai dulce, pornește în hoinăreală. Mintea îi este tot încăpățânată și neînfrânată. Dacă vreau să se supună, trebuie să ridic biciul.

四 得牛

5. Îmblânzirea taurului

Biciul şi frânghia sunt de trebuinţă,
Altfel ar putea să se abată pe vreun drum colbuit.
Când e învăţat bine, iese la iveală blândeţea-i firească.
Apoi, neferecat, ascultă de stăpân.

Comentariu: Când se iveşte un gând îi urmează altul. Când primul gând izvorăşte din iluminare, toate gândurile următoare sunt adevărate. Prin amăgire faci totul neadevărat. Amăgirea nu-i stârnită de obiectivitate; e rodul subiectivităţii. Ţine strâns veriga din nas şi nu îngădui nici măcar o îndoială.

五 牧牛

6. Întoarcerea acasă călare pe taur

Călare pe taur mă întorc agale acasă.
Glasul fluierului meu răsună în înserare.
Măsurând cu bătăi din palme armonia pulsândă,
îndrum ritmul nesfârşit.
Oricine aude această melodie mi se va alătura.

Comentariu: Lupta s-a sfârşit; câştigul şi pierderea sunt asimilate. Cânt cântecul pădurarului din sat şi melodiile copiilor. Călare pe taur, cercetez norii de deasupra capului. Îmi văd de drum, indiferent cine ar dori să mă cheme înapoi.

六 騎牛歸家

7. Transcenderea taurului

Călare pe taur, ajung acasă.
Sunt liniştit. Şi taurul se poate odihni.
Au venit zorii. În tihna plină de fericire,
În sălaşul meu acoperit cu paie am lăsat deoparte biciul şi frânghia.

Comentariu: Totul este o lege, nu două. Nu facem din taur decât un subiect vremelnic. Este ca relaţia dintre iepure şi capcană, dintre peşte şi năvod. Este ca aurul şi murdăria ori ca luna ieşind dintr-un nor. O potecă de lumină limpede se întinde prin timpul nesfârşit.

七

忘牛奇人

8. Transcenderea sinelui și a taurului

Bici, frânghie, om şi taur – totul se contopeşte în Nimic.
Cerul acesta e aşa de larg, că nici un mesaj nu-l poate păta.
Cum poate să existe un fulg de nea într-un foc dezlănțuit?
Iată urmele paşilor patriarhilor.

Comentariu: Mediocritatea a pierit. Mintea e curățată de mărginire. Nu caut vreo stare de iluminare. Nici nu rămân acolo unde nu se află iluminare. Dat fiind că nu zăbovesc în nici o stare, ochii nu mă pot vedea. Dacă sute de păsări mi-ar presăra calea cu flori, un astfel de omagiu ar fi fără noimă.

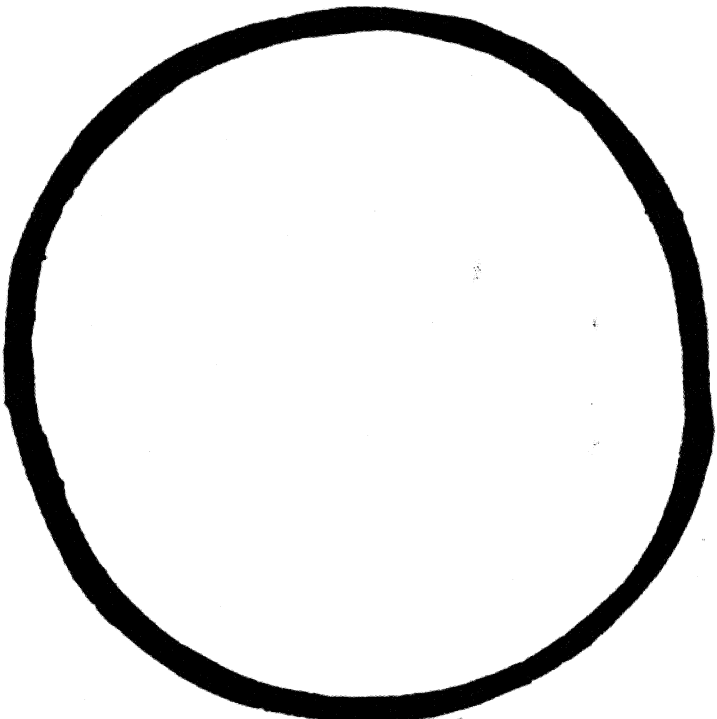

八人牛俱忘

9. Atingerea izvorului

Prea mulți pași au fost făcuți înapoi către rădăcină și izvor.
Mai bine să fi fost de la-nceput orb și surd!
Sălășluind în împrejurimile tale adevărate, nesinchisindu-te
de acel fără de...
Râul își vede liniștit de drum, iar florile sunt roșii.

Comentariu: De la bun început adevărul este limpede. Neclintit în tăcere, observ formele întregirii și dezîntregirii. Cel care nu e legat de „formă" nu are nevoie să fie „re-format". Apa *este* ca smaraldul, muntele *este* indigo, iar eu văd ceea ce *este* pe cale să creeze și ceea ce *este* pe cale să distrugă.

九 返本還源

10. În lume

Desculț și cu pieptul dezgolit, mă amestec printre oamenii de pe lume.
Veșmintele-mi sunt zdrențuite și colbuite, și sunt veșnic fericit.
Nu folosesc vreo vrajă ca să-mi prelungesc viața:
Acum, în fața mea, copacii morți învie iar.

Comentariu: Înăuntrul porții mele o mie de înțelepți nu mă știu. Frumusețea grădinii mele e nevăzută. Ce rost ar avea să cauți urmele pașilor patriarhilor? Mă duc în piață cu urciorul meu de vin și mă întorc acasă cu bastonul. Mă duc în prăvălia cu vinuri și în piață, și toți cei la care mă uit devin iluminați.

十
入廓
垂手

昭和辛卯夏
富吉郎
画並刻摺

ECHILIBRAREA

Transcrisă de Paul Reps

Zen nu este nimic nou, dar nici ceva vechi nu este. Cu mult înainte ca Buddha să nască apăruse în India această căutare, după cum arată lucrarea de față.

Cu mult după ce omul va uita cuvinte ca zen şi Buddha, satori *şi* koan, *China şi Japonia şi America – această căutare va continua, zen-ul încă va fi văzut până şi în flori şi în firele de iarbă în fața soarelui.*

Cele de mai jos sunt adaptate după prefața la prima ediție în limba engleză a acestei lucrări străvechi.

*

Rătăcind prin frumusețea inefabilă a Kashmirului, mai sus de Srinagar am dat de sihăstria lui Lakshmanjoo.

De acolo vezi câmpuri verzi de orez, grădinile din Shalimar şi Nishat Bagh, lacuri mărginite de lotuşi. Apa se strecoară în jos de pe vârful unui munte.

Aici mă întâmpină Lakshmanjoo – înalt, trupeş, strălucitor. Îmi împărtăşeşte această învățătură străveche, din Vigyan Bhairava şi Sochanda Tantra, amândouă scrise acum vreo patru mii de ani, şi din Malini Vijaya Tantra, probabil mai veche cu o mie de ani decât acestea. Este o învățătură străveche, copiată de nenumărate ori, şi din ea Lakshmanjoo a început să alcătuiască o versiune în limba engleză. Eu o transcriu de încă unsprezece ori ca să o aduc la forma dată aici.

Shiva a cântat-o pentru prima oară consoartei sale, Devi, într-un limbaj al iubirii pe care noi încă nu l-am învățat. Este vorba despre trăirea imanentă. Prezintă 112 modalități de a deschide ușa invizibilă a conștiinței. Văd că Lakshmanjoo își dedică viața practicării ei.

Unele dintre modalități pot să pară redundante, dar toate se deosebesc între ele. Unele pot să pară simple, dar este nevoie de dăruire permanentă chiar și pentru a o încerca pe oricare dintre ele.

Mașinăriile, registrele contabile, dansatorii, atleții se echilibrează. Întocmai așa cum centrarea sau echilibrarea întăresc diferite competențe, poate să o facă și conștiența. *Faceți o experiență, încercați să vă lăsați greutatea egal pe ambele picioare; apoi închipuiți-vă că vă schimbați ușor echilibrul de pe un picior pe altul: așa cum se centrează echilibrul vă centrați și dumneavoastră.*

Dacă suntem conștienți parțial, aceasta implică o conștiență mai cuprinzătoare. Aveți o mână? Da. O știți fără urmă de îndoială. Dar până ce vi s-a pus întrebarea aveați cunoștință de mâna de sine stătătoare?

Cu siguranță că niște oameni – cunoscuți ori necunoscuți lumii – care i-au inspirat pe alții au împărtășit o descoperire comună ieșită din comun. Dao *al lui Lao zi,* Nirvana *lui Buddha,* Iehova *al lui Moise,* Tatăl *lui Isus,* Allah *al lui Mahomed – toți reprezintă această experiență.*

Starea de vid, spiritul – *după ce am ajuns acolo, întreaga viață se limpezește.*

Devi spune:

O, Shiva, care este realitatea ta?
Ce este acest univers plin de minuni?
Ce alcătuieşte sămânța?
Cine centrează roata universală?
Ce este această viață dincolo de forma care predomină formele?
Cum putem pătrunde deplin în ea, dincolo de spațiu şi de timp, de nume şi de descrieri?
Fie ca îndoielile mele să fie îndepărtate!

Shiva răspunde:

[Devi, *cu toate că este deja iluminată, a pus întrebările de mai sus pentru ca alții din întregul univers să poată primi îndrumările lui Shiva. Acum urmăriți răspunsul lui Shiva, care oferă cele 112 modalități.*]

1. Strălucitoareo, această trăire poate să apară între două răsuflări. După ce aerul pătrunde (în jos) şi tocmai înainte să se întoarcă în sus (afară) – *binefacerea.*

*

2. În vreme ce răsuflarea se întoarce din jos în sus, şi iarăşi când răsuflarea se arcuieşte din sus în jos – prin amândouă aceste arcuiri, *înțelege.*

*

3. Sau când se contopesc inspirarea cu expirarea, în acea clipă atinge lipsitul de energie *centru* plin de energie.

*

4. Sau când răsuflarea e toată afară (în sus) şi s-a oprit de la sine, ori e toată înăuntru (în jos) – într-un astfel de răgaz universal, măruntul nostru sine dispare. Acest lucru e anevoios doar pentru cel impur.

*

5. Priveşte-ţi esenţa ca pe razele de lumină ce se ridică din centru ca să echilibreze vertebrele, şi astfel se înalţă în tine *starea de fiinţare*.

*

6. Sau în lăcaşurile dintre ele, simte-o ca pe *un fulger.*

*

7. Devi, închipuie-ţi literele sanscrite în aceste focare de conştienţă pline de miere, întâi ca litere, apoi mai diafan, ca sunete, iar apoi ca senzaţia cea mai delicată. Apoi, lăsându-le la o parte, fii *liberă.*

*

8. Cu atenţia concentrată între sprâncene, lasă-ţi mintea să fie înaintea gândului. Lasă forma să se umple de esenţa răsuflării către creştet, iar acolo *să plouă ca lumina.*

*

9. Sau închipuie-ți că acele cinci cercuri colorate din coada păunului sunt cele cinci simțuri ale tale în spațiul de necuprins. Acum lasă-le frumusețea să se topească înăuntru. Tot așa, în orice punct din spațiu ori pe un perete – până ce punctul se dizolvă. Atunci dorința ta pentru altul devine adevărată.

*

10. Cu ochii închiși, vezi în amănunt făptura dinăuntrul tău. Astfel vezi adevărata-ți natură.

*

11. Concentrează-ți întreaga atenție asupra nervului, delicat ca fibra de lotus, din centrul coloanei tale vertebrale. Prin aceasta *fii transformată.*

*

12. Închizând cu palmele cele șapte deschizături ale capului, un spațiu dintre ochii tăi devine *atotcuprinzător.*

*

13. Atingând globii ochilor ca o pană, strălucirea dintre ei *se deschide în inimă* și acolo pătrunde în cosmos.

*

14. Scaldă-te în miezul sunetului ca în sunetul continuu al unei cascade. Sau, astupându-ți urechile cu degetele, auzi *sunetul sunetelor.*

*

15. Intonează un sunet, cum ar fi a-u-m, încet. Pe măsură ce sunetul pătrunde în starea de sunet, *pătrunzi şi tu.*

*

16. La începutul şi în desăvârşirea treptată a sunetului oricărei litere, *trezeşte-te.*

*

17. În vreme ce asculţi instrumente cu coarde, auzi sunetul lor central combinat; ca atare, *omniprezenţa.*

*

18. Intonează un sunet cu glas tare, apoi din ce în ce mai încet, pe măsură ce senzaţia se adânceşte în *această armonie tăcută.*

*

19. Închipuie-ţi spiritul în acelaşi timp înăuntru şi în afara ta, până ce întregul univers se *spiritualizează.*

*

20. Blândă Devi, intră în eterica *prezenţă* care pătrunde mult deasupra şi dedesubtul formei tale.

*

21. Pune-le pe cele ale minţii într-o astfel de negrăită fineţe deasupra, dedesubt şi *în inima ta.*

*

22. Priveşte orice parte a formei tale prezente ca *nemărginit de cuprinzătoare.*

*

23. Simte-ţi substanţa, oasele, carnea, sângele saturate de *esenţa cosmică.*

*

24. Presupune că forma ta pasivă este o odaie goală cu pereţii din piele – *goală.*

*

25. Binecuvântato, în vreme ce simţurile sunt absorbite în inimă, ajungi în *centrul* lotusului.

*

26. Fără să iei aminte la minte, rămâi în mijloc – *până atunci.*

*

27. Când te îndeletniceşti cu lucruri lumeşti, păstrează-ţi atenţia între două răsuflări, şi făcând asta, în câteva zile *naşte-te din nou.* [Lakshmanjoo zice că aceasta este preferata lui.]

*

28. Concentrează-te pe focul ce se înalţă prin forma ta, pornind de la degetele picioarelor, până ce trupul se preface în cenuşă, *dar tu nu.*

*

29. Cugetă la lumea părelnică prefăcându-se în cenuşă, şi ajungi *să fii mai presus de omenesc.*

*

30. Simte minunatele calităţi ale creativităţii, care îţi umplu pieptul şi iau *forme delicate.*

*

31. Cu răsuflarea de neatins în centrul frunţii, în vreme ce ajunge la inimă în clipa somnului, cârmuieşte visele şi *moartea însăşi.*

*

32. În vreme ce, subiectiv, literele curg în cuvinte şi cuvintele curg în propoziţii, şi în vreme ce, obiectiv, cercurile curg în lumi şi lumile curg în principii, află-le în cele din urmă pe acestea convergând *în fiinţa noastră.*

*

33. Milostivo, vezi universul ca pe o scoică goală în care mintea ta zburdă *la infinit.*

*

34. Priveşte un castron fără să vezi laturile ori materia. În câteva clipe *ajungi conştientă.*

*

35. Trăieşte într-un loc cu *spaţiu nemărginit*, fără copaci, dealuri, locuinţe. Prin aceasta sfârşesc cele ce apasă mintea.

*

36. Tu, cea bună la inimă, cugetă la cunoaştere şi necunoaştere, fiinţă şi nefiinţă. Apoi lasă-le pe amândouă deoparte ca să poţi *fi*.

*

37. Priveşte cu iubire un lucru. Nu trece la altul. Aici, în miezul acestui lucru – *binecuvântarea*.

*

38. Simte cosmosul ca o *prezenţă translucidă veşnic trăitoare*.

*

39. Cu dăruire supremă, echilibrează-te pe cele două îmbinări ale răsuflării şi îl vei şti pe *ştiutor*.

*

40. Priveşte plinătatea ca pe propriul *trup al extazului*.

*

41. În vreme ce eşti mângâiată, dulce prinţesă, pătrunde în *mângâierea* ca viaţă veşnică.

*

42. Ferecă uşile simţurilor când simţi furişarea unei furnici. *Apoi.*

*

43. La începutul contopirii sexuale rămâi atentă la focul *de la început* şi, continuând astfel, fereşte-te de jarul de la sfârşit.

*

44. Când în această îmbrăţişare simţurile îţi sunt zguduite ca frunzele, pătrunde în această *zguduire.*

*

45. Chiar şi amintindu-ţi de contopire, fără de îmbrăţişare, *transformarea.*

*

46. Când întâlneşti cu bucurie un prieten care a lipsit multă vreme, *pătrunde în această bucurie.*

*

47. Când mănânci ori bei, prefă-te în gustul hranei ori băuturii, şi *fii umplut.*

*

48. O, tu, cea cu ochi de lotus, dulce la atingere, atunci când cânţi, priveşti, guşti, fii conştientă că eşti şi descoperă *fiinţarea veşnică.*

*

49. Ori de câte ori afli mulțumirea, în orice ai face, *împlineşte aceasta*.

*

50. În pragul somnului, când somnul încă n-a venit iar trezia din afară se topeşte, în acest moment este dezvăluită *ființarea*. [Lakshmanjoo zice că şi aceasta se numără printre preferatele lui.]

*

51. Vara, când vezi tot cerul nesfârşit de limpede, *pătrunde în această limpezime*.

*

52. Stai culcat ca şi cum ai fi mort. Dacă eşti turbat de mânie, rămâi aşa. Ori priveşte țintă, fără să clinteşti vreo geană. Ori suge ceva şi *prefă-te în sugere*.

*

53. Fără să te sprijini pe mâini sau pe picioare, şezi doar pe fese. Dintr-odată, *echilibrarea*.

*

54. Într-o poziție comodă, umple treptat o zonă dintre subsuori *în imensă pace*.

*

55. Vezi *ca şi cum ar fi pentru prima oară* o persoană plină de frumuseţe ori un lucru de rând.

*

56. Cu gura puţin deschisă, păstrează mintea în mijlocul limbii. Ori, în vreme ce răsuflarea pătrunde tăcut în trup, simte sunetul *HH*.

*

57. Când eşti pe pat sau pe un scaun, lasă-te să devii *lipsită de greutate*, dincolo de minte.

*

58. Într-un vehicul care se mişcă, prin legănare ritmică, *trăieşte senzaţia*. Ori într-un vehicul care stă pe loc, legănându-te din ce în ce mai încet în cercuri invizibile.

*

59. Pur şi simplu, privind cerul albastru de dincolo de nori, *seninătatea*.

*

60. Shakti, priveşte tot spaţiul ca şi cum ar fi deja absorbit în capul tău *în strălucire*.

*

61. În stare de veghe, dormind, visând, cunoaşte-te ca *lumină*.

*

62. Pe ploaie, într-o noapte cufundată în beznă, pătrunde acea *beznă* ca formă a formelor.

*

63. Când nu este noapte fără lună şi ploioasă, închide ochii şi află bezna în faţa ta. Deschizând ochii, vezi *bezna*. Aşa încât greşelile să dispară pe vecie.

*

64. Taman când simţi imboldul să faci ceva, *opreşte-te*.

*

65. Centrează-te pe sunetul *a-u-m* fără *a* sau *m*.

*

66. Intonează tăcut un cuvânt care sfârşeşte în *AH*. Apoi în *HH*, fără străduinţă, *spontaneitatea*.

*

67. Simte-te ca şi cum ai *pătrunde* în toate direcţiile, departe, aproape.

*

68. Străpunge cu un ac o parte a formei tale pline de nectar, şi intră cu blândeţe în *străpungere*.

*

69. Simte: gândurile mele, starea de eu, organele interne – *eu*.

*

70. Iluziile înşală. Culorile mărginesc. Până şi cele divizibile sunt *indivizibile*.

*

71. Când se iveşte vreo dorinţă, cugetă la ea. Apoi, dintr-odată, *părăseşte-o*.

*

72. Înainte de dorinţă şi înainte de a şti, cum pot spune că sunt? Cugetă. Topeşte-te în *frumuseţe*.

*

73. Cu întreaga ta conştienţă, chiar la începutul dorinţei, cunoaşterii, *cunoaşte*.

*

74. O, Shakti, fiecare percepţie anume e mărginită, dispărând în *atotputernicie*.

*

75. În realitate, formele sunt nedespărțite. Nedespărțite sunt ființa omniprezentă și propria ta formă. Pricepe-le pe fiecare ca făcute din această *stare de conștiență*.

*

76. În stări de dorință extremă, fii *netulburată*.

*

77. Acest așa-numit univers apare ca o jonglerie, ca spectacol de imagine. Ca să fii fericită, privește-l *ca atare*.

*

78. O, iubito, nu-ți concentra atenția nici pe plăcere, nici pe durere, ci *între acestea*.

*

79. Nu îngădui îndrăgirea trupului, înțelegând că *eu sunt pretutindeni*. Cel care e pretutindeni e voios.

*

80. Lucrurile și dorințele există în mine așa cum există în alții. Acceptând aceasta, fie ca ele să fie *tălmăcite*.

*

81. Perceperea lucrurilor și subiectelor este aceeași la cel iluminat ca și la cel neiluminat. Cel dintâi are ceva măreț: el rămâne *în dispoziția subiectivă*, nu se pierde în lucruri.

*

82. Percepe starea de conştienţă a fiecărei persoane ca pe propria ta stare de conştienţă. Astfel, lăsând deoparte grija faţă de sine, *preţă-te în fiecare făptură*.

*

83. Gândind la nimic, sinele mărginit se va *nemărgini*.

*

84. Crede *atotştiutor, atotputernic, predominant*.

*

85. Aşa cum valurile vin cu apa şi flăcările vin cu focul, valurile universale vin *cu noi*.

*

86. Hoinăreşte până ce te lasă puterile, şi apoi, prăbuşindu-te la pământ, în această prăbuşire *fii întreagă*.

*

87. Închipuie-ţi că eşti lipsită puţin câte puţin de putere ori de cunoaştere. În această clipă a lipsirii *transcende*.

*

88. Ascultă în vreme ce este împărtăşită învăţătura mistică supremă: cu ochii încremeniţi, fără să clipeşti, să devii pe dată *cu totul liberă*.

*

89. Astupând urechile prin apăsare şi rectul prin contracţie, pătrunde în *sunetul sunetului*.

*

90. Pe ghizdul unui puţ adânc, priveşte liniştită în adâncurile lui până ce – *starea de minunare*.

*

91. Ori de câte ori mintea ta rătăceşte, înăuntru sau pe afară, chiar în acest loc, *aceasta*.

*

92. Când eşti intens conştientă de unul dintre simţuri, rămâi în *starea de conştienţă*.

*

93. La începutul strănutului, în timpul spaimei, în nelinişte, deasupra unei genuni, gonind în luptă, în clipa de curiozitate imensă, la începutul foamei, la sfârşitul foamei, fii necurmat *conştientă*.

*

94. Aşază-ţi atenţia într-un loc în care vezi ceva întâmplat în trecut, şi atunci până şi forma ta, care şi-a pierdut caracteristicile prezente, *este transformată*.

*

95. Priveşte un lucru, apoi retrage-ţi cu încetul privirea de la el. *Apoi.*

*

96. Evlavia *eliberează.*

*

97. Simte un lucru aflat în faţa ta. Simte absenţa tuturor celorlalte obiecte în afara acestuia. Apoi, lăsând la o parte simţirea lucrului şi simţirea absenţei, *înţelege.*

*

98. Curăţenia altor învăţături este pentru noi aidoma necurăţeniei. În realitate, să nu ţi se pară *nimic* curat ori necurat.

*

99. Această stare de conştienţă există ca fiecare făptură, *şi nimic altceva nu există.*

*

100. Fii *neacelaşi acelaşi* cu prietenul ca şi cu necunoscutul, în onoare şi în dezonoare.

*

101. Când ţi se iscă o dispoziţie bună ori rea faţă de cineva, nu o aşeza pe acea persoană, *ci rămâi echilibrat.*

*

102. Închipuie-ți că privești cu atenție ceva dincolo de percepție, dincolo de înțelegere, dincolo de neființă, *tu*.

*

103. Intră în spațiu, *fără sprijin*, *veșnic*, *neclintit*.

*

104. Ori de câte ori ți se trezește atenția, chiar în acea clipită, *percepe*.

*

105. Intră în sunetul numelui tău și, prin acest sunet, în *toate sunetele*.

*

106. Eu exist. Acesta este al meu. Acesta este acesta. O, iubito, chiar și astfel cunoaște *fără îngrădire*.

*

107. Această conștiență este spiritul îndrumării fiecăruia. *Fii acesta*.

*

108. Iată o sferă de schimbare, schimbare, schimbare. Prin schimbare *mistuie schimbarea*.

*

109. Aşa cum o cloşcă îşi ocroteşte puii, ocroteşte anumite cunoaşteri, anumite fapte, *în realitate*.

*

110. Dat fiind că, în realitate, legarea şi libertatea sunt relative, aceste vorbe sunt doar pentru cei îngroziți de univers. Acest univers este o reflectare a minților. Aşa cum vezi mai mulți sori în apă *de la un soare*, tot aşa vezi legarea şi eliberarea.

*

111. Fiece lucru este perceput prin cunoaştere. Sinele străluceşte în spațiu prin cunoaştere. *Percepe o făptură* ca acela care cunoaşte şi cel cunoscut.

*

112. Iubito, în această clipă lasă mintea, cunoaşterea, răsuflarea, forma, *să fie cuprinse*.

Ce este zen-ul?

Încercați, de vă îndeamnă inima. Dar zen-ul vine de la sine. Zen-ul adevărat se vădește în viața de toate zilele, STARE DE CONȘTIENȚĂ în acțiune. Mai mult decât orice conștiință mărginită, el deschide toate ușile interioare către natura noastră infinită.

Mintea se eliberează pe loc. Doamne, cum se mai eliberează! Zen-ul fals torturează creierul, ca născocirile preoților și vânzătorilor ca să ne vâre pe gât mărfurile lor.

Priviți-l în acest fel, pe dinăuntru și pe dinafară: STARE DE CONȘTIENȚĂ peste tot, cuprinzătoare, prin tine. Atunci nu poți decât să trăiești cu smerenie, minunându-te.

„Ce este zen-ul?"

Un răspuns: Inayat Khan spune o poveste indiană despre un pește care s-a dus la împărăteasa peștilor și a întrebat-o: „Tot aud despre mare, dar ce este marea? Unde se află?"

Împărăteasa peștilor i-a deslușit: „Trăiești, te miști și ființezi în mare. Marea-i în tine și în afara ta, și ești făcut din mare, și vei sfârși în mare. Marea te înconjoară ca propria ta ființă."

Alt răspuns:

Cuprins

Cuvânt înainte 5

101 ANECDOTE ZEN 9

1. O ceaşcă de ceai 13
2. Aflarea unui diamant pe un drum mocirlos 13
3. Aşa să fie? 15
4. Supunerea 16
5. Dacă iubeşti, iubeşte pe faţă 17
6. Fără bunătate iubitoare 18
7. Înştiinţarea 18
8. Valuri mari 19
9. Luna nu poate fi furată 20
10. Ultima poezie a lui Hoshin 20
11. Povestea lui Shunkai 22
12. Chinezul fericit 24
13. Un Buddha 25
14. Drumul noroios 26
15. Shoun şi mama lui 26
16. Nu departe de starea de Buddha 28
17. Zgârcit cu învăţătura 28
18. O parabolă 30
19. Primul principiu 31
20. Sfatul unei mame 31
21. Sunetul unei mâini 32
22. Inima mea arde ca focul 33
23. Plecarea lui Eshun 34

24. Recitând sutre 35
25. Încă trei zile 35
26. Dialogul prin care se câştigă locuinţa 36
27. Glasul fericirii 37
28. Deschide-ţi propria vistierie 38
29. Nu e apă, nu e lună 38
30. Cartea de vizită 39
31. Totul este cel mai bun 40
32. Centimetru timp, metru nestemată 40
33. Mâna lui Mokusen 40
34. Un zâmbet în întreaga lui viaţă 41
35. Zen-ul de fiecare clipă 42
36. Ploaia de flori 42
37. Publicarea sutrelor 43
38. Munca lui Gisho 44
39. Dormind în plină zi 45
40. În Ţara Viselor 45
41. Zen-ul lui Joshu 46
42. Răspunsul mortului 47
43. Zen-ul în viaţa unui cerşetor 47
44. Hoţul care a devenit discipol 48
45. Bine şi rău 49
46. Cum ajung la iluminare iarba şi copacii 50
47. Artistul hrăpăreţ 50
48. Simţul proporţiilor 52
49. Buddha cu nasul negru 52
50. Înţelegerea limpede a lui Ryonen 53
51. Miso acru 54
52. Lumina poate să ţi se stingă 55
53. Cel care dă trebuie să fie recunoscător 56
54. Ultima dorinţă şi testamentul 57
55. Maestrul de ceai şi asasinul 58
56. Calea adevărată 59

57. Poarta Raiului 59
58. Arestarea lui Buddha de piatră 60
59. Soldați ai omenirii 61
60. Tunelul 61
61. Gudo și împăratul 63
62. În mâinile destinului 64
63. Uciderea 64
64. Kasan asudă 65
65. Supunerea unei stafii 65
66. Odraslele Maiestății Sale 66
67. Ce faci?! Ce spui?! 67
68. Zen într-o singură notă 68
69. Înghițirea greșelii 69
70. Cel mai prețios lucru din lume 69
71. Învățarea tăcerii 70
72. Nobilul tălâmb 70
73. Zece succesori 71
74. O adevărată schimbare 72
75. Toanele 72
76. Mintea de piatră 73
77. Nici o legătură cu praful 73
78. Adevărata prosperitate 75
79. Vasul pentru ars esențe parfumate 75
80. Adevărata minune 76
81. Culcă-te și gata 77
82. Nimic nu există 77
83. Dacă nu-i muncă, nu-i nici mâncare 78
84. Prieteni adevărați 79
85. Vremea să moară 79
86. Buddha viu și meșterul de căzi 80
87. Trei soiuri de discipoli 80
88. Cum să scrii o poezie chinezească 81
89. Dialog zen 81

90. Ultima scatoalcă 82
91. Gândul la sabia lui Banzo 83
92. Zen-ul vătraiului 85
93. Zen-ul povestitorului 85
94. Escapada de la miezul nopții 86
95. Scrisoare unui muribund 87
96. O picătură de apă 87
97. Oferirea învățăturii supreme 88
98. Lipsa legăturilor 88
99. Oțetul lui Tosui 89
100. Templul tăcut 90
101. Zen-ul lui Buddha 90

POARTA FĂRĂ POARTĂ 93

1. Câinele lui Joshu 99
2. Vulpea lui Hyakujo 100
3. Degetul lui Gutei 102
4. Un străin fără barbă 103
5. Kyogen se cațără în copac 104
6. Buddha răsucește o floare 105
7. Joshu spală castronul 106
8. Roata lui Keichu 106
9. Un Buddha dinaintea istoriei 107
10. Seizei singur și sărac 108
11. Joshu cercetează un călugăr aflat în meditație 108
12. Zuigan își strigă stăpânul 109
13. Tokusan cu castronul în mâini 110
14. Nansen taie pisica în două 111
15. Cele trei lovituri ale lui Tozan 112
16. Clopote și veșminte 113
17. Cele trei strigări ale învățătorului împăratului 114
18. Cele trei ocale ale lui Tozan 115
19. Viața de fiece zi e calea 116
20. Omul iluminat 117

21. Bălegar uscat 117
22. Însemnul propovăduirii lui Kashapa 118
23. Nu gândeşti binele, nu gândeşti ne-binele 119
24. Fără vorbe, fără tăcere 120
25. Predica de pe cel de-al treilea scaun 121
26. Doi călugări ridică storul 122
27. Nu-i spirit, nu-i Buddha, nu-i vreun lucru 123
28. Stinge lumânarea 123
29. Nu vântul, nu steagul 125
30. Această minte este Buddha 126
31. Joshu cercetează 127
32. Un filozof îl întreabă pe Buddha 128
33. Această minte nu-i Buddha 128
34. Învăţarea nu-i calea 129
35. Două suflete 129
36. Când întâlneşti pe drum un maestru de zen 130
37. Un bivol iese din ţarc 131
38. Un stejar în grădină 131
39. Ocolişul lui Ummon 132
40. Răsturnarea vasului cu apă 133
41. Bodhidharma aduce pacea minţii 133
42. Fata iese din meditaţie 134
43. Bastonul cel scurt al lui Shuzan 136
44. Bastonul lui Basho 136
45. Cine este el? 137
46. Să mergi mai departe din vârful prăjinii 137
47. Cele trei porţi ale lui Tosotsu 138
48. Un drum al lui Kembo 139
49. Adăugirea lui Amban 140

10 TAURI 143

1. Căutarea taurului 148
2. Descoperirea urmelor de paşi 150
3. Dibuirea taurului 152

4. Prinderea taurului 154
5. Îmblânzirea taurului 156
6. Întoarcerea acasă călare pe taur 158
7. Transcenderea taurului 160
8. Transcenderea sinelui şi a taurului 162
9. Atingerea izvorului 164
10. În lume 166

ECHILIBRAREA 169

Ce este zen-ul? 191

Peste 1000 000 de exemplare vândute în întreaga lume

Zen: Cele mai frumoase scrieri adunate de Paul Reps şi Nyogen Senzaki a devenit încă din 1957, anul în care a apărut prima dată, călăuza unei generaţii întregi. Cele patru cărţi reunite în acest volum reiau învăţămintele zen străvechi, reper de-a lungul vremii pentru nenumăraţi oameni aflaţi în căutarea iluminării şi a înţelepciunii.

„Mi-a fost alături în ultimii treizeci de ani: ghidul zen clasic care-ţi îndrumă gândirea liniară înspre învăţătura zen."

Phil Jackson
(autorul cărţii *Sacred Hoops*)

„Cartea aceasta a fost constant calea prin care milioane de occidentali au izbutit să întrezărească semnificaţia învăţăturii zen, prin dialogurile ei inovative, prin umor şi înţelepciune."

Jon Kabat-Zinn
(autorul cărţii *Whenever You Go, There You Are*)

„O lectură absolut necesară, o bijuterie, un dar oferit nouă tuturor."

Daniel Goleman
(autorul cărţii *Emotional Intelligence*)

În aceeaşi colecţie

Thomas Cleary
Sufletul samuraiului. Trei scrieri clasice zen şi Bushido

Boye Lafayette De Mente
Strategiile samurailor. Cele 42 de secrete din Cartea celor cinci cercuri de Musashi

ISBN 978-973-50-2551-9

Pe copertă: Torii Kiyonaga, *Kusakari Sanro* (detaliu)